

SAK 3: ARBEIDSPROGRAMMET

SAKSNUMMER 3.01.0000

**Landsstyrets forslag til SVs arbeidsprogram for
perioden 2009 - 2013**

Forord

Dette er landsstyrets forslag til SVs arbeidsprogram for stortingsperioden 2009-2013.

Arbeidsprogrammet er SVs viktigste politiske program, og beskriver politikken SV skal gå til valg på høsten 2009 og arbeide for på Stortinget de neste fire årene.

Fra programkomiteens opprinnelige forslag ble lagt fram i oktober 2008, til første frist for endringsforslag gikk ut 5. januar 2009, ble hele 1638 endringsforslag sendt inn. Landsstyret behandlet disse endringsforslagene på sitt møte i Oslo 16. – 18. januar 2009. Dette dokumentet er resultatet av landsstyrets behandling.

Landsstyrets innstilling går nå ut på en siste høringsrunde i partiet. Fristen for å levere endringsforslag til innstillingen er 26. februar 2009. Disse forslagene vil behandles på SV-landsmøtet i Bergen 19. – 22. mars 2009.

Bare lag og medlemmer i SV kan levere endringsforslag i denne siste høringsrunden.

Merk! Forslagene skal legges inn i et enkelt skjema på SVs nettsider, med adressen www.sv.no/forslag. Vi ber om at forslagene leveres her, ikke minst fordi forslagene da blir synlige for alle.

Eventuelt kan forslagene sendes per e-post til arbeidsprogram@sv.no eller skriftlig til SV, Akersgt. 35, 0158 Oslo.

Alle som leverer forslag må vise til linjenummer i dette dokumentet.

Når programmet er vedtatt av landsmøtet, vil det trykkes opp på nynorsk og bokmål. Programmet vil også språkvaskes, slik at det ikke er nødvendig å sende inn endringsforslag som er ren språklig korrektur. Landsstyret har dessuten vedtatt at det endelige programmet skal inneholde en ordliste med forklaring av vanskelige ord og begreper.

Vi håper så mange som mulig engasjerer seg i programarbeidet!

Edle Daasvand
Partisekretær

Innledning: Mer forandring!

SV er et sosialistisk parti. Vi vil ha en radikal endring i fordelingen av eiendom og rikdom, i Norge og i verden. Vi vil styrke fellesskapet og folkestyret på bekostning av markedskreftene. SV er et miljøparti. Vi mener kampen mot klimaendringene er vår tids viktigste spørsmål. SV er et feministisk parti. Vi aksepterer ikke at lønn og makt skal fordeles etter kjønn. SV er et fredsparti. Vi arbeider for nedrustning og fredelig konfliktløsning.

SV vil skape et samfunn hvor mennesker og miljø er overordnet profitt. Et samfunn hvor den enkeltes frihet og trygghet garanteres av et sterkt fellesskap. Et samfunn med mye mer demokrati enn i dag, hvor den enkelte har mer makt over egen arbeidsplass og eget samfunn.

I fire år har SV sittet i regjering. Vi har brukt dem til å forandre Norge. Titusener av barnehageplasser er bygget, Norge har satt seg nye og modigere mål i klimapolitikken, privatisering er stanset, svekkelsen av Arbeidsmiljøloven er reversert, norske soldater er trukket ut av USAs krigføring i Irak, tusenvis av nye ansatte er i sving i eldreomsorgen, minstepensjonistene har fått bedre kår og arbeidsløsheten har aldri vært lavere. Vi har fått til mye. Men vi vil ikke nøye oss med det. SV er et radikalt parti. Vi vil forandre mer. Så lenge klimatrusselen fortsatt henger over oss, så lenge det eksisterer ulikhet og fattigdom, så lenge skole og helsevesen fortsatt kan forbedres, og så lenge kapitaleiere kan la egne interesser gå foran fellesskapets interesser. Så lenge trengs det et sterkt og utålmodig SV. I dette programmet viser vi hva vi ønsker å gjøre med Norge. Jo mer støtte vi får, jo mer forandring får vi til.

Vi skal skape mer forandring. Dette er våre veivalg:

Bærekraft, ikke klimaendringer

Store klimaendringer truer hele grunnlaget for menneskesamfunnet, og kan bringe med seg knapphet på mat og vann, store flyktningstrømmer og mer konflikt i verden. Det må en radikal omlegging av samfunnet til for å få utslippene av klimagasser ned på et akseptabelt nivå. SV vil satse på jernbane og kollektivtrafikk, miljøvennlig energi og teknologi, redusere oljeutvinningen og kreve rensing av gasskraftverk.

Velferd, ikke skatteletter

Velferdsstaten har gjort Norge til et av verdens beste land å bo i. Den bygger på at vi i fellesskap finansierer skole, helse, og omsorg, i stedet for at hver enkelt må kjøpe private tjenester og forsikringer. Det store flertallet av befolkningen får mer igjen fra velferdsstaten i løpet av livet, enn det vi betaler inn i skatt. SV vil styrke velferdsstaten, i stedet for å svekke den ved å bruke pengene på skatteletter til de rike.

Fellesskap, ikke privatisering

Gode, offentlige tjenester er mer effektivt enn å overlate oppgavene til private. I stedet for profitt til private bedrifter, bør skattepengene gå til å skape bedre tilbud til innbyggerne. Ved å styre viktige deler av samfunnet i fellesskap sørger vi for at folks behov kan stå i sentrum, i stedet for at alt skal måles i penger. Slik skaper vi et tryggere samfunn for alle.

49 **Rettferdighet, ikke ulikhet**

50 Norge er fortsatt et klassesamfunn, hvor muligheter, penger og makt er skjevt fordelt. SV vil
51 stå opp mot en overklasse som prøver å berike seg stadig mer, samtidig som andre lever i
52 fattigdom. Gjennom et bedre organisert arbeidsliv, mer styring av samfunnets ressurser, mer
53 rettferdig skattepolitikk og bedre sosialpolitikk kan ulikheter reduseres og fattigdommen
54 bekjempes.

55

56 **Kunnskap, ikke konkurranse**

57 Kunnskap må stå i sentrum i skolen. Mer kunnskap og en skole som flere mestrer og fullfører
58 skapes gjennom å satse på lærerne og tilføre den offentlige skolen mer ressurser. Det skapes
59 ikke gjennom mer rangering av skoler, konkurranse mellom elever eller privatskoler for de
60 privilegerte. SVs skole vil gi mer læring og sosial utjevning.

61

62 **Folkemakt, ikke pengemakt**

63 Demokratiet må bestemme mer, og markedet mindre. Et sterkt offentlig eierskap i ressurser,
64 infrastruktur og næringsliv betyr mer makt til folk og folkevalgte, i stedet for at makten skal
65 ligge hos dem som har flest penger. Men det er ikke nok. Folk må også få mer makt over
66 politikken. SV arbeider for et mer deltakende demokrati.

67

68 **Arbeid, ikke sosial dumping**

69 Et arbeidsliv hvor alle har en jobb med gode lønns- og arbeidsforhold er grunnlaget for et
70 godt og rikt samfunn. En sterk fagbevegelse, tydelige lover og regler og kompromissløs kamp
71 mot utnytting av arbeidsfolk er viktige byggesteiner i et slikt samfunn. SV vil at offentlige
72 myndigheter skal slå hardere ned på sosial dumping, og styrke de ansattes rettigheter og
73 fagforeningenes makt til å sikre disse på arbeidsplassene.

74

75 **Frihet, ikke diskriminering**

76 Det er fortsatt langt til likestilling i Norge. Likelønn for kvinnedominerte yrker og kamp mot
77 menns vold mot kvinner handler om frihet. Ingen skal begrenses av trange og gammeldage
78 kjønnsroller. SV vil kjempe for at inkludering, ikke frykt, skal ligge til grunn for hvordan
79 etniske minoriteter behandles i Norge. Og SV vil fortsatt gå i front for lesbiske og homofiles
80 rettigheter. Fysisk utestenging og sosial isolasjon er diskriminering. SV vil sikre likestilling
81 og full samfunnsmessig deltakelse for funksjonshemmede.

82

83 **Mangfold, ikke sentralisering**

84 Store verdier skapes i distriktene, og Norge er avhengig av at bosetting og sysselsetting
85 opprettholdes i hele landet. Kvaliteten på grunnleggende velferd skal ikke avgjøres av hvor i
86 landet du bor. Norge trenger flere tyngdepunkt enn hovedstadsområdet, og hele landet må ha
87 rom for viktige nasjonale oppgaver og ressurser.

88

89 **Solidaritet, ikke krig**

90 Mange steder i verden kjemper mennesker mot nød og undertrykking. Norge må støtte alle
91 folks rett til trygghet, velstand og innflytelse over egen framtid. Norges utenrikspolitikk kan
92 ikke baseres på støtte til USAs og andre NATO-lands stormaktsinteresser. SV vil ha et forsvar
93 som konsentrerer seg om forsvar av Norge, ikke krigføring i andre land. Og SV vil ha en
94 human og solidarisk asylpolitikk som tar mer ansvar for verdens mange flyktninger.

95

96 **Sosialisme, ikke markedsliberalisme**

97 Vi lever i mulighetenes tid. Aldri har menneskene hatt slike økonomiske og teknologiske
98 ressurser til sin disposisjon som i dag. Kapitalismen hindrer oss i å bruke disse mulighetene til

99 å løse menneskehetens grunnleggende problemer. Derfor er vår tid også en tid med alvorlige
100 kriser. Markedsliberalismen skaper stadig tilbakevendende økonomiske kriser, som truer
101 arbeid og hjem for millioner av mennesker verden over. Klimakrisen har sine røtter i et
102 økonomisk system som er avhengig av hensynsløs forbruksvekst, og kan ødelegge tilgangen
103 på mat, vann og stabile livsvilkår over store deler av kloden. Og verden opplever i dag en
104 voldsom konsentrasjon av rikdom i samfunnets øverste lag. Denne fordelingskrisen ødelegger
105 mulighetene for utvikling i fattige land og undergraver velferd og solidaritet i land som vårt
106 eget.

107
108 Vi lever i mulighetenes land. Den norske velferdsstaten er frukten av mer enn et århundres
109 kamp for rettferdighet. Grunnlaget for vår velstand har vært et offentlig velferdssystem basert
110 på universelle rettigheter, styring av markedskreftene og nasjonalt eierskap til viktige
111 ressurser og infrastruktur. Denne modellen må forsvares, men den må også videreutvikles.
112 Forskjeller og fattigdom kan bekjempes med sterkere velferdsordninger og et mer
113 inkluderende arbeidsliv. Markedets og kapitalens makt kan svekkes til fordel for mer
114 demokratisk styring. SVs mål er et sosialistisk samfunn, hvor kapitalisme og tøylesløse
115 markedskrefter erstattes av solidaritet, rettferdig fordeling, miljøhensyn og et utvidet
116 økonomisk og politisk demokrati. Dette programmet beskriver steg på veien mot et slikt
117 samfunn.

118
119 SV er et parti med sterke røtter i arbeiderbevegelsen, og med sterk inspirasjon fra kvinne-,
120 miljø-, freds- og anti-rasistiske bevegelser i Norge og i verden for øvrig. Denne arven vil vi
121 videreføre i arbeidet vårt de neste fire årene. Vi vil forsøke å endre Norge i samarbeid med
122 mennesker og bevegelser som vil trekke Norge i riktig retning. Dette programmet er vår
123 invitasjon til å bli med oss i dette arbeidet. SVs styrke vil avgjøre hvor mange av målene i
124 dette programmet vi når. Jo sterkere vi blir, jo mer vil vi få til i de sakene vi her lover å
125 kjempe for. Sammen skal vi skape mer forandring.

Kapittel 2: Klima og miljø

126
127
128
129
130
131
132
133
134
135
136
137
138
139
140
141
142
143
144
145
146
147
148
149
150
151
152
153
154
155
156
157
158
159
160
161
162
163
164
165
166
167
168
169
170
171
172
173
174

Klimaendringene utgjør en trussel mot hele menneskeheten. Samtidig åpner klimatrusselen nye muligheter for å gjennomføre radikale endringer i retning av et mer miljøvennlig og menneskevennlig sosialistisk samfunn.

Bærekraftig utvikling er en grunnfestet del av SVs politikk, og rommer et absolutt krav om solidaritet med kommende generasjoner. En politikk for bærekraftig utvikling innebærer vern av miljøressurser, og en forsvarlig forvaltning av naturressursene. Hovedutfordringen er at de rikeste av jordas befolkning belaster miljøet og ressursene så sterkt at de andre ikke får rom til velstandsvekst uten at jordas tålegrenser sprenges. På flere områder er disse grensene allerede overskredet. I tillegg rammer miljøødeleggelser dem som har minst mulighet til å tilpasse seg endringer hardest. Det er også en utfordring at fattigdom og økonomiske strukturer i mange tilfeller fremmer ikke-bærekraftig bruk av naturressurser i fattige land.

Vår tids største og viktigste utfordring er å løse de globale klimaproblemene. Forskerne i FNs klimapanel har vist oss at temperaturøkningen på jorda ikke må overstige to grader, dersom vi skal hindre store, uopprettelige skader på mennesker og miljø. Skal vi nå to-graders målet må utslippene globalt reduseres senest i 2015 og totalt reduseres med 50-85 prosent innen 2050. I dag øker utslippene både i rike og fattige land. Skal vi løse klimaproblemet må det tas i bruk langt kraftigere virkemidler og mye større ressurser enn det som gjøres i dag.

Norge med sin oljeformue har et spesielt ansvar for å bidra til å løse de globale klimautfordringene. Hvis de fattige landene skal kunne heve sin levestandard slik vi i Vesten har gjort, må den høyeste reduksjonen av klimautslipp skje i de industrialiserte landene. Samtidig må vi gjennom teknologioverføring og annen bistand bidra til at velferdsutviklingen i fattige land ikke baseres på samme fossile energibruk som ligger til grunn for vår økonomiske vekst.

SV mener det både er nødvendig og mulig å omstille Norge til et framtidssamfunn med lave utslipp. Vi vil bygge landet med nye arbeidsplasser, ny infrastruktur og nye ideer for et moderne og miljøvennlig Norge. Omstillinger kreves både i næringslivet og det offentlige. Også den enkelte må endre forbruksmønster i mer miljø- og klimavennlig retning.

2.1 Målsettinger og virkemidler i klimapolitikken

SV mener målsettingene i klimapolitikken må bygge på vitenskapelige beregninger av hvor store globale utslippskutt som må til for å nå togradersmålet. Det må være en rettferdig internasjonal byrdefordeling for disse kuttene.

SV arbeider for en internasjonal klimaavtale der alle mennesker i verden likebehandles, ved at det settes et strengt globalt utslippstak som sikrer en høy kostnad ved å forurense og en landvis byrdefordeling for å oppnå målet. Hvert enkelt lands utslippsrettigheter skal være basert på innbyggertall. I tillegg må en avtale forplikte de rike landene med det historiske ansvar og finansielle muskler til å betale både for egne utslippsreduksjoner og utslippsreduksjoner i fattige land og på den måten bidra til utjevning av globale ulikheter i inntekts- og velferdsnivå.

175 I tråd med dette mener SV at Norges utslipp av klimagasser må reduseres til maksimalt 30
176 millioner tonn CO₂-ekvivalenter innen 2020, noe som tilsvarer en 40 prosent reduksjon fra
177 1990-nivå. Innen 2050 må Norge ha tilnærmet nullutslipp av klimagasser. I tillegg til disse
178 nasjonale forpliktelsene, må Norge bidra internasjonalt med finansiering, teknologioverføring
179 og mobiliserings- og informasjonsarbeid som reduserer klimagassutslippene i utviklingsland.
180

181 Dersom vi legger dette til grunn som mål for Norges klimapolitikk, vil det være styrende for
182 planlegging av all virksomhet i samfunnet. Vi må fra i dag ta en fast beslutning om at det ikke
183 bygges nye, store utslippskilder, og det må legges konkrete planer for omstilling og rensing av
184 utslippene innen alle sektorer. Utsetter vi en nødvendig omstilling vil det bli langt mer
185 dramatisk og mye dyrere å gjennomføre de nødvendige utslippskuttene.
186

187 SV mener målsettingene og de viktigste virkemidlene i klimapolitikken må lovreguleres.
188 SV vil styrke forurensingsloven og andre relevante lovverk for å sikre reduserte utslipp. Det
189 må stilles krav om klimahandlingsplaner i alle kommuner og fylker, og det må sikres
190 tilstrekkelig kompetanse til utarbeiding og gjennomføring av disse. SV vil arbeide for at det
191 opprettes klimaseksjoner i alle aktuelle fagdepartement for å sikre innsikt i
192 klimakonsekvenser av sakene de behandler.
193

194 Det skal lønne seg å leve miljøvennlig. SV arbeider derfor for en grønn omlegging av skatte-
195 og avgiftssystemet. Reduksjon av utslipp kan oppnås gjennom satsing på miljøteknologi,
196 lovregulering av utslipp og prinsippet om at forurenser betaler. Grønne skatter og avgifter kan
197 minske etterspørselen etter miljøfiendtlige ressurser, øke konkurransekraften til miljøvennlige
198 alternativer, eller skaffe inntekter som kan brukes på miljøtiltak. SV mener deler av
199 inntektene fra grønne skatter og avgifter bør øremerkes direkte til miljøformål, slik at for
200 eksempel inntekter fra rushtidsavgift brukes på kollektivtransport i samme område. Det er
201 samtidig viktig å ivareta det fordelingspolitiske perspektivet i skattesystemet. Fordeling og
202 miljø må gå hånd i hånd for å sikre bred folkelig støtte for miljøpolitikken, og det må tas
203 hensyn til konsekvensene for lokal bosetting og sysselsetting. SV arbeider derfor for en grønn
204 skatteveksling med fordelingsprofil, det vil si at miljøskatter kompenseres i form av lavere
205 skatt på arbeid for de med lavest inntekt.
206

207 Klimautfordringene gjør det nødvendig med en svært rask og omfattende omstilling til et
208 samfunn med lave klimautslipp. Stern-rapporten slår fast at omlag 1 prosent av globalt BNI
209 må brukes til klimatiltak i årene framover, hvis man vil unngå langt større kostnader i
210 fremtiden. En rettferdig byrdefordeling innebærer at de rike landene må bruke mellom 1,5 og
211 3 prosent av BNI. SV mener derfor det er nødvendig og ansvarlig å bruke deler av midlene i
212 Statens Pensjonsfond til å gjøre større investeringer som vil redusere norske klimautslipp i
213 fremtiden. Samtidig mener SV at pensjonsfondet må få en sterkere klimaprofil. Det må stilles
214 sterkere miljøkrav til selskapene fondet investerer i, og det må kun kjøpe statsobligasjoner i
215 land som vil påta seg klimareduserende forpliktelser. En betydelig andel av oljefondet bør
216 investeres i selskaper som driver med fornybar energi og miljøteknologi.
217

218 Norge kan bli internasjonalt ledende når det gjelder finansiering av klimavennlig teknologi og
219 forskning. SV mener Norge i tråd med Stern-rapportens anbefalinger må sette av 1,5 – 3
220 prosent av sitt årlige BNI til klimatiltak, inntil en klimaavtale som setter tak på utslippene i
221 alle land er på plass. De første 100 milliardene bør settes av til et internasjonalt
222 forskningsfond som finansierer utvikling av klimavennlig teknologi på en måte som sikrer at
223 tiltak kan gjennomføres raskt. Både stater, forskningsmiljøer og bedrifter over hele verden
224 kan søke om midler. Et hovedmål for fondet må være å stimulere teknologisk utvikling, og

225 raskest mulig implementering av lavkarbonteknologier i utviklingsland og voksende
226 økonomier. Norge bør også bidra sterkt til internasjonalt informasjonsarbeid og global
227 mobilisering mot klimatrusselen.

228
229 → Se også 6.3 "Forskning og høyere utdanning"

230
231 Norge må gjennom teknologioverføring til fattige land bidra til mer klimavennlig økonomisk
232 vekst. Ikke minst gjelder dette u-land med sterk vekst. Utvikling og miljø henger nært
233 sammen. SV mener miljørelatert bistand bør utgjøre 15 prosent av norsk bistand. Norge må
234 fortsette og styrke sin innsats for bevaring av regnskogen. Norge må også bidra med bistand
235 til dem som allerede rammes av klimaendringene.

236
237 Det er etablert systemer for handel med klimakvoter. Det er viktig for Norge å ta del i
238 utviklingen av slike systemer, men ensidig tro på kvotehandel som virkemiddel i
239 klimapolitikken kan føre til at nødvendige tiltak og utvikling av ny teknologi utsettes.
240 Kvotehandel vil først være et effektivt virkemiddel om det inngår som ett av flere tiltak i
241 regionale og internasjonale avtaler mellom land. Forutsetningen er at de setter klare
242 utslippstak og har godt utviklede lov- og regelverk, som overholdes. Kvotehandel mellom
243 land med utslippsforpliktelser, som mellom Norge og EU, sikrer at utslippene reduseres på en
244 effektiv måte. Kjøp av kvoter fra land uten utslippsforpliktelser bidrar til pengeoverføring og
245 miljøfokus i utviklingsland, men det er klart at slike kvotekjøp ikke alltid bidrar til
246 utslippsreduksjoner. SV mener at slike kvotekjøp ikke må brukes for å oppfylle Norges
247 klimaforpliktelser, men bare til å fremme miljøfokus og overføre penger til utviklingsland. SV
248 vil at Norge skal gå lenger enn å oppfylle sine avtalte klimaforpliktelser. Dette vil vi gjøre ved
249 å investere og overføre teknologi til klimaprojekter i sør, og ved å "kjøpe og brenne" kvoter
250 innenfor dagens mangelfulle kvotesystem.

251

252

253 **2.2 En klimavennlig energipolitikk**

254

255 SVs visjon for energipolitikken er å gjøre Norge til en miljøvennlig energistormakt. En
256 storsatsing på energisparing og energieffektivisering må være en viktig del av denne
257 omstillingen. Samtidig må oljeavhengigheten reduseres. En stortiltet satsing på ny, fornybar
258 energi vil danne grunnlag for en ny, miljøvennlig industriutvikling i Norge. I framtiden vil
259 Norge også ha et stort potensial for eksport av ren energi og energikrevende produkter
260 produsert med ren energi. Dette potensialet må bygges ut samtidig som eksporten av fossil
261 energi trappes ned.

262

263 En kilowattime (kWh) spart eller gjenvunnet er bedre og mer effektivt enn en ny kWh
264 produsert. Norge er en stor energisløser, og har i dag et energieffektiviseringspotensiale på
265 20-30 TWh, det vil si energi tilsvarende om lag ti gasskraftverk. Bygninger står for mer enn
266 halvparten av dette sparepotensialet. Passivhus må bli standard for nye bygg i framtiden.
267 Energi- og nettselskaper må gis insentiver til å investere i energisparing på lik linje med ny
268 produksjon og utbygging av nettet. Støtte til energieffektivisering og energiomlegging i
269 private boliger må styrkes. I tillegg finnes det et stort sparepotensiale i industrien, og ved å
270 bedre kraftnettet og ruste opp eksisterende vannkraftverk. Det er også et potensiale på 5 – 10
271 TWh på energigjenvinning, i hovedsak i industrien. Det må legges til rette for at
272 energigjenvinning gjøres lønnsomt.

273

274 Framtidas energikilder er ny, fornybar energi som sol-, vind-, bølge-, tidevanns- og bioenergi
275 og jordvarme. Norge har et stort potensiale for produksjon av slik energi. SV vil arbeide for
276 en kraftig satsing på framtidsrettet forskning og teknologiutvikling innen havbasert vindkraft
277 og andre fornybare energikilder. Staten må etablere rammebetingelser som gjør det lønnsomt
278 å produsere ny fornybar energi. Samtidig er det viktig å ta i bruk de teknologiene som allerede
279 nå kan bygges ut i full skala. Norge har Europas beste vindressurser, men beskjeden
280 utbygging av vindkraft på land. SV vil i første omgang satse på landbasert
281 vindkraftutbygging, med utgangspunkt i en samlet plan som også tar andre miljøhensyn.
282 Parallelt vil SV styrke utvikling av havbasert vindkraft.

283
284 SV er for et felles grønt sertifikatmarked med Sverige. Fram til en slik ordning er på plass, må
285 Norge ha støtteordninger som gjør det lønnsomt å bygge ut ny, fornybar energi.

286
287 Strøm bør først og fremst brukes til lys, elektriske apparater og næringsvirksomhet - ikke til
288 oppvarming. For å redusere energibehovet og for å gjøre folk flest mindre avhengig av strøm
289 til oppvarming, vil SV at det gis mer til støtte til energieffektivisering og omlegging til
290 vannbåren varme og nye fornybare oppvarmingskilder. SV vil støtte tilrettelegging for økt
291 bruk av bioenergi i lokal- og fjernvarmeanlegg.

292
293 Med så mange gode alternativer, er det ingen grunn til å fase inn fossil gass i
294 oppvarmingssektoren. SV mener offentlig støtte til bruk av naturgass uten bruk av CO2-
295 deponering skal opphøre. All fossil oppvarming skal utfases og forbys innen 2013. Parallelt
296 med dette må støtteordningene for omstilling fra fossilt brensel til fornybar varme bli bedre.

297
298 SV vil arbeide for et rettferdig og klimavennlig prissystem på strøm som gjør det lønnsomt å
299 spare på strømmen. Strømprisen skal være gradert etter forbruk. Dette vil gjøre at det høye
300 luksusforbruket på strøm blir vesentlig dyrere enn vanlig forbruk. Nettleien skal være
301 rettferdig. SV vil fjerne fastleddet på nettleia slik at det er selve strømforbruket folk betaler
302 for. Utjevning av nettleien bør skje gjennom kompensasjoner som gir prisreduksjon i
303 distriktene. SV ønsker en bedring av nettkapasiteten fra Nord-Norge, og en styrking av nettet
304 de stedene det er nødvendig for å overføre ren vindenergi.

305
306 SV mener det er viktig med et sterkt offentlig eierskap i energisektoren. Produksjon og
307 distribusjon av energi skal i størst mulig grad være politisk styrt og offentlig eid. SV vil
308 opprettholde og sikre hjemfallsinstituttet for vannkraftressurser, og utvide hjemfallsinstituttet
309 til også å gjelde nye energisektorer. Når en ny konsesjonspolitik for havvindmøller legges
310 må offentlig styring stå sentralt. Energiloven må endres med mål om økt prisstabilitet,
311 dessuten bør oppdeckingsplinkten gjeninnføres i energilovgivningen. Det må vurderes å
312 innføre en lokal naturressursskatt slik at kommunen får en kompensasjon for å bruke arealer
313 på produksjon av ren energi.

314
315 → *For mer om hjemfall og vindkraft, se 7.7 "Energilandet"*

316
317 Økt bruk av kull, olje og gass er den viktigste årsaken til menneskeskapt klimaendringer.
318 Forbruket av disse energikildene må derfor fases ut. Norge må gjøre seg mindre avhengig av
319 olje og gass, og bidra til at nye, fornybare energikilder erstatter kull og olje internasjonalt. SV
320 mener Norge må redusere oljeutvinningstempoet og oljeinvesteringsnivået. En redusert
321 satsing på petroleum vil bidra til å flytte kompetanse og investeringer over til næringer basert
322 på ny fornybar energi.

323

324 SV mener enkelte sårbare havområder må sikres varig vern gjennom å gjøre dem til
325 petroleumsfrie områder. Petroleumsfrie områder er havområder vernet fra olje- og
326 gassvirksomhet, der det heller ikke skal utføres geologiske og petrofysiske undersøkelser,
327 leteboring eller andre forberedelser til utvinning. Det er nødvendig for å sikre en god
328 forvaltning av fiskeriressursene, verne verdifulle deler av norsk natur og bekjempe
329 klimaproblemene. SV mener hensynet til en bærekraftig forvaltning av fiskeriressursene må
330 gå foran ønsket om økt oljeutvinning i nord. SV mener blant annet områdene utenfor Lofoten,
331 Vesterålen og Senja bør gjøres til varig vernede petroleumsfrie områder. Norge skal arbeide
332 aktivt for å sikre naturmiljøet i Arktis og sørge for at Arktis får en like god miljøbeskyttelse
333 som områdene i Antarktis. Dette kan skje gjennom en internasjonal traktat som
334 Antarktistraktaten og/eller ved å bygge på prinsippene i Svalbardmiljøloven.

335
336 SV arbeider for større åpenhet, innsyn og politisk styring i oljepolitikken. Vi mener staten må
337 bruke sitt eierskap i StatoilHydro til å gjøre selskapet til et energiselskap for fremtida, som
338 satser på ny, fornybar energi.

339
340 Utslippene i petroleumssektoren må reduseres kraftig gjennom en plan for elektrifisering av
341 norsk sokkel. Petroleumssektoren må få rammebetingelser som gjør det mer attraktivt å
342 gjennomføre klimatiltak på installasjonene. Økt CO₂-avgift på sokkelen bør øremerkes et fond
343 som skal finansiere store elektrifiseringsprosjekter på installasjonene på norsk sokkel. Alle
344 nye utbygginger av olje- og gassfelt må baseres på landbasert kraft eller klimanøytral
345 kraftproduksjon, og det må være krav om nullutslipp til luft og sjø for alle igangsatte
346 prosjekter. Elektrifisering av sokkelen må dimensjoneres og tilrettelegges for framtidig bruk
347 til vindmøller til havs.

348
349 SV vil styrke oljevernberedskapen for å forebygge ulykker og for å redusere helse- og
350 miljøkonsekvensene av en eventuell ulykke. SV støtter desentraliserte modeller som den
351 såkalte Finnmarksmodellen, hvor fiskerne er en aktiv del av beredskapen. Videre vil SV
352 styrke den statlige slepebåtkapasiteten i hele landet, og styrke og oppdatere oljeverndepotene.

353
354 SV mener ingen nye gasskraftverk må bygges uten CO₂-håndtering fra dag én.
355 Infrastrukturen for slik CO₂-håndtering må drives av staten, mens kostnadene må dekkes av
356 brukerne gjennom en egen tariff. Både pilot og fullskala rensing ved Mongstad må fullføres i
357 samsvar med tidsplanen. Gasskraftverket på Kårstø må renses eller nedlegges. SV mener
358 industrien må ta sin andel av reduksjoner i klimagassutslippene, og mener staten bør inngå en
359 avtale med industrien for å oppnå dette. Det skal også lages en egen handlingsplan for CO₂-
360 rensing av andre store punktutslipp i forbindelse med de eksisterende gasskraftverkene,
361 i tillegg til industrien i Grenland.

362
363 De store vassdragsutbyggingenes tid er forbi. Den norske vassdragsnaturen er unik i
364 verdensmålestokk og bør vernes. Vernede vassdrag må ikke gjenåpnes for kraftutbygging.
365 Vannforskriften, implementeringen av EUs vanddirektiv i Norge, legger opp til en helhetlig,
366 økosystembasert forvaltning av vannressursene. Nye konsesjoner og revidering av gamle
367 konsesjonsvilkår må samordnes med denne prosessen. Eldre vannkraftverk må moderniseres
368 for å gi større effekt, og overføringslinjene må styrkes. SV er positive til mikro-, mini- og
369 småkraftverk, der de ikke kommer i konflikt med viktige natur- og friluftsinnteresser.

370
371 Atomkraft slipper ikke ut klimagasser, men genererer høyradioaktivt avfall som må lagres i
372 over 100.000 år. Atomkraft innebærer en risiko for ulykker med svært alvorlige konsekvenser
373 for mennesker og miljø, og for spredning av radioaktivt materiale som kan brukes til

374 atomvåpenproduksjon. SV mener Norge må arbeide aktivt for å få stengt atomkraftverkene i
375 våre nærrområder, og være en pådriver i arbeidet med å rydde opp i atomavfall. SV vil arbeide
376 for en styrt avvikling av reaktoranleggene på Kjeller og i Halden. Det må gis statlig
377 økonomisk støtte til forskning og omstilling av driften til ny kunnskapsbasert industriell
378 virksomhet.

379
380

381 **2.3 En klimavennlig transportpolitikk**

382

383 Den mest effektive måten å redusere klimagassutslipp fra transportsektoren på, er å redusere
384 samfunnets transportbehov. SV vil arbeide for at all areal- og samfunnsplanlegging bidrar til å
385 redusere transportbehovet. Den kommunale planleggingen må legge til rette for at det blir
386 enklest mulig for innbyggerne å nå jobb, skole og barnehage med lavest mulig bilbruk. Vi vil
387 ha en restriktiv politikk ovenfor nye kjøpesentre. Sentrene skal etableres slik at det fører til
388 redusert bilbruk. Det er også klimapolitisk nødvendig å forsterke satsingen på kortreist mat og
389 økt regional selvforsyning av varer som er egnet for dette. IKT og bredbånd er grønne verktøy
390 som bør utvikles for å redusere reisebehov, effektivisere varetransporten og gjøre
391 kollektivtransporten mer brukervennlig.

392

393 En tredel av norske klimagassutslipp kommer fra veitrafikk, sjøtransport og luftfart.
394 Transportsektoren har økt sine utslipp med nær 30 prosent fra 1990 til 2007 og har passert
395 både industrien og olje- og gassnæringen som utslippskilde. Prognosene viser en ytterligere
396 vekst på mer enn 30 prosent om vi fortsetter som nå.

397

398 Også lokale miljøproblemer gjør det påkrevet med nye transportløsninger. Veitrafikken er en
399 hovedkilde til svevestøv og står for 80 prosent av våre registrerte støyplager. Vekst i biltrafikk
400 vil legge beslag på mye mer matjord på landet og arealer i byene enn vekst i kollektivtrafikk
401 vil gjøre.

402

403 SV arbeider for en helhetlig og langsiktig finansiering av samferdselsprosjekter, som gir
404 forutsigbare rammer for utbygging. Dette er ikke minst viktig i arbeidet med å planlegge og
405 finansiere en helt nødvendig omlegging til et mer klimavennlig transportsystem.

406

407 SV vil gjøre jernbanen til et attraktivt og lønnsomt alternativ til bil- og flytrafikk. SV ønsker
408 ei utredning av jernbane i Nord-Norge. SV vil modernisere og utvide det norske
409 jernbanenettet slik at toget blir et naturlig førstevalg for de fleste lange og mellomlange reiser
410 i Sør-Norge. For å lykkes med dette vil SV etablere et høyhastighetsnett mellom de store
411 byene i Sør-Norge, kombinert med en stor nærtrafikksatsing på jernbane.

412

413 **Dissens 1:**

414 Et mindretall på 12 i landsstyret ønsker følgende tillegg:

415 *I kommende periode vil SV trappe opp satsingen på toget og prioritere å modernisere og*
416 *utbedre jernbanenettet. Investeringene i jernbanen bør økes til 10 milliarder kroner pr år.*

417 *For hver krone som går til bygging av nye stamveier skal det gå minst to kroner til bygging av*
418 *jernbane og bybaner.*

419

420 I kommende planperiode vil SV prioritere å modernisere og utbedre jernbanenettet. Kapasitet
421 og punktlighet både for persontrafikk og gods må forbedres gjennom fullføring av
422 fjernstyring, tilstrekkelig med kryssingsspor og fjerning av saktekjøringsstrekninger. I tillegg

423 må togsettene oppgraderes for å gjøre jernbanen konkurransedyktig. Det betyr blant annet at
424 alle togreisende tilbys netttilgang.
425

426 De større investeringene må i første omgang konsentreres om nærtrafikk ved byene og
427 fullføring av dobbeltspor i Inter-Citytriangleret. SV vil arbeide for å få gjennomført de
428 prosjekter partiet har prioritert i arbeidet med Nasjonal Transportplan for perioden.
429 Utbedringer og utbygginger av jernbanenettet må dimensjoneres og tilpasses kravene til et
430 framtidig høyhastighetsnett.
431

432 Antall reisende med fly mellom de store byene i Norge er så høy at flere strekninger ligger i
433 europatoppen. Dette gir et grunnlag for å etablere et høyhastighetsnett mellom de store byene
434 i Sør-Norge og Skandinavia. SV vil starte utbyggingen av høyhastighetsnettet innen 2015.
435 Planlegging og vedtak om finansiering må gjøres i stortingsperioden 2009-2013, slik at det
436 kan foretas prioritering av første strekning.
437

438 Planleggingen må se høyhastighetstog som del av en integrert og helhetlig kollektivløsning.
439 Den må ta høyde for særnorske forhold, og må se på løsninger som gjør at høyhastighetstog
440 også kan fungere som intercitytog i tettbygde områder. SV vil at samarbeidet med andre land
441 økes slik at det blir enklere å reise internasjonalt med tog.
442

443 Med de klimautfordringer vi står overfor, må utslippene fra luftfarten i Norge reduseres. SV
444 vil innføre en avgift på flyavganger som øremerkes byggingen av høyhastighetsnett. Noe av
445 inntektene brukes også til å redusere prisene for flytilbudet på deler av Vestlandet og Nord-
446 Norge. SV sier nei til en tredje rullebane på Gardermoen og til flere rullebaner ved de øvrige
447 store flyplassene. I store deler av distrikts-Norge der jernbane ikke er et alternativ, vil SV
448 arbeide for et godt flytilbud.
449

450 Det fraktes i dag altfor mye gods på vei i Norge. Dette er lite miljøvennlig og skaper farlige
451 situasjoner i trafikken. Målet må være at en større andel av godstransporten skjer med skip og
452 jernbane, noe som krever opprustning både av jernbanenettet og havner, og at det legges til
453 rette for løsninger som gjør skifte mellom transportformer enklere.
454

455 Kollektivtransporten skal være ryggraden i transportsystemet i byene og deres nærområder.
456 SV vil styrke tilskuddene til kollektivtransport slik at den kan tilbys til konkurransedyktige
457 billettpriser med gode overgangsbetingelser. Rimelig pris sammen med god frekvens og
458 fleksibilitet er grunnleggende for et godt kollektivtilbud. SV vil ha forsøk med gratis
459 kollektivtrafikk.
460

461 SV vil også arbeide for at all ungdom under 20 år, elever, lærlinger og studenter får tilbud om
462 et kort som gir rimelige kollektivreiser. SV vil prioritere kollektivnettet på bekostning av
463 videre veiutbygging i byområder. SV vil erstatte lokale veipakker med regionale
464 transportpakker som kombinerer offentlige bevilgninger og eventuelt trafikantinntekter. Slike
465 transportpakker skal prioritere kollektivtrafikk og gang- og sykkelveier og inneholde tiltak
466 som bidrar til redusert biltrafikk. SV vil innføre miljøsoner i de største byene der kjøretøy
467 med høye utslipp har innkjøringsforbud eller må betale høye avgifter. SV vil arbeide for
468 minimum en dobling av den statlige belønningsordningen for kollektivtransporten i de store
469 byene. SV vil i forbindelse med tildeling av statlige tilskudd stille som betingelse at
470 byområdene innfører rushtidsavgifter, restriktiv parkeringspolitikk eller andre tiltak som
471 reduserer biltrafikken tilsvarende. En offensiv sykkelpolitikk skal også belønnes. SV vil

472 arbeide for at insentivordningen for kollektivtransporten i de større byene blir styrket. SV vil
473 innføre skattefritak for kollektivkort gitt av arbeidsgiver.
474

475 SV vil arbeide for at det etableres en felles parkeringspolitikk i storbyregionene. SV vil også
476 innføre fordelsbeskatning av gratis parkeringsplasser i områder med avgiftsbelagt parkering
477 samt å avskaffe dagens fordelsbeskatning av arbeidsgiverfinansiert månedskort på kollektive
478 transportmidler.
479

480 Kollektivtransporten i de større byene må gis klare fordeler i trafikken, slik at den får et
481 konkurransefortrinn med hensyn til tid. Når det planlegges nye bydeler eller boligstrøk må det
482 legges til rette for kollektive transporttilbud. En mer miljøvennlig samferdselspolitikk i byer
483 og tettbygde strøk innebærer at kollektivtransporten og transportårene i større grad skal være
484 et statlig økonomisk ansvar.
485

486 Også i distriktene er det viktig med et godt kollektivtilbud. Mange steder er det likevel ikke
487 noe alternativ til privatbilen, og satsingen på klimanøytrale drivstoff må styrkes og
488 framkommeligheten og sikkerheten på mange veier må bedres. SV vil prioritere
489 veibevilgninger i distriktene.
490

491 Ingen form for transport er så sunn og miljøvennlig som å gå eller sykle. Likevel reiser færre
492 med sykkel i Norge i dag enn i 2001. SV mener det bør legges langt bedre til rette for gående
493 og syklende, slik at flere enn i dag kan sykle til og fra jobb. Det må være klare planmål om
494 gang- og sykkelveier i arealplanlegging, og alle tettsteder med mer enn 5000 innbyggere bør
495 ha en plan for et sammenhengende sykkelveinett innen 2010. SV vil arbeide for bedre
496 veianlegg for sykkeltrafikk, og vil frita sykkel gitt av arbeidsgiver for inntektsbeskatning.
497

498 Mindre bilkjøring gir lavere klimautslipp og mindre lokal luftforurensing. I tillegg til bedre
499 kollektivløsninger vil SV gjennomføre tiltak som bidrar til å begrense unødvendig bilbruk.
500 SV vil innføre rushtidsavgift i de store byene, og øremerke inntektene til bedre
501 kollektivtransport for reisende i samme område. SV vil arbeide for færre parkeringsplasser i
502 bysentrene. Vi vil også sørge for bedre innfartsparkering ved kollektivknutepunkter rundt de
503 større byene.
504

505 SV vil gjennom belønningsordninger, lover og avgifter bidra til omstilling fra fossile drivstoff
506 til mer miljøvennlige alternativer for bilkjøring. SV vil at Norge skal ta initiativ til et
507 samarbeid med flere land om å forby salg av nye biler som utelukkende kan gå på fossile
508 drivstoff seinest fra 2015. Det må utarbeides en opptrappingsplan for innfasing av
509 nullutslippskjøretøyer, som involverer pålegg overfor bilimportører. Alle nye kjøretøy i
510 offentlig virksomhet skal kunne kjøre på fornybare eller utslippsfrie energikilder fra 2010.
511 Offentlige virksomheter må pålegges å utarbeide en konkret plan for hvordan de skal få ned,
512 og gradvis fase ut, utslippene fra sin bil- og maskinpark. SV vil ha en forpliktende
513 opptrappingsplan for etablering av ladestasjoner på parkeringsplasser og på bensinstasjoner.
514 Transnova bør styrkes med betydelig mer midler, for eksempel øremerket fra
515 drivstoffavgiftene. SV vil etablere en belønningsordning der statlig virksomhet og kommuner
516 gis støtte til å kjøpe inn elbiler og plugg inn hybridbiler. Bevilgningene til forskning, utvikling
517 og demonstrasjon av klimavennlige drivstoff må økes. Det bør legges til rette for økt bruk av
518 klimanøytrale drivstoff i marin sektor. For fergene som er ute på anbud bør det stilles krav om
519 bruk av klimanøytrale drivstoff dersom dette er teknisk mulig. Norge må være en pådriver for
520 å få internasjonale avtaler for regulering av utslippene fra skipstrafikken.
521

522 SV vil øke omsetningspåbudet for biodrivstoff i markedet og vurdere et pumpepåbud for
523 biodrivstoff. Vi arbeider for et sertifiseringssystem for biodrivstoff som sikrer bærekraftig
524 produksjon som ikke går ut over matproduksjonen eller det biologiske mangfoldet.

525
526 → *For den øvrige samferdselspolitikken, se 7.5 "Bedre infrastruktur"*

527
528

529 **2.4 En miljøvennlig hverdag**

530

531 SV arbeider for at det skal være enkelt for vanlige folk å ta miljøvennlige valg i hverdagen.
532 SV vil arbeide for bedre merking og forbrukerinformasjon, slik at forbrukeren enkelt kan se
533 hva en vare inneholder og hvordan den er produsert. SV vil begrense omfanget av reklame og
534 arbeide for å redusere kjøpepresset, spesielt det som er rettet mot barn og ungdom.

535

536 → *Se også 12.5 "Forbrukermakt"*

537

538 SV vil belønne privatpersoner som bidrar til å redusere klimautslippene. Miljøvennlige tiltak
539 som bytte av oljefyr, tilknytning til fjernvarmeanlegg, kjøp av bil med alternativt drivstoff
540 og/eller partikkelfilter, bør kvalifisere til tilskudd, skattefradrag eller avgiftsreduksjoner.

541

542 Som forbrukere utsettes vi daglig for stoffer som kan være skadelige både for miljøet og for
543 menneskers helse. I tråd med føre var-prinsippet vil SV arbeide for at ingen nye kjemikalier
544 tillates før det er dokumentert at de ikke kan skade natur eller mennesker.

545

546 Et resultat av tidligere tiders kjemikaliebruk er deponier og fyllinger som inneholder store
547 mengder miljøgifter, blant annet hormonhermende stoffer som PCB. Målet må være å sikre at
548 alt miljøgiftavfall håndteres på en forsvarlig måte, og at det ryddes opp i gamle giftdeponier.
549 Bevilgningene til opprydding og overvåkning av forurensende havner skal økes.

550

551 Det offentlige må bruke sin innkjøpsmakt til å fremme miljøvennlig produksjon og forbruk.
552 En systematisk miljøvennlig innkjøpspolitikk fra det offentliges side kan bidra til å gjøre
553 miljøvennlige produkter og tjenester mer lønnsomme, og fremme utvikling av ny og mer
554 miljøvennlig teknologi.

555

556 En miljøvennlig avfallshåndtering er et viktig tiltak for å redusere norske klimautslipp og ta
557 vare på naturmiljøet. Den økende avfallsproduksjonen kan ikke løses ved rydding, rensing og
558 gjenvinning alene. SV vil styrke innsatsen for tiltak som begrenser produksjonen av avfall og
559 bidrar til ombruk. I tillegg må det legges til rette for materialgjenvinning, energigjenvinning
560 og sikker sluttbehandling av avfallet. SV vil beholde dagens grunnavgiftsordning på
561 engangsemballasje for drikkevarer.

562

563 → *For økologisk landbruk, se 7.9 "Produksjon av mat"*

564

565

566 **2.5 Naturmangfoldet**

567

568 Det er avgjørende at naturens rikdom av planter, dyr og andre organismer, samt leveområder
569 og landskaper, sikres for framtida. Dette krever at vi verner naturområder både i Norge og
570 internasjonalt, bygget på faglige råd om bærekraftig vern og bruk.

571

572 SV arbeider for at Norge skal være et foregangsland når det gjelder å ta vare på sitt
573 naturmangfold, og være i front når det gjelder oppfølging av internasjonale avtaler om
574 naturmangfold. Norge har en rik natur og derfor et spesielt internasjonalt ansvar for vern av
575 naturtyper og arter hvor vi forvalter store deler av verdens gjenværende forekomster.

576
577 Forvaltningen av verneområder i Norge var lenge for dårlig. Arbeidet med dette er nå kraftig
578 styrket, men oppgavene er fremdeles mange og må styrkes videre.

579
580 Det er ingen nødvendig motsetning mellom naturvern og lokal verdiskaping. SV arbeider for
581 en vernepolitikk som sikrer viktige naturverdier, samtidig som en legger til rette for å utnytte
582 de mulighetene verdifull natur gir for lokal verdiskaping. SV mener det biologiske
583 mangfoldet og landskapet blir tatt bedre vare på hvis vernet i større grad utformes i samarbeid
584 med de som berøres. Ved å sikre lokal medvirkning kan dessuten konfliktnivået i vernesaker
585 reduseres. Lokalsamfunn må også sikres innflytelse etter at vernevedtaket er gjort.
586 Forvaltningen av vernede områder må gjennomføres som del av en samlet nasjonal
587 verneforvaltning med tydelige statlige retningslinjer. Forvaltningen skal skje i samarbeid med
588 lokalsamfunnene med et styrket virkemiddelapparat som sikrer både verneverdiene og
589 bærekraftig naturbruk i og ved verneområdene.

590
591 Nasjonalparker, naturreservater og landskapsvernområder gir grunnlag for ny lokal
592 verdiskaping i form av grønt reiseliv. Nasjonalparker kan bli en viktig merkevare, men dette
593 krever økt bruk av ressurser på markedsføring, og at nasjonalparksentrene styrkes.
594 Forvaltningen av vernet må ikke være til hinder for verdiskaping, som ikke kommer i konflikt
595 med verneformålet eller reduserer verneverdiene. SV vil bidra til å utvikle
596 naturbruksstrategier som respekterer både verne kvaliteter og lokalsamfunnets behov for
597 verdiskaping. SV vil arbeide for en fortsatt restriktiv politikk i forhold til motorisert ferdsel i
598 utmark. Hyttebygging og utbygging av turistanlegg må foregå slik at det tas hensyn til
599 naturen. SV vil arbeide for rikspolitiske retningslinjer som bidrar til dette.

600
601 → *For mer om miljø og næring, se kapittel 7 "En framtidsrettet næringspolitikk"*

602
603 Vesentlige nasjonale og regionale natur- og landskapsverdier er truet av omfattende planer for
604 kraftoverføring via luftspenn. SV vil arbeide for et forvaltningsregime som sørger for at mer
605 av kraftoverføringen skjer via kabel i jord og sjø. Det må åpnes opp for å i større grad kunne
606 kreve anleggsbidrag for å dekke opp ekstrakostnadene fra de som utløser behovet for nye
607 linjer.

608
609 Arbeidet for å stanse utryddelsen av plante- og dyrearter innen 2010 vil måtte fortsette på et
610 høyt nivå. Aktiv bruk av den nye naturmangfoldloven vil være sentralt i dette arbeidet.

611
612 For å verne om naturmangfoldet i Norge vil SV arbeide for å sikre levedyktige bestander av
613 alle arter som naturlig hører hjemme i Norge, blant annet ved å sikre de utrydningstruede
614 artene. Skal de truede plante- og dyreartene i Norges vernes om, må leveområdene sikres.
615 Barskog og våtmarksområder er leveområder med spesielt rikt arts mangfold. I tråd med FNs
616 mål arbeider SV for at minst 4,6 prosent av den produktive skogen vernes, forutsatt at de
617 viktigste områdene for biologisk mangfold sikres.

618
619 40 prosent av de truede artene i Norge befinner seg i kulturlandskap. Mange av disse artene er
620 truet av ikke-bruk. For å verne om disse artene må kulturlandskapet pleies og holdes i hevd.
621 Det viktigste tiltaket for å få til dette er et levende distriktslandbruk med aktivt dyrehold, hvor

622 tradisjonelle driftsformer som slåtteeng og beite i kystlynghei holdes i hevd. Støtteordninger
623 til pleie av kulturlandskap og skjøtsel må styrkes kraftig i årene framover.

624

625 → *Se også 8.5 "Kulturvern"*

626

627 SV arbeider for at Forsvaret ikke skal legge under seg nye naturområder. Det må i bruken av
628 skyte- og øvingsfelt tas større miljøhensyn.

629

630 Introduerte arter regnes som en av de største truslene mot havmiljøet, og Norge er i samsvar
631 med internasjonale avtaler forpliktet til å forvalte uønskede introduserte arter. Kongekrabben
632 er ikke først og fremst en ressurs, men en potensielt svært skadelig art i vårt økosystem. SV
633 vil forvalte kongekrabben som en uønsket introdusert art, og fritt fiske vil være et tiltak for å
634 holde bestanden så langt nede som mulig. Det må også utarbeides strategier for å
635 uskadeliggjøre andre fremmede arter som allerede er i Norge.

636

637 SV går inn for økosystembasert fiskeriforvaltning. Det innebærer at vi i større grad må ta
638 hensyn til det marine miljø og hindre at fiskeriene ødelegger korallområder, svampskoger og
639 annen bunnfauna.

640

641 Norge har et internasjonalt ansvar for å sikre gode leveområder for villrein. Vi forvalter de
642 siste flokkene av den europeiske villreinen som tidligere fantes over hele Europa. Villreinen
643 krever økt aktsomhet i fjellregionene i Sør-Norge, og at det utøves spesiell varsomhet når det
644 gjelder å iverksette tiltak som kan berøre leveområdene til villreinen.

645

646 Villaksbestandene i mange vassdrag er truet, disse bestandene må sikres. Laksedreperen
647 *Gyrodactylus salaris* truer mange vassdrag og må bekjempes og nivået på kalking av vassdrag
648 må fremdeles være høyt for å unngå skader som følger av sur nedbør. Den største trusselen
649 mot villaksen kommer fra rømt oppdrettslaks, og det må legges begrensninger på hvor og
650 hvordan fiskeoppdrett skal foregå. Oppdrettsnærnga må stilles til ansvar for rømt laks.

651

652 SVs mål er å sikre levedyktige bestander av de fire store rovdyrartene i norsk natur. Samtidig
653 er det viktig at miljøvennlig kjøtt- og melkeproduksjon basert på utmarksbeite opprettholdes.
654 Myndighetene, i samarbeid med næringa, har ansvaret for å sikre at denne kombinasjonen kan
655 være mulig.

656

657 Norge har også et særskilt ansvar for å redusere presset på områdene i Arktis og Antarktis i
658 form av overfiske, naturinngrep, forurensende aktiviteter som oljeutvinning, og opphopning
659 av miljøgifter. Norge må være særlig aktiv på forskningssiden for å kunne ivareta disse
660 områdene. SV vil arbeide for et internasjonalt forbud mot prioriterte miljøgifter.

661

662 Fattige befolkningsgrupper er mest avhengige av naturens ressurser, og rammes først og
663 hardest ved tap av biologisk mangfold. Norsk handels- og utviklingspolitikk må derfor bidra
664 til å bevare det biologiske mangfoldet i fattige land.

665

666 Bærekraft og vern av artsmangfoldet må legges til grunn for all utnyttelse av genetiske og
667 biologiske ressurser. SV går imot forslag om å utvide patentrettigheter til å gjelde patent på
668 liv. SV ønsker et midlertidig forbud mot å dyrke genmodifiserte planter i Norge og å
669 importere genmodifisert for til fiskeoppdrett og landbruk. SV vil gjennom en restriktiv
670 håndheving av den norske genteknologiloven arbeide for å sikre bønders og forbrukeres rett
671 til å velge ikke-genmodifiserte produkter i framtida.

672
673 Avskoging i tropiske strøk står for 20 prosent av verdens CO2-utslipp, samtidig er regnskogen
674 blant jordas eldste og mest artsrike økosystemer, og vern av den er et internasjonalt ansvar.
675 SV vil arbeide for at bevaring av naturmangfold, spesielt i utsatte regnskogsområder, gjøres
676 til en prioritert oppgave i norsk utviklingspolitikk. Norge skal bruke minst 3 milliarder kroner
677 i året på å redde regnskog. I tillegg må all import av tropisk trevirke som ikke er
678 tilfredsstillende miljøsertifisert, forbys.
679
680 → *For friluftsliv og allemannsrett, se 8.6 "Idrett og friluftsliv"*

3. Rettferdighet

681
682
683 SV arbeider for et samfunn med små forskjeller i makt og ressurser. Arbeid til alle, et
684 rettferdig skattesystem og en god offentlig velferdsstat er sammen med en sterk fagbevegelse
685 og et utvidet demokrati den beste garantien for et mer rettferdig samfunn. SV vil bekjempe
686 privatisering, velferdsuttak og økt markedsrett for å forsvare de beste sidene ved den norske
687 velferdsmodellen. En mer rettferdig fordeling av godene handler først og fremst om å gi
688 enkeltmennesker økt frihet over sine liv. Men vi vet også at samfunn med små økonomiske
689 forskjeller og gode fellesskapsløsninger er de mest produktive. Vanlige folks frihet er
690 avhengig av felles styrke vunnet gjennom organisering i for eksempel fagforeninger og andre
691 interesseorganisasjoner.

692
693 → *For mer om retten til arbeid, se 5.2 "Full sysselsetting"*

694 → *For mer om velferdsstaten, se kapittel 4 "Velferd"*

695

696

697 3.1 Den økonomiske politikken

698

699 De overordnede målene for SVs økonomiske politikk er å styrke velferdsstaten, bekjempe
700 ulikhet og sikre alle i Norge trygghet for arbeid og bolig gjennom ulike former for
701 verdiskapning.

702

703 Oljeformuen gir Norge store muligheter til å investere i et bedre samfunn. Skatt er likevel et
704 nødvendig virkemiddel for å finansiere offentlig velferd. SV arbeider for et rettferdig
705 skattesystem, som bidrar til å utjevne sosiale forskjeller og ta vare på miljøet.

706

707 → *For mer om skatt og miljø, se 2.1 "Målsetninger og virkemidler i klimapolitikken"*

708

709 Å dele godene innebærer at de som har mest og tjener mest, må bidra mer til fellesskapet enn
710 folk med lav formue og inntekt. Stor grad av sosial likhet er svært positivt for samfunnet, og
711 styrker den tillit og solidaritet et godt samfunn bygger på. I løpet av den rødgrønne
712 regjeringstiden er skattesystemet blitt mer rettferdig og en rekke skattehull er tettet.

713 Likevel er det fortsatt behov for en radikal endring av skattesystemet for å sikre mer
714 omfordeling, særlig gjennom høyere beskatning av de som tjener på andres arbeid gjennom
715 høye kapitalinntekter og aksjeutbytte. SV arbeider derfor for mindre lønnsforskjeller og for
716 skattemessige grep som snur forskjellsutviklingen og tetter gapet mellom privat og offentlig
717 forbruk. Disse grepene må være slik at man unngår virkninger som gjør det ulønnsomt å gå
718 fra trygd til arbeid.

719

720 SV vil ha en aktiv motkonjunkturpolitikk, hvor det offentlige øker sin økonomiske innsats i
721 nedgangstider for å skape sysselsetting og bærekraftig vekst. I oppgangstider må staten føre
722 en aktiv politikk for å sikre at det finnes kapasitet i økonomien til viktige investeringer i
723 offentlig sektor. Skattepolitikken er et slikt redskap for å overføre kapasitet.

724

725 SV vil i den kommende stortingsperioden foreslå videre omlegginger i skattesystemet for å
726 sikre mer rettferdig fordeling, oppfordre til mer miljøvennlig atferd og aktivt sikre
727 finansiering av velferdsstaten. SV vil derfor i nedgangstider ikke øke skattenivået, men heller
728 øke bruken av oljepenger over offentlige budsjetter. I perioder med velstandsvekst vil SV øke

729 det samlede skattenivået for å sikre satsing på prioriterte velferdsoppgaver som utdanning,
730 helse, eldreomsorg og satsing på offentlig infrastruktur.

731
732 SV vil senke inntektsskatten for lavtlønte gjennom høyere bunnfradrag og redusert
733 marginalsatt, og finansiere dette ved å øke skattene for de mest formuende med de største
734 arbeids- og kapitalinntektene. Folk som tjener under gjennomsnittlig heltids arbeidsinntekt
735 skal skjermes mot inntektsskatteøkninger.

736
737 SV vil skattlegge verdipapirhandel, og vil derfor innføre en avgift på børstransaksjoner. SV
738 vil vurdere å fjerne skattefradraget for renter på lån som minst overskrider to millioner kroner
739 per person.

740
741 SV vil at rederiene skal betale overskuddsskatt på lik linje med andre næringer og vil samtidig
742 arbeide for et internasjonalt rederiskatteregime.

743
744 SV vil fortsette miljøomleggingen av skattesystemet for å støtte opp under miljøvennlig atferd
745 og finansiere tiltak for et bedre miljø og fordeling.

746
747 SV vil jobbe for et enkelt og forståelig skattesystem, uten kompliserende elementer og
748 unntaksregler som gir hull i systemet og motiverer til skattetilpasning og skatteunndragelse.
749 Svart arbeid, hvitvasking av penger, korrupsjon og skatte- og avgiftsunndragelser er tyveri fra
750 fellesskapet. SV vil styrke arbeidet mot økonomisk kriminalitet.

751
752 Stabilitet er et viktig mål i SVs økonomiske politikk. Det krever økt styring og regulering av
753 finanssektoren. Finansielle verktøy som oppmuntrer til spekulasjon må forbys eller begrenses,
754 regnskapsregler må gjennomgås for å unngå at verdier blåses opp, og kontrollen med revisjon
755 og kredittvurderingsbyråer må styrkes. Denne politikken må være at finanssektorens
756 omfang skal stå i forhold til de verdier som finnes i realøkonomien. Bankene må pålegges
757 ansvar for at ikke den samlede gjeldsveksten i samfunnet blir for høy. SV ønsker et sterkere
758 offentlig eierskap i finanssektoren.

759
760 SV mener det må være sterk politisk kontroll over pengepolitikken for å sikre hovedmålene
761 om høy sysselsetting, stabil produksjon og å unngå for høy inflasjon. Erfaringene med dagens
762 mandat og organisering av rentefastsettelsen tilsier at det er behov for å gjennomgå både
763 organisering og praktisering av dagens pengepolitikk.

764
765

766 **3.2 Kamp mot fattigdom**

767
768 I et rikt land som Norge handler det å være fattig i stor grad om påført skam, ufrihet og
769 utestenging fra samfunnet, noe som rammer barn særlig hardt. SV mener fattigdom, forstått
770 som det å ha for lite penger til å dekke viktige behov, er mulig å avskaffe gjennom en
771 kombinasjon av en generell politikk for arbeid, velferd og fordeling, og målrettede tiltak
772 overfor spesielt utsatte grupper. SVs mål er å avskaffe fattigdommen.

773
774 → *For internasjonal fattigdomsbekjempelse, se kapittel 11 "Fred og solidaritet"*

775
776 En politikk for lav arbeidsløshet, små økonomiske forskjeller og en sterk velferdsstat er den
777 mest effektive måten å bekjempe fattigdom på. I tillegg må det føres en politikk for
778 inntektssikring for de som ikke har muligheten til å få arbeid. Små økonomiske forskjeller gir

779 færre fattige, og skattesystemet må bidra til dette. God kvalitet på offentlige velferdsgoder
780 gjør at konsekvensen av å ha lite penger blir mindre alvorlig, fordi velferdstjenestene dekker
781 viktige behov og forebygger utestenging. Det er avgjørende å sikre lave egenandeler på disse
782 tjenestene. SV mener at egenandeler er skatt på sykdom og mener at det må regnes med når
783 det samlede skatte- og avgiftsnivået vurderes. SV vil arbeide for lavere egenandeler.
784

785 SV vil arbeide for bedre kvalitet i attføringsarbeidet og varighet på tiltakene som gjør at flere
786 vil lykkes i både å få og beholde arbeid. SV vil holde nivået på arbeidsmarkedstiltak høyt selv
787 når ledigheten er lav, og sikre individuelt tilpassede opplegg.
788

789 Enslige forsørgere er en gruppe som ofte sliter tungt økonomisk. Av Norges 2,1 millioner
790 husstander er 40 prosent bestående av én person, og i en fjerdedel av familier med
791 hjemmeboende barn er det bare én forsørger. SV ønsker å sette i gang et utredningsarbeid som
792 tar for seg aleneboeres og aleneforsørgeres økonomiske situasjon, og foreslå tiltak som kan
793 bedre økonomien for denne gruppen. Det kan for eksempel være økt bostøtte, skattetiltak eller
794 differensierte avgifter.
795

796 De som av ulike årsaker i kortere eller lengre tid ikke kan forsørge seg gjennom ordinær
797 arbeidsinntekt, må sikres offentlige ytelser som er så høye at de ikke fører til fattigdom. Den
798 vedtatte opptrappingen av minsteytelsene i folketrygden til 2 G (to ganger grunnbeløpet i
799 folketrygden) må gjennomføres, og nivået på minsteytelsene må etter dette følge
800 velstandsutviklingen i folketrygden for å unngå problemer med relativ fattigdom. Ulike tiltak
801 for fattige barnefamilier må prioriteres. SV vil utrede en ordning med garantert minsteinntekt.
802

803 SV vil innføre nasjonale minstesatser for sosialhjelp basert på et reelt beregningsgrunnlag, og
804 innføre klagerett. På den måten skal alle sikres inntekt eller livsopphold over den til enhver tid
805 fastsatte fattigdomsgrensen. De nasjonale satsene må justeres i takt med lønnsutviklingen for
806 å unngå at de med minst å rutte med sakk akterut i forhold til alle andre. Alle som har
807 mottatt sosialhjelp over en lengre periode må få tilbud om kvalifiseringsprogram og
808 kvalifiseringsstønad hvis de har mulighet til å komme i arbeid. Det skal fortsatt kunne stilles
809 krav om aktivitet for å motta sosialstøtte. Dersom de etter endt program fremdeles ikke er i
810 nærheten av å kunne få arbeid, må de vurderes for uføretrygd. SV mener det må bli enklere å
811 kombinere arbeid og trygd.
812

813 Nivået på minsteytelsene i folketrygden er i dag så lavt at en del mennesker som lever på
814 trygd må ha sosialhjelp i tillegg. Alle trygdeordninger og barnetillegg må være tilstrekkelige
815 for å leve et verdig liv. Barnetrygd og barnebidrag skal ikke trekkes fra sosialhjelpsatsene. SV
816 mener det bør være en tydelig lavinntektsprofil på trygdeoppkjørene, der minstepensjonen og
817 ytelsene til unge uføre prioriteres.
818

819 NAV-reformen er nå i en gjennomføringsfase. SV vil sikre at denne viktige velferdsreformen
820 når de målsettingene som ble satt ved innføringen. Reformen må sikres en sterk statlig
821 oppfølging i forhold til organisering og ressursbruk. Staten må tilføres tilstrekkelige ressurser
822 til å videreutvikle organisasjonen gjennom kompetansebygging og faglig utvikling blant de
823 ansatte. Målet er raskere saksbehandling og tettere oppfølging av hver enkelt bruker.
824

825 SV vil etablere en ordning med Velferdsombud som kan dekke hele helsetjenesten,
826 sosialtjenesten og NAV.
827

828 Høy gjeld er en viktig årsak til fattigdom. SV vil innføre et gjeldsregister og forsterke
829 bankenes frarådingsplikt ved utlån av store pengesummer. Skriftlighetskravet i lovverket må
830 utredes med tanke på en mulig skjerping, slik at man får en tenkepause i forbindelse med
831 opptak av forbruksgjeld. Det må legges flere begrensninger på muligheten for aggressiv
832 markedsføring av forbrukslån, og begrensninger på adgangen til videresalg av gjeld. En
833 ordning der skyldneren gis forkjøpsrett ved overdragelse av fordringer må utredes og
834 inkassogebyrene må reduseres. Ulike offentlige tvangsinnkrevingsordninger opererer med
835 ulike satser for livsopphold, det vil si beløpet gjeldsofferet har å leve for etter at kreditor har
836 fått sitt. Det bør være en offentlig instans som har ansvaret for ulike
837 tvangsinnkrevingsordninger, og satsene for livsopphold må bli mer like.

838
839 Mennesker uten arbeid og inntekt befinner seg ofte i en avmaktssituasjon og har få muligheter
840 til å delta i samfunnsdebatten og ivareta sine interesser. SV vil bidra til å styrke de fattiges
841 organisasjoner, og arbeide for bedre systemer for brukermedvirkning både på individ- og
842 systemnivå.

843
844 De som har størst behov for sosiale ytelser er de som minst kjenner sine rettigheter. Det
845 udekkede rettshjelpsbehovet knytter seg i stor grad til lovgivning som skal sikre utjevning i
846 samfunnet. Rettshjelpstilbudet bør være en del av velferdssystemet og et viktig redskap for å
847 sikre rettigheter og rettssikkerhet for alle.

848
849 → *For sosial ulikhet og helse, ruspolitikk og forebygging, se kapittel 4 "Velferd"*

850
851

852 **3.3 En pensjon å leve av**

853
854 Folketrygden er grunnlaget for en trygg og meningsfull alderdom og en bærebjelke i den
855 norske velferdsstaten. SV arbeider for et pensjonssystem som sikrer alle innbyggere en
856 pensjon å leve av, og bidrar til å utjevne økonomiske forskjeller. SV mener folketrygden skal
857 drives og styres av det offentlige, og vil gå imot alle forslag til privatisering.

858
859 SV mener det norske pensjonssystemet etter pensjonsreformen i for liten grad tar vare på folk
860 med lave inntekter, og i for stor grad stimulerer til privat sparing. SV er fortsatt mot kutt i
861 framtidige pensjoner, fordi slike kutt vil forsterke disse problemene. Det vil i fremtiden bli
862 nødvendig å gjøre endringer i pensjonssystemet som retter opp fordelingsproblemer
863 pensjonsreformen skaper. SV ønsker et ytelsesbasert pensjonssystem, og gjeninnføre
864 bestårsregelen. Pensjonsutbetalingene må reguleres i samsvar med den generelle
865 lønnsutviklingen. SV vil øke pensjonsopptjeningen under omsorgs- og foreldrepermisjon.

866
867 AFP er sliternes mulighet til en best mulig avgang fra yrkeslivet. SV vil gå mot alle forslag til
868 svekkelser av AFP-ordningen, og forsvare muligheten til å gå av ved 62 år. De offentlige
869 tjenstepensjonene må videreføres på like høyt nivå som i dag. SV vil arbeide for en
870 samordning av pensjonskassene for tjenstepensjon i privat sektor, og sikre arbeidstakerne
871 større innflytelse over hva slags tjenstepensjonssparing bedriften velger.

872
873 SV vil innføre pensjonsopptjening for studenter. Pensjonsrettighetene til innvandrere med
874 kort botid i Norge må sikres.

875
876
877

878 **3.4 En sosial boligpolitikk**

879 Retten til bolig er en menneskerett. SV vil foreslå å grunnlovsfeste retten til bolig. SV mener
880 det er på tide å gjenreise den sosiale boligpolitikken. En sterk husbank med politisk styrt
881 rente, lånerammer til å drive motkonjunkturpolitikk, høy grad av fastrente for å stabilisere
882 boligprisene, et stort ikke-kommersielt lavinnskudds- og utleieboligmarked der
883 boligbyggelagene, kommunene og studentsamskipnadene har en viktig rolle, samt en langt
884 sterkere politisk regulering av utleiemarkedet må være sentrale verktøy i dette arbeidet.

885
886 SV vil sette i gang en storstilt sosial boligbygging, med vekt på ikke-kommersielle
887 utleieboliger og studentboliger. Et sentralt virkemiddel må være at boligtilskuddene økes.
888 SV mener det må lages en lov om ikke-kommersielle leieboliger, og det må bygges minst
889 4000 leieboliger og 1000 studentboliger årlig, inntil om lag halvparten boliger til leie er ikke-
890 kommersielle. I tillegg må det bygges 1000 prisregulerte lavinnskuddsboliger i året.

891
892 For å sikre at flere med lav eller usikker inntekt skal kunne kjøpe bolig, må flere få
893 boligtilskudd, der tilskuddet tilbakebetales ved salg, og startlån.

894
895 For å sikre flere innpass på boligmarkedet, vil SV skape en ny sektor for prisregulerte boliger.
896 Kommuner, stat og boligsamvirkene må ta ansvar for bygging av langt flere boliger med lave
897 innskudd og pristak ved videresalg. Folk kan også gjøres mindre utsatt for
898 markedssvingninger hvis det gjøres mer lønnsomt å ha fastrentelån som norm ved boligkjøp.

899
900 Et sterkere husleievern må innføres, med husleietvistutvalg alle steder hvor det finnes behov
901 for det. Boligprisene må stabiliseres gjennom en stabil boligbygging ved Husbankens hjelp,
902 og ved å gjøre det mer lønnsomt for folk å velge fastrentelån ved boligkjøp. Husbankens tiltak
903 for utvikling av gode bomiljøer og opprustning av eksisterende boligmasse må styrkes. Særlig
904 viktig er opprustning av standarden for ikke-kommersielle utleieboliger og boliger i områder
905 hvor det er fare for forslumming.

906
907 Å ha et eget hjem er helt sentralt for å mestre ulike deler av livet. Svært mange bostedsløse
908 har rusproblemer, psykiske lidelser eller andre, sammensatte problemer. Den rødgrønne
909 regjeringen har styrket bostøtteordningen betydelig. Den skal fortsatt utvikles som et
910 fordelingsverktøy for å styrke økonomien til folk som har lave inntekter og høye boutgifter.

911
912 I flere av de store byene lar eiendomsspekulanter boliger stå tomme og forfalle gjennom flere
913 år, slik at de senere kan rives. SV mener kommunen skal kunne gi tillatelse til å ta i bruk hus
914 som har stått tomme i mer enn ett år. I slike tilfeller skal også kommunen fastsette en rimelig
915 husleie. SV mener kommunene må få mulighet til å pålegge vedlikehold.

916
917 Kommunen har ansvar for gjennomføringen av boligpolitikken. SV mener kommunen må
918 sikres gunstige lån til strategiske tomtekjøp, og tilskudd til å kunne delta som en aktiv part i
919 områdeutvikling, byfornyelse, universell utforming og miljøprosjekter.

920
921 SV mener framtidig boligfeste må forbys, og at boliger på festet grunn skal kunne innløses til
922 en rettferdig pris. Vi vil ikke avvikle tomtefesteinstituttet for fritidsboliger, men
923 forutsetningen er at avgiftsnivået holdes på et akseptabelt nivå.

Kapittel 4: Velferd

924
925
926
927
928
929
930
931
932
933
934
935
936
937
938
939
940
941
942
943
944
945
946
947
948
949
950
951
952
953
954
955
956
957
958
959
960
961
962
963
964
965
966
967
968
969
970
971

Velferdsstaten er en forutsetning for å skape et mer rettferdig og solidarisk samfunn. Gode fellesskapsløsninger gir enkeltmennesker frihet og trygghet. SV går derfor mot privatisering og konkurranseutsetting. Bare slik kan vi sikre et velferdssystem som tar hensyn til hele befolkningen, og bare slik kan folks innflytelse over utviklingen av velferden styrkes. SV vil ikke at kommersielle bedrifter, der formålet er overskudd, skal utføre viktige velferdsoppgaver. De skal utføres enten av det offentlige eller i et samarbeid med ideelle organisasjoner. SV går mot å sette velferdstjenester ut på anbud.

God offentlig velferd er avhengig av en god kommuneøkonomi. Mange av de viktigste velferdsgodene, som barnehage, skole og omsorgstjenester, er det kommuner og fylkeskommuner som har ansvar for. Det er enklere å skape gode tilbud lokalt, fordi innbyggerne har større innflytelse over beslutningene. SV vil derfor styrke kommunen. En god kommuneøkonomi er avgjørende for å sikre et samfunn med små forskjeller og et godt velferdstilbud. Manglende samsvar mellom oppgaver og ressurser i kommunene er dessuten en trussel mot kommunal handlefrihet og lokaldemokrati. SVs mål er at kommunene skal sikres mer langsiktige og forutsigbare rammer, og at det er samsvar mellom kommunens velferdsoppgaver og de statlige overføringene.

De ansatte og deres kompetanse er den viktigste faktoren for gode velferdstjenester. SV vil bidra til at stat, fylkeskommuner og kommuner ivaretar sine ansatte på en god og inkluderende måte. Ansatte skal ha gode lønns- og arbeidsforhold, inkludert rett til etter- og videreutdanning, og rett til full stilling i stedet for en rekke deltidsstillinger innenfor samme sektor. Det er stadig behov for endringer og omstillinger for å skape bedre velferdstjenester. Slike endringsprosesser må utføres i samarbeid med de ansatte og deres organisasjoner. SV vil derfor støtte omstillingsprosesser som er gjort på initiativ fra de ansatte, som for eksempel modellkommunene og pilotsykehusene.

4.1. Gode velferdstjenester

4.1.1 Forebyggende og helsefremmende arbeid

Et vellykket og langsiktig folkehelsearbeid og en politikk som bidrar til å redusere helseforskjeller mellom sosiale lag, etniske grupper og kjønn vil bidra til flere leveår med god helse og trivsel i befolkningen som helhet.

De store forbedringene av helsetilstanden i Norge har skjedd gjennom reformer utenfor helsevesenet gjennom hygiene, rent vann, gode boliger, elektrifisering og sosial utvikling. Folkehelseperspektivet må derfor være en integert del av utviklingen i alle samfunnssektorer. De sykdommene som fører til flest dødsfall og reduksjon av livskvalitet i hele den vestlige verden skyldes ikke mangel på helsetilbud eller organisering av helseforvaltningen, men livstidsfaktorer.

SV vil satse på forebygging og folkehelse ved å gi folk reell mulighet til sunne valg. Spesielt viktig er det å satse på barn og unge, og bidra til at skole og barnehage blir naturlig arenaer for å fremme god folkehelse i et langsiktig perspektiv.

972 Et velfungerende lokalt folkehelsearbeid krever en styrking av kommunal samfunnsmedisin.
973 SV vil arbeide for en bred satsing på primærhelsetjenesten som grunnmuren i helsevesenet, og
974 vil foreslå en forpliktende opptrappingsplan for primærhelsetjenesten.

975 976 4.1.2 Universelle helsetjenester

977 SV mener helsetjenestetilbudet skal være likeverdig for hele befolkningen uavhengig av den
978 enkeltes bosted, alder eller økonomi. Utviklingen av tjenestene skal være underlagt folkevalgt
979 kontroll, slik at befolkningen selv kan være med å bestemme hvordan tjenestene skal være. I
980 dag er egenandelene på helsebehandling og medisiner for høye for svært mange pasienter. For
981 at alle skal ha lik tilgang på behandling og medisiner, vil SV arbeide for lavere egenandeler.

982
983 SV vil arbeide for et helhetlig tjenestetilbud bygget på samhandling mellom kommuner og
984 spesialisthelsetjenesten. Slik kan vi unngå svingdørspasienter som sendes mellom nivåene.
985 For å få det til er det viktig å utvikle insentiver for å styrke samarbeid. I tillegg vil det føre til
986 mer effektiv bruk av knappe ressurser. Økt fokus og tilrettelegging for innovasjon i
987 helsesektoren er dessuten nødvendig. Det bør også tas initiativ til å bygge ut flere lærings- og
988 mestringssentre.

989
990 Barn og unge under 18 år skal få nødvendig helsehjelp innen tre uker.

991
992 Også personer ”uten papirer” skal ha rett til medisinsk hjelp, først av fremst av hensyn til
993 personene, men også for å se til at smittsom sykdom som tuberkulose ikke spres.

994
995 SV ønsker å styrke helsetjenesten i skolen, og legge til rette for opprettelsen av flere
996 helsestasjoner for ungdom. I tillegg vil SV styrke ungdomsservicekontorene.

997
998 Barn som er utsatt for vold og overgrep blir ofte oversett. Det er for liten kompetanse på å se
999 og høre barn som har det vanskelig. SV ønsker at alle som arbeider med barn skal i sin
1000 utdanning få økt kompetanse på barns reaksjoner når de blir utsatt for vold, overgrep og
1001 omsorgssvikt. SV vil legge til rette for psykologisk lavterskeltilbud i kommunene for både
1002 barn, unge og voksne med psykiske plager.

1003
1004 Organdonasjon er i økende grad viktig for å redde livet til mange pasienter. Alt for mange må
1005 vente lenge på en transplantasjon, eller dør mens de venter på et organ. SV vil innføre et
1006 system med stille samtykke til organdonasjon, med mulighet for å registrere seg i et nei-
1007 register for de som ikke vil donere organer.

1008 1009 4.1.3 Spesialisthelsetjenesten (sykehus)

1010 Norske sykehus holder høy kvalitet. Dagens organisering av helseforetakene fører imidlertid
1011 til fravær av folkevalgt styring og for tilfeldig prioritering. Økonomistyringen er i for stor
1012 grad basert på markedsprinsipper. Den innsatsstyrte finansieringa dreier virksomheten i
1013 retning av å vektlegge de oppgavene som ”lønner” seg best, i stedet for det som medisinsk
1014 sett er viktigst. Sykehusenes regnskapsform er for lite tilpasset offentlig sektor.

1015
1016 Store lønnsforskjeller mellom offentlige og private helsetilbud, som alle er offentlig
1017 finansiert, fører til økte kostnader. I tillegg bidrar forskjellig avlønning mellom offentlige og
1018 private helsetjenester til å undergrave det offentlige tjenestetilbudet og vanskeliggjøre
1019 rekrutteringen til det offentlige helsevesenet. På mange sykehus brukes det dessuten store
1020 beløp til innleie av helsepersonell fra private firma. SV vil arbeide for at det offentliges bruk
1021 av private tjenester reduseres kraftig.

1022 SV vil at sykehusene skal underlegges demokratisk politisk styring. Helseforetakene må
1023 avvikles, og styringen av sykehusene må overtas av folkevalgte på nasjonalt og regionalt nivå.
1024 Stortinget må vedta en nasjonal helseplan som tar stilling til overordnede prioriteringer og
1025 ansvarsfordeling. Ansvar for driften i tråd med helseplanen skal overføres til folkevalgte på
1026 regionalt nivå. Dette vil gi innbyggerne bedre muligheter til å påvirke både sykehusstruktur
1027 og behandlingstilbud.

1028

1029 **Dissens 2:**

1030 Et mindretall på 8 i landsstyret vil erstatte avsnittet ovenfor med følgende:

1031 *SV vil styrke den politiske ansvaret og styringen av landets sykehus. Helseforetakene*
1032 *nedlegges og styringen av sykehusene legges direkte under helse- og omsorgsdepartementet.*
1033 *Stortinget må vedta en nasjonal helseplan som tar stilling til prioriteringer og*
1034 *ansvarsfordeling, noe som vil gi innbyggerne bedre muligheter til å påvirke både*
1035 *sykehusstruktur og behandlingstilbud. Ansvar for driften i tråd med helseplanen skal utføres*
1036 *av politisk oppnevnte og representative styrer i hver helseregion og i de ulike*
1037 *sykehusenhetene.*

1038

1039 Norske sykehus holder høy faglig kvalitet og inndeling i ulike nivåer på sykehusene skal
1040 ivareta ulike behov for spesialisering og behov for nærhet. Lokalsykehusene må
1041 videreutvikles til å bli best på lidelser som mange mennesker har, samhandling med
1042 kommunehelsetjenesten og ambulerende tjenester. Spesielt vil utfordringene i årene som
1043 kommer være knyttet til en økende andel eldre med sammensatte lidelser og
1044 livtidssykdommer. Et kvalitetssikret fødetilbud må være tilgjengelig på alle landets
1045 lokalsykehus.

1046

1047 Dagens helseforetakslov må erstattes av en forvaltningslov. Formålet i loven skal være at
1048 helseforvaltningen skal oppfylle målsettingene i den nasjonale helseplanen. Loven skal også
1049 slå fast at helseforvaltningen er et offentlig ansvar som ikke kan delegeres til kommersielle
1050 aktører. Helseforvaltningen skal være en del av den offentlige forvaltningen.

1051

1052 Økonomistyringen må endres. SV vil foreslå at dagens innsatsstyrte finansiering fjernes og
1053 erstattes med avtalefestet rammefinansiering. I tillegg må regnskapsføringen endres slik at
1054 den blir den samme som for annen offentlig forvaltning. I arbeidet med nytt
1055 finansieringssystem bør det legges vekt på grep som kan styrke førstelinjetjenestens rolle i
1056 helsevesenet og styre mer av ressursbruken ut i kommunene. Det innføres et offentlig,
1057 nasjonalt samordna innkjøp av medisiner for å utnytte markedsmakten og få ned prisene på
1058 medisiner.

1059

1060 **4.1.4 Psykisk helsevern**

1061 Gjennom opptrappingsplanen for psykisk helse har flere fått behandling. Samtidig har antall
1062 personer som trenger hjelp blitt flere, slik at antall ventende har økt. SV vil styrke det
1063 psykiske helsevernet også etter at opptrappingsperioden er avsluttet, med spesiell vekt på
1064 tilbudet til barn og unge, og til mennesker med rusmiddelavhengighet. Behandlingstilbudet til
1065 pasienter med spiseforstyrrelser er for dårlig. Tilbudet til disse pasientene må styrkes og
1066 tiltakene må videreutvikles og forskes på.

1067

1068 For mange oppstår psykisk sykdom allerede i barndommen. Gjennom skolehelsetjenesten og
1069 helsestasjoner for ungdom kan dette fanges opp på et tidlig tidspunkt. Skolehelsetjenesten og
1070 helsestasjonene bør derfor bygges ut. Også voksne må få et tilrettelagt lavterskeltibud for å
1071 forebygge alvorlige psykiske lidelser.

1072 Kvaliteten på behandlingstilbudet må styrkes. Pasientene må få bedre oppfølging etter
1073 utskrivning fra behandling. Samhandlingen mellom sykehus, distriktpsikiatriske sentre og
1074 kommuner må prioriteres. For å sikre en mer sammenhengende oppfølging vil SV vurdere om
1075 de distriktpsikiatriske sentrene skal organiseres under kommunalt psykisk helsearbeid.

1076
1077 Det psykiske helsevernet må tilpasses den enkeltes livssituasjon. Det er behov for flere
1078 helsearbeidere med kompetanse på psykisk helse i kommunene.

1079
1080 SV vil bidra til at psykisk syke med lav inntekt og ustabile boforhold gis tilbud om tilrettelagt
1081 bolig og arbeidsplass.

1082
1083 Brukerne må ha større innflytelse, ved hjelp av brukerstyrte aktivitets- og rehabiliteringstiltak.
1084 Brukermedvirkning skal være det bærende prinsippet i organisering av tjenestene, og
1085 individuell plan må bli mer utbredt.

1086
1087 SV vil foreslå at tilbudet om såkalt psykeambulansetableres i alle helseregioner for å unngå
1088 bruk av politi til transport av psykisk syke når dette ikke er nødvendig.

1089
1090 Bruk av tvang i psykisk helsevern preges av sosiale skjevheter. For å sikre at alle behandles
1091 likeverdig, vil SV foreslå en vurdering av tvangsbruken i psykisk helsevern. SV vil prioritere
1092 forskning på effekten av bruk av tvangsmidler og tvangsbehandling. I tillegg bør ansatte få
1093 undervisning i menneskerettigheter. Opplæring i menneskerettigheter må bli en del av
1094 utdanningen av personell som arbeider med psykisk helsevern.

1095
1096 mange familier holdes psykisk sykdom hemmelig fordi det er forbundet med skam, og barna
1097 strever for å holde på familiehemmeligheten. Hjelpeapparatet må derfor følge bedre opp barn
1098 og unge som har foreldre med psykisk sykdom. Psykiatritjenesten må melde fra til
1099 kommunenes hjelpeapparat når barn har psykisk syke foreldre slik at barna får den
1100 oppfølgingen de trenger.

1101 1102 4.1.5. Helhetlig rusomsorg

1103 Alt for mange med rusproblemer får ikke hjelp. Rusomsorgen må styrkes. Rusomsorgen har i
1104 for stor grad vært overlatt til private, ideelle organisasjoner. SV mener rusomsorgen er et
1105 offentlig ansvar som hører hjemme i offentlige institusjoner. Dette er også den beste måten å
1106 sikre kvalitet og kontroll med denne viktige tjenesten. SV vil foreslå en tiårig forpliktende
1107 opptrappingsplan, slik det nå er gjennomført for psykisk helsevern. Planen må innebære
1108 øremerkede midler til rusfeltet både i kommunene og i de regionale helseforetakene. I tillegg
1109 skal behandlingsskøene være fjernet i løpet av stortingsperioden ved å utnytte eksisterende
1110 tilbud og opprette nye behandlingssplasser gjennom øremerkede midler.

1111
1112 Alle med rusproblemer må få et raskt tilbud om avrusning, behandling uten opphold, samt
1113 oppfølging og rehabilitering.

1114
1115 Samarbeidet med de ulike aktørene må styrkes slik at behandlingstilbudet blir bedre for
1116 personer som er psykisk syke og har rusproblemer.

1117
1118 Mange pasienter får brudd i behandlingsforløpet. Opphold mellom de ulike stadiene i
1119 oppfølgingen fører til at mange faller ut av behandlingen. Rusavhengige som har vært til
1120 behandling, må få tett, individuelt tilpasset oppfølging. En slik oppfølging kan innebære
1121 skolegang, arbeidsmarkedstiltak, hjelp til å skaffe seg nytt nettverk, botilbud, fritids- og

1122 aktivitetstilbud og bistand med økonomi. De som ikke har et sted å bo skal slippe å måtte bo i
1123 et hospits eller hybelhus.

1124

1125 Rusavhengige i fengsler må sikres god oppfølging både under og etter soning. Det bør
1126 etableres flere rusmestringsenheter. I tillegg må tilbakeføringsgarantien gjøres forpliktende.

1127

1128 Rusavhengige må sikres et variert behandlingstilbud, herunder en økt satsing på
1129 medikamentfrie behandlingstilbud.

1130

1131 Ventetida må reduseres for de som skal få behandling med metadon og buprenorfin, såkalt
1132 legemiddellassistert rehabilitering (LAR). SV mener det skal ligge faglige kriterier til grunn
1133 for LAR-behandlingen. LAR-pasienter må sikres sosialfaglig oppfølging.

1134

1135 Basert på erfaringer fra en rekke europeiske storbyer vil SV åpne for at sosial rehabilitering
1136 kan komme før rusmestring, og vil derfor gå inn for et forsøk med utdeling av gratis heroin i
1137 kontrollerte former for de tyngste rusavhengige.

1138

1139 **Dissens 3:**

1140 *Et mindretall på 12 i landsstyret vil stryke avsnittet over.*

1141

1142 Også mennesker i aktiv rus må sikres verdighet og hjelp, for eksempel gjennom lavterskel
1143 helsetilbud, væresteder, arbeid, aktivitetstilbud, gratis rettshjelp og andre skadebegrensende
1144 tiltak. SV mener sprøyterom er et viktig tilbud for å redusere overdosedødsfall og som ledd i
1145 rehabiliteringen av rusavhengige.

1146

1147 Brukermedvirkning er viktig for at kvaliteten på behandlingen skal bli så god som mulig.
1148 Individuell plan må brukes i større utstrekning. Pasienten må også ha mulighet til å klage på
1149 ansvarsgruppa. Pårørende må sikres hjelp og veiledning. I dag vet vi for lite om hva slags
1150 behandling som virker. SV vil derfor prioritere effektstudier og sammenlignende studier både
1151 innenfor tverrfaglig spesialisert rusbehandling og i de kommunale tjenestetilbudene.

1152

1153 4.1.6 Rimelig tannlege

1154 SV vil foreslå en tannhelsereform som innebærer at tannlegebehandling som er medisinsk
1155 nødvendig i størst mulig grad er underlagt de samme betingelser som sykehus- og
1156 legebehandling.

1157

1158 SV vil begrense egenandelen til 2.500 kroner per år for nødvendig tannlegebehandling. Det
1159 tilsvarende egenandelstak 2, som noe av tannlegebehandlingen går under allerede i dag. De som
1160 går jevnlig til tannlegen og har normalt god tannhelse vil med en reform betale omtrent det
1161 samme som i dag, mens de som i dag ikke kontakter tannlege vil få begrenset sine kostnader
1162 til 2500 kroner for nødvendig tannbehandling med en slik ordning.

1163

1164 For en del grupper er det nødvendig at tannhelsetjenesten er helt gratis. SV vil foreslå at
1165 ungdom opp til 23 år får gratis tannhelsetjeneste.

1166

1167 For å hindre for høye kostnader ved ordningen vil SV innføre prisregulering på
1168 tannhelsetjenester gjennom nasjonale takster, i kombinasjon med refusjonsavtaler for
1169 tannleger som inngår i ordningen.

1170

1171 Det er store geografiske forskjeller i det offentlige tannhelsetilbudet. SV vil foreslå at den

1172 offentlige tannlegetjenesten bygges ut, og at det innføres driftsavtaler med privatpraktiserende
1173 tannleger etter modell av privatpraktiserende leger med driftstilskudd. I tillegg vil SV innføre
1174 turnustjeneste for alle nyutdannende tannleger på samme måte som for leger.

1175

1176 4.1.7. En trygg oppvekst

1177 Barn må gis trygge og gode oppvekstvilkår og gode muligheter for lek og læring. SV vil øke
1178 innsatsen for barn og unge. Gjennom oppfølging av FNs barnekonvensjon vil SV styrke barn
1179 og unges rettigheter i alt lovverk.

1180

1181 Forebyggende virksomhet på oppvekstområdet må styrkes. Dette gjelder både de positive
1182 tiltakene, som tilrettelegging av fritidstilbud, og tiltakene som skal forhindre omsorgssvikt
1183 eller overgrep.

1184

1185 Ungdomsalderen er for mange en særlig utsatt tid og det er derfor viktig å bygge ut gode
1186 fritidstilbud. Dette kan for eksempel være kommunale ungdomsklubber der ungdom med
1187 uorganisert fritid kan bli stimulert til egenutvikling og inngå i et sosialt miljø uten
1188 kommersielt og annet press.

1189

1190 SV arbeider for et barnevern som er åpent og som har tillit. Barnevernet må tilføres større
1191 ressurser enn i dag, og gjøres mer tilgjengelig og kompetent til å sikre barn og unge en god
1192 oppvekst. I Norge skal ikke ressursmangel føre til at barn kan oppleve alvorlig omsorgssvikt
1193 eller overgrep uten at noen raskt griper inn. Det må legges til rette for et godt samarbeid
1194 mellom barnevernet og andre etater og tjenester.

1195

1196 Barnevernet skal legge større vekt på forebyggende arbeid, og samtidig være et sikkerhetsnett
1197 for barn som trenger omsorg ut over det familien kan stille opp med.

1198

1199 SV ønsker et langt sterkere offentlig grep rundt barnevernsinstitusjonene. Barn som trenger
1200 opphold i barnevernsinstitusjoner må slippe å bli kasteballer i et system bygd på
1201 anbudsprinsipp og tilfeldigheter. Barn og unges behov er for store til dette. Derfor må
1202 barnevernsinstitusjonene organiseres gjennom forutsigbare avtaler mellom barnevernet og
1203 offentlige eide institusjoner eller institusjoner eid av ideelle organisasjoner. Tilsynsfunksjonen
1204 av offentlige og private barnevernsinstitusjoner må styrkes.

1205

1206 SV vil at jenter og gutter skal ha et likeverdig helsetilbud. Derfor vil vi at undersøkelse av
1207 jenters underliv (klinisk observasjon) skal være en naturlig del av helseundersøkelsen på
1208 helsestasjonene, slik det var før 1993.

1209

1210 **Dissens 4:**

1211 *Et mindretall på 13 i landsstyret vil stryke avsnittet over.*

1212

1213 4.1.8 Den trygge alderdommen

1214 Folk i Norge lever stadig lenger. Det må derfor legges til rette for at eldre som er friske og
1215 arbeidsføre kan bidra til samfunnet, ikke minst ved å delta i arbeidslivet så lenge som mulig.
1216 Samtidig må alle ha trygghet for at det finnes et godt tilbud om omsorg og pleie den dagen
1217 man har behov for det. Pleie- og omsorgstilbudet må også i framtiden være et offentlig
1218 ansvar.

1219

1220 Mange eldre, syke og personer med funksjonshemming opplever store mangler i de
1221 kommunale pleie- og omsorgstjenestene. Dette skaper utrygghet, engstelse og unødig lidelse

1222 både for den enkelte og for de pårørende. Økt levealder og økningen i antall eldre med til dels
1223 omfattende pleie- og omsorgsbehov, vil føre til behov for bedre kvalitet i disse tjenestene i åra
1224 som kommer. Det er ikke minst behov for økt grunnbemanning innen omsorgstjenestene. SV
1225 vil styrke kommuneøkonomien slik at de ansatte får tid til å gi god pleie, omsorg og trygghet.

1226
1227 En fleksibel omsorg med hjemmehjelp og hjemmesykepleie, omsorgsboliger og sykehjem, vil
1228 gi omsorg og pleie ut fra behov i flere faser i alderdommen. Gjennom reduksjon av
1229 deltidsarbeid og utvikling av vakt- og turnuslister, må det vektlegges at de omsorgs- og
1230 pleietrengende må forholde seg til færrest mulig personer.

1231
1232 Mange beboere i kommunale institusjoner får mangelfull medisinsk behandling, tilsyn og
1233 oppfølging. SV vil derfor innføre en minstenorm for legedekning ved norske sykehjem.

1234
1235 Kravet til omsorgstjenestene øker stadig, ikke minst fordi målet er at brukerne skal kunne leve
1236 et så normalt liv som mulig. SV vil derfor foreslå at det utarbeides konkrete etter- og
1237 videreutdanningsprogrammer for ansatte i omsorgsyrker i alle kommuner og i staten. Det er
1238 ikke minst viktig for å få en flerkulturell omsorgstjeneste. I dag er en tredel av de ansatte
1239 ufaglærte. Disse bør få tilbud om å bli kvalifisert omsorgspersonell.

1240
1241 I dag er det for få menn som arbeider i omsorgstjenestene. Flere menn i omsorgstjenestene vil
1242 bidra til en omsorgstjeneste som er bedre tilpasset brukernes behov. SV vil derfor foreslå å
1243 kvotere menn inn i omsorgsyrkene.

1244
1245

1246 **4.2 Universell utforming og tilgjengelighet**

1247
1248 SV ser på arbeidet for universell utforming som en kamp for rettferdighet og frigjøring. Målet
1249 må være at ingen samfunnsskapte hindringer fører til diskriminering og ufrihet for
1250 funksjonshemmede i deres hverdag. Universell utforming må være et grunnprinsipp i all
1251 samfunnsplanlegging, slik at funksjonshemmede sikres lik rett til bolig, utdanning og
1252 deltakelse i arbeidslivet og samfunnslivet for øvrig.

1253
1254 Kollektivtransport, utearealer, skoler, arbeidsplasser, tekniske løsninger, tjenester og
1255 informasjon må kunne brukes av alle innbyggere, og være til hjelp, ikke til hinder. SV ser den
1256 nye diskriminerings- og tilgjengelighetsloven som et viktig framskritt i arbeidet for full
1257 likestilling for funksjonshemmede. Loven må følges opp med midler og forpliktende
1258 tidsfrister i forhold til universell utforming av eksisterende bygg, utearealer og
1259 transportmidler. Likestillings- og diskrimineringsombudet og -nemnda må tilføres
1260 tilstrekkelig ressurser for å føre tilsyn med loven.

1261
1262 Prinsippet om universell utforming må legges til grunn for alle velferdsordninger, slik at
1263 tilbudet tilpasses etter brukerens behov. Egenandeler på velferdsordninger skal ikke føre til
1264 ekstrakostnader for funksjonshemmede.

1265
1266 Det må stilles krav om at minst 30 prosent av nye boliger bygges universelt utformet, og
1267 Husbankens ordninger for flere tilgjengelige boliger må styrkes. Den øvre inntektsgrensen for
1268 bostøtte bør heves for personer med funksjonsnedsettelse.

1269
1270 SV mener det bør være dyrt å diskriminere, og billig å inkludere. Vi vil bedre muligheten til å
1271 kombinere arbeid og trygd, og gi tilskudd til arbeidsgivere som legger til rette for å ansette

1272 funksjonshemmede. SV mener positiv særbehandling av funksjonshemmede er et nødvendig
1273 virkemiddel for å motvirke diskriminering på arbeidsmarkedet. Det offentlige bør gå foran i
1274 dette arbeidet.

1275
1276 Yrkesrettet attføring må tilpasses den enkeltes behov og muligheter. Ordningen med
1277 brukerstyrt personlig assistent bidrar til vesentlig heving av livskvaliteten, og må styrkes.
1278 Transportordningen for funksjonshemmede må få nasjonale retningslinjer og finansiering. SV
1279 mener aldersgrensen på 26 år må fjernes på hjelpemidler til trening, aktivisering og
1280 stimulering.

1281
1282 Retten til utdanning må gjelde for alle. Alle skoler, høyskoler og universiteter skal være
1283 universelt utformede. Dette skal gjelde både for bygg og anlegg, men like viktig er det med
1284 tilpasset undervisning og tilrettelagt eksamen.

1285
1286 SV mener Norge bør gå foran som et internasjonalt foregangsland når det gjelder oppfølging
1287 av FN-konvensjonen om funksjonshemmedes rettigheter. Mennesker med
1288 funksjonsnedsettelse må bli en integrert målgruppe for norsk bistand.

1289
1290 → Se også 6.2.6 "Felllesskolen – lik rett til utdanning", og kapittel 8 "Kultur og idrett"

1291

1292

1293 **4.3. Kriminalpolitikk**

1294

1295 En god politikk for forebygging er det viktigste virkemiddelet mot kriminalitet. Når det begås
1296 lovbrudd, skal det reageres raskt. Det skal settes klare grenser og stilles krav om at man må
1297 gjøre opp for seg. Ingen skal oppleve at de ikke blir ivaretatt etter at de har vært utsatt for
1298 kriminalitet. Straffereaksjonen må også i større grad bidra til at lovbrysteren ikke begår nye
1299 straffbare handlinger etter endt soning.

1300

1301 SV vil bygge ut en helhetlig offer- og pårørendeomsorg.

1302

1303 4.3.1. Forebygging

1304 Gode velferdstilbud som sikrer trygge oppvekstvilkår, arbeid og et skikkelig botilbud, bidrar
1305 til å forebygge kriminalitet.

1306

1307 SV arbeider for bedre samordning av lokale kriminalitetsforebyggende tiltak (SLT). En SLT-
1308 koordinator skal være ansvarlig for å koordinere samarbeidet mellom skole, barnevern, helse-
1309 og sosialetat og politi. Politi med kjennskap til nærmiljøet er viktig for å forebygge
1310 kriminalitet. SV vil jobbe for at det utvikles et tettere lokalt samarbeid mellom kommunene
1311 og politiet i de lokale politirådene.

1312

1313 Det er en klar sammenheng mellom alkoholforbruk og voldsbruk. SV vil arbeide for en
1314 restriktiv alkoholpolitikk.

1315

1316 4.3.2. Kriminalomsorg

1317 Kriminalomsorgen må innrettes slik at tilbakefallsprosenten reduseres. Innsatte i norske
1318 fengsler må derfor gis reell mulighet til å komme seg ut av kriminaliteten. Arbeidet med å
1319 gjøre soningsforholdene bedre må fortsette og de som løslates må få bedre hjelp.

1320 Soningen må være innrettet mot rehabilitering og tilbakeføring til samfunnet. SV vil arbeide
1321 for at innsatte får et helhetlig tilbud ved løslatelse gjennom en tilbakeføringsgaranti.
1322 Garantien skal sørge for arbeid eller utdanning. Den som løslates skal også få et sted å bo. I
1323 dag hjelper frivillige organisasjoner løslatte fanger og gir dem et fellesskap og en oppfølging
1324 etter soning. SV vil støtte dette arbeidet. I tillegg er det viktig å gi kvinner et bedre
1325 soningstilbud.

1326
1327 ange innsatte har store rusproblemer, en viktig årsak til at de begår nye kriminelle handlinger
1328 etter soning. Det er derfor nødvendig å styrke behandlings- og rehabiliteringstilbudet for
1329 innsatte og domfelte rusavhengige. SV vil også arbeide for økt bruk av straffegjennomføring i
1330 behandlingstilbud, såkalt § 12-soning.

1331
1332 Vanlig fengselsstraff fører ofte til gjentakelse, og i tillegg får mange innsatte rusproblemer i
1333 fengsel. Det er derfor behov for alternativer til vanlig fengselsstraff. Aktuelle alternativer er
1334 samfunnsstraff, konfliktråd, ungdomskontrakter, promilleprogram, hjemmesoning med
1335 elektronisk kontroll og soning i institusjoner tilpasset den enkeltes hjelpebehov. SV vil
1336 arbeide for at det opprettes flere åpne soningsplasser. SV har som mål at ingen barn skal
1337 settes i fengsel. Det må opprettes tverrfaglige soningsalternativer for barn.

1338
1339 Godt helsetilbud og gode utdanningsmuligheter er viktig for en bedre kriminalomsorg.
1340 Innsatte skal ha like godt helsetilbud og rett til utdanning som befolkningen for øvrig. SV vil
1341 foreslå at det utarbeides en ny veileder for fengselshelsetjenesten. I tillegg bør det
1342 gjennomføres et landsomfattende tilsyn med fengselshelsetjenesten, med særlig fokus på
1343 innsatte med rusproblemer eller psykisk syke innsatte.

1344
1345 En fengsling får store konsekvenser for den innsattes pårørende. SV vil arbeide for at
1346 kriminalomsorgen legger bedre til rette for at innsatte og pårørende kan opprettholde
1347 familierelasjonen ved fengsling, blant annet ved å øke kvotene for besøk og telefonbruk. Det
1348 bør etableres flere besøksleiligheter, og besøksrommene må være barnevennlige.

1349
1350 4.3.3. Politi- og rettsvesen
1351 SV vil styrke det lokale politiarbeidet for å få et nært og synlig politi. Politiet bør fortsatt være
1352 ubevæpnet. Politi- og fengselsvesen må forbli en offentlig oppgave og ikke privatiseres.
1353 Opptaket på Politihøgskolen bør økes, og arbeidet med å rekruttere søkere med
1354 minoritetsbakgrunn må forsterkes.

1355
1356 Politiet har generelt høy tillit i befolkningen, men enkeltsaker har ført til at flere har satt
1357 spørsmålsteget ved politets arbeid. SV vil derfor foreslå ordninger som sikrer at klager på
1358 politiets arbeid blir fulgt opp på en skikkelig måte. I dette arbeidet vil vi vurdere forslagene
1359 fra utvalget som er satt ned for å gjennomgå klageordningene i politiet og Spesialenheten for
1360 politisaker. Arbeidet for å bedre forholdet mellom politi og minoritetsungdom må
1361 intensiveres.

1362
1363 Økonomisk kriminalitet, hvitvasking og korrupsjon er et alvorlig problem. SV vil styrke
1364 arbeidet mot slik kriminalitet, blant annet ved å styrke rettsapparatet.

1365
1366 4.3.4. Juryordningen
1367 Det pågår nå en drøfting om endring av dagens juryordning. SVs utgangspunkt er at
1368 lekdommere er viktige for å sikre demokratisk kontroll med rettsapparatet.

1369 Dagens juryordning ivaretar best prinsippet om å bli dømt av sine likemenn og –kvinner. I
1370 tillegg innebærer juryordningen at jurister ikke får for stor makt over domstolene. SV vil
1371 derfor forslå at dagens juryordning beholdes, men at juryen skal begrunne sine avgjørelser.

1372

1373 **Dissens 5:**

1374 Et mindretall på 8 i landsstyret vil erstatte avsnittet over med følgende tekst:

1375 *Dagens juryordning skaper i for stor grad utfall som virker vilkårlige. Juryen gir også sin*
1376 *vurdering av skyldsspørsmålet uten noen form for begrunnelse. SV vil foreslå at en utvidet*
1377 *meddomsrett der lekdommerne er i flertall erstatter dagens juryordning. På denne måten*
1378 *ivaretas både prinsippet om at man skal dømmes av likemenn og kvinner, samtidig som juryen*
1379 *gir en begrunnelse for det den kommer fram til.*

1380

1381 Det er godt dokumentert at jurymedlemmer og lekdommere i sedelighetssaker ofte lar
1382 personlige fordommer styre sitt syn i slike saker. For å sikre kvinners rettssikkerhet, særlig i
1383 voldtektssaker, vil SV avskaffe jury- og lekdommerordningen i sedelighetssaker.
1384 Sedelighetssaker bør i stedet avgjøres av sakkyndige og fagdommer.

1385

1386 **Dissens 6:**

1387 *Et mindretall på 14 i landsstyret vil stryke avsnittet over.*

1388

1389 En god juryordning er helt avhengig av at juryene blir bredt sammensatt. SV vil derfor
1390 arbeide for endringer både når det gjelder utvelgelse og godtgjøring som sikrer at
1391 jurymedlemmer skal komme fra alle lag av folket.

1392

1393 **4.3.5. Likhet for loven**

1394 Det offentlige har et særlig ansvar for å sikre ressursvake grupper effektiv tilgang på juridisk
1395 bistand. SV vil arbeide for at den offentlige rettshjelpsordningen skal bli bedre, blant annet
1396 ved å utvide det saklige dekningsområdet. Dagens egenandeler, inntekts- og formuesgrenser
1397 må fjernes, og erstattes med et progressivt egenandelssystem der man ser på faktisk
1398 betalingsevne. For å nå ut til dem som har størst behov for rettshjelp, er det viktig med
1399 juridiske lavterskeltilbud.

1400

1401 For å sikre likeverdig behandling og at alle får den hjelp de har krav på, vil SV foreslå en
1402 gjennomgang av klageordningene i helse- og omsorgssektoren og i NAV.

1403

1404 **4.3.6. Vold og overgrep**

1405 Alle som utsettes for vold, skal få den hjelpen de trenger. Den som utøver vold skal straffes,
1406 men også få hjelp til endring. SV vil styrke hjelpetilbudet til voldsutøvere, blant annet ved at
1407 behandlingstilbud som Alternativ til vold og sinnemestringskurs videreutvikles og blir gjort
1408 landsdekkende.

1409

1410 For å bekjempe vold i nære relasjoner vil SV følge opp den vedtatte handlingsplanen. I tillegg
1411 vil SV arbeide for et helhetlig tilbud til barn som har vært utsatt for overgrep, blant annet ved
1412 å foreslå at det opprettes Barnehus flere steder. Oppfølgingen av og rettighetene til barn som
1413 er utsatt for vold eller vitne til vold må styrkes.

1414

1415 Voldtektsutsatte skal ikke oppleve møtet med politi- og rettsvesen som et nytt overgrep.
1416 Politi- og påtalemyndighet må derfor ha ressurser og kompetanse til å etterforske
1417 voldtektssaker og føre dem for retten. SV vil foreslå at politi og rettsvesen får styrket
1418 kompetanse når det gjelder avhør av barn i overgrepssaker. SV vil følge opp

- 1419 voldtektsutvalgets forslag om egne kompetansehevingstiltak for politijurister, statsadvokater
1420 og dommere.
1421
1422 SV mener ofre for kriminalitet som blir tilkjent erstatning, skal få forskuddsbetalt erstatningen
1423 fra staten. Det innebærer at ofrene ikke blir dobbelt skadelidende av forhold hos den
1424 kriminelle.
1425
1426 → *Se også 9.3 "Menns vold mot kvinner"*

1427
1428

Kapittel 5: Et rettferdig og inkluderende arbeidsliv

1429 Arbeid er en grunnleggende menneskerett. Full sysselsetting er en forutsetning for et godt og
1430 rettferdig samfunn. Arbeidstakere må få større innflytelse over sin egen arbeidssituasjon. I
1431 tillegg må inntekten for alt heltidsarbeid være så høy at den gir alle en mulighet til en god
1432 levestandard.

1433
1434 På tross av relativt lav arbeidsløshet og at arbeidstakere i Norge har bedre lønns- og
1435 arbeidsvilkår enn i de aller fleste andre land, opplever mange at arbeidslivet hardner til og
1436 mange støtes ut. SV arbeider for å snu denne utviklingen.

1437
1438

5.1 En sterk fagbevegelse

1440

1441 Det er et mål å gi fagbevegelsen mer makt, både på den enkelte arbeidsplass og over
1442 samfunnsutviklingen i Norge. I dag er for få arbeidstakere fagorganiserte. SV vil sammen
1443 med fagbevegelsen arbeide for at så mange ansatte som mulig melder seg inn i en
1444 fagforening. SV vil foreslå at hele fagforeningskontingenten blir fradragsberettiget.

1445

1446 Endringer i arbeidslivet kan føre til at arbeidstakernes rettsvern svekkes. SV vil derfor foreslå
1447 en gjennomgang av arbeidsmiljøloven og annet relevant lovverk med sikte på at arbeidstakere
1448 får styrket rettsvern og slik at tillitsvalgte får styrket retten til innflytelse.

1449

1450 Gode lokale tillitsvalgte er helt sentralt for å skape trygge arbeidsplasser. De må derfor ha
1451 gode arbeidsvilkår på den enkelte arbeidsplass. I tillegg må de ansatte være representert på
1452 alle nivåer i større virksomheter. SV vil arbeide for at fagbevegelsen får økt innflytelse på
1453 organisering av arbeidet, arbeidstidsordninger, innføring av ny teknologi og arbeidsmiljøet.

1454

1455 → *Se også kapittel 12 "Mye mer demokrati"*

1456

1457 Streikeretten er en grunnleggende menneskerett. I Norge har den frie streikeretten blitt
1458 begrenset på grunn av omfattende bruk av tvungen lønnsnemnd. SV er derfor imot bruk av
1459 tvungen lønnsnemnd.

1460

1461

5.2 Full sysselsetting

1462

1463 Full sysselsetting innebærer at alle som ønsker det kan få arbeid, og at alltid skal være en
1464 rettighet for mennesker som i dag jobber deltid.

1465

1466
1467 Kampen mot arbeidsløshet må ha hovedfokus i tiden som kommer. Likevel kan behovet for
1468 arbeidskraft komme til å øke i framtiden, ikke minst i offentlig sektor. Et mer menneskelig
1469 arbeidsliv er et av de viktigste tiltakene for å få flere i arbeid. Også innvandring vil være
1470 nødvendig for å dekke behovet for arbeidskraft i framtiden. Omfanget av arbeidsinnvandring
1471 fra land utenfor EØS må avgjøres i samarbeid mellom myndighetene og partene i arbeidslivet.
1472 Norge bør ikke bidra til "brain drain" ved aktiv verving av kvalifiserte fagfolk fra fattige land.

1473

1474 SV vil styrke den lovfestede fortrinnsretten for deltidsansatte ved nye ansettelser i en bedrift.
1475 Dette kan gjøres ved at bedriftene aktivt må søke Arbeidstilsynet om dispensasjon for å
1476 opprette nye deltidsstillinger når de har ansatte som jobber deltid fra før. Ved ledig arbeid skal
1477 kvalifiserte ansatte tilbys utvidelse av sitt arbeidsforhold til hel stilling. SV vil også foreslå å
1478 gi fagforeningene forhandlingsrett og lokal konfliktrett i saker som gjelder utvidelse av
1479 deltidsstillinger.

1480
1481 Personer med funksjonsnedsettelse og personer med etnisk minoritetsbakgrunn diskrimineres
1482 på arbeidsmarkedet. Kvalifiserte arbeidssøkere blir ikke kalt inn til intervju og mange er i
1483 praksis utestengt fra arbeidsmarkedet. I tillegg har mange problemer med å få et arbeid som
1484 samsvarer med deres kvalifikasjoner. SV vil arbeide for at denne diskrimineringen opphører,
1485 blant annet gjennom kvotering. Det må settes klare måltall for rekruttering av arbeidssøkende
1486 med funksjonsnedsettelse og arbeidssøkende med minoritetsbakgrunn.

1487
1488 Arbeidsløse må få et individuelt tilpasset opplegg for å komme seg i arbeid eller annen
1489 aktivitet. Arbeidsløse må også få muligheten til etter- og videreutdanning. SV vil arbeide for
1490 at alle som ønsker arbeid skal få tilbud om arbeid eller gis mulighet til etter- og
1491 videreutdanning innen ett år.

1492
1493 Attføring og oppfølging av mennesker uten arbeid er en sentral velferdsoppgave. SV er derfor
1494 i mot bruk av anbud i atføringsarbeidet. Samarbeid med frivillige og ikkekommersielle sikres
1495 gjennom en ordning som setter strenge krav til kvaliteten på tjenestene, helhetlig oppfølging
1496 og kompetanse.

1497
1498 Personer som er tidligere straffet eller under rehabilitering fra rusmisbruk eller psykiske
1499 lidelser, er ofte arbeidsløse. Uten oppfølging vil sannsynligheten for tilbakefall til kriminalitet
1500 være stor. På liknende måte som tilbakeføringsgarantien i kriminalomsorgen, må en
1501 tilbakeføringsgaranti også gjelde overfor personer som har vært i et rehabiliteringsopplegg
1502 innen rus og/eller psykisk helse.

1503

1504

1505 **5.3 Kortere arbeidstid**

1506

1507 Kortere daglig arbeidstid vil gi mer tid til familie og samfunnsdeltakelse, samt føre til bedre
1508 folkehelse. I tillegg vil arbeidstakere i større grad kunne stå i jobb fram til oppnådd
1509 pensjonsalder. Kortere daglig arbeidstid er derfor en viktig velferds- og likestillingsreform.
1510 SV ønsker at en del av veksten i økonomien skal tas ut i form av redusert arbeidstid.
1511 Innføringen må skje gradvis. Målet med arbeidstidsreformen er sekstimersdagen.

1512

1513 En arbeidstidsreform må ikke uthule normalarbeidsdagen. Den daglige
1514 arbeidstidsreduksjonen må også være fleksibel for å kunne ta hensyn til den enkeltes arbeids-
1515 og livssituasjon.

1516

1517 Sekstimersdagen kan ikke gjennomføres uten at fagbevegelsen krever og får gjennomslag for
1518 arbeidstidsforkortelser i tariffoppgjørene. Staten må legge til rette for å gjennomføre
1519 reformen, blant annet ved egne forsøk og ved en egen lov om sekstimersdagen.

1520

1521

1522

1523

1524 **5.4 Et menneskelig arbeidsliv**

1525

1526 Økt press i arbeidslivet fører til at mange ansatte utsettes for belastninger de over tid ikke
1527 klarer. Resultatet er økt sykefravær og flere uføretrygdede.

1528

1529 SV vil bidra til tryggere arbeidsplasser blant annet ved skjerpede bestemmelser når det gjelder
1530 nedbemanning, nedleggelse og virksomhetsoverdragelser. I tillegg må arbeidstakernes
1531 rettigheter styrkes ved outsourcing, bruk av kontraktører og oppsplitting av selskaper.
1532 Arbeidstakerne må ha reell forhandlingsrett og lokal konfliktrett. For å styrke arbeidstakernes
1533 rettigheter og sikre seriøsitet i bedriftene vil SV ha en kritisk gjennomgang av regelverket for
1534 inn- og utleie av arbeidskraft.

1535

1536 Mange yrker gir fortsatt yrkesskader uten rett til yrkesskadeerstatning, og kvinnerike yrker er
1537 spesielt utsatt for dette. Belastningslidelser, psykiske lidelser og andre yrkesrelaterte lidelser
1538 må derfor regnes som yrkesskader uansett hvilket yrke de oppstår i.

1539

1540 Full lønn under sykdom er et viktig velferds gode. SV vil ikke endre sykelønnsordningen.
1541 Staten og arbeidslivets parter må følge opp avtalen om inkluderende arbeidsliv (IA-avtalen).
1542 SV vil foreslå at avtalen videreføres ut over avtaleperioden. Det må stilles krav om konkret
1543 måloppnåelse både for inkludering av de som ikke er i arbeid og for seniorer.

1544

1545 → Se også 4.2. "Universell utforming og tilgjengelighet"

1546

1547 Franchiseordninger bidrar ofte til å undergrave arbeidstakeres rettigheter. SV vil foreslå at
1548 franchisegiver skal ha solidaransvar, og dermed stå ansvarlig for å innfri tariffavtaler og
1549 etterlevelse av lover som har betydning for arbeidstakernes rettigheter. I tillegg vil SV foreslå
1550 at det etableres en franchiselov, for å få større innsyn og åpenhet omkring virksomheten. SV
1551 vil også arbeide for en klargjøring og utvidelse av arbeidstakerbegrepet, for å hindre at
1552 enmannsforetak og franchise brukes som et middel til å uthule ansattes rettigheter.

1553

1554 For SV er det viktig at de som jobber innenfor varehandelen får arbeidstider som gir rom for
1555 fritid og sosialt liv. Folks rett til søndagsfri må forsvares, og helligdagsfredloven må
1556 håndheves overfor butikker som forsøker å sette lovens bestemmelser til side. SV vil
1557 motarbeide en utvikling hvor stadig flere må arbeide på ubekvemme tidspunkt. For å hindre
1558 en slik utglidning, ønsker SV et samarbeid mellom myndighetene og partene i arbeidslivet om
1559 begrensninger i anledningen til å holde ansatte i varehandelen på jobb på sen kvelds- og
1560 nattestid til dårlige betingelser.

1561

1562 Ansatte som har avdekket korrupsjon, miljøkriminalitet og andre kritikkverdige forhold må
1563 beskyttes. SV vil sikre reelt varslervern. Et effektivt varslervern er avhengig av åpenhet, SV
1564 vil derfor forby hemmelige sluttpakker.

1565

1566

1567 **5.5 Likelønn**

1568

1569 Kvinner diskrimineres i arbeidslivet. SV vil arbeide for at arbeid av lik verdi lønnes likt. SV
1570 vil derfor foreslå å utvide rammene for lønnsoppgjørene i offentlig sektor, en statlig
1571 likelønnsrett. En slik rett skal brukes til å sikre større tillegg for kvinnedominerte
1572 yrkesgrupper.

1573

1574 Også i privat sektor kreves et systematisk arbeid for likelønn. I kvinnedominerte bransjer som
1575 hotell og restaurant, renhold og handels- og servicenæringen jobber svært mange deltid, på
1576 midlertidige kontrakter, til ubekvemme arbeidstider og til lav lønn. Likelønn handler derfor
1577 også om systematisk arbeid for å prioritere de gruppene som har de aller laveste lønningene.
1578

1579 Forskjeller i lønn mellom kjønn skyldes en rekke ulike forhold, og må derfor møtes med et
1580 bredt utvalg av tiltak. Særlig viktig er det å bekjempe ufrivillig deltid, som i hovedsak rammer
1581 kvinner. SV vil vurdere en endring der det gis rett til overtidsbetaling for overtid utover
1582 stillingsbrøken. En likere fordeling av foreldrepermisjon og satsing på etter- og
1583 videreutdanning er andre tiltak som vil virke. Arbeidstiden i turnusarbeid, som er vanlig i
1584 kvinneyrker, er vesentlig lenger enn skiftarbeidstiden, som er vanlig i mannsyrker. SV vil
1585 derfor likestille sammenlignbar turnus og skift, gjennom å endre loven.
1586

1587 SV vil vurdere innstramninger i unntaksbestemmelsene for ledende og uavhengige stillinger i
1588 arbeidsmiljøloven, da ubegrenset arbeidstid er en viktig hindring for kvinner som ønsker å
1589 stige i gradene i arbeidslivet.
1590

1591 → *Se også 9.1 "Et likestilt arbeidsliv"*
1592
1593

1594 **5.6 Sosial dumping**

1595

1596 SV ser positivt på arbeidsinnvandring. Forutsetningen for dette er at utenlandske
1597 arbeidstakere har de samme lønns- og arbeidsvilkårene som norske arbeidstakere.
1598

1599 Sosial dumping er en trussel mot lønns- og arbeidsvilkår i Norge. Sosial dumping fører til at
1600 arbeidstakeren utnyttes og at seriøse bedrifter utkonkurreres. I forlengelsen følger også ofte
1601 svart arbeid og annen form for økonomisk kriminalitet.
1602

1603 Lov om allmenngjøring av tariffavtaler er et viktig virkemiddel mot sosial dumping. SV
1604 mener allmenngjøring må brukes aktivt og at det skal gjelde både bestemmelser om lønn,
1605 sosiale goder og arbeidsmiljø. Dagens lov er for tungvint og saksbehandlingen tar for lang tid.
1606 SV vil foreslå at loven endres slik at det blir enklere å få allmenngjort avtaler. I tillegg må
1607 saksbehandlingstiden reduseres.
1608

1609 SV vil støtte fagbevegelsens arbeid mot sosial dumping, ikke minst i bransjer der
1610 fagbevegelsen står svakt. Det innebærer blant annet at SV vil styrke adgang til bruk av boikott
1611 mot arbeidsgivere som driver sosial dumping eller som nekter å oppgi lønns- og arbeidsvilkår.
1612

1613 SV vil ha økt fokus på tjenestesektoren i arbeidet mot sosial dumping. I bransjer der sosial
1614 dumping er særlig utbredt, vil SV foreslå en sertifiseringsordning av bedrifter. Det innebærer
1615 at bedrifter må kunne dokumentere at de ikke bedriver sosial dumping for å bli sertifisert. I
1616 tillegg vil SV foreslå at det offentlige bare skal foreta innkjøp fra sertifiserte bedrifter
1617 innenfor disse bransjene. SV vil også gå inn for regionale verneombud i bransjer der det i dag
1618 er få organiserte.
1619

1620 Solidaransvar er et viktig virkemiddel mot sosial dumping, og må tas aktivt i bruk i alle
1621 relevante bransjer. Solidaransvaret må være et kjedeansvar, slik at en arbeidstaker har rett til å
1622 forfølge sine krav oppover i kontraktkjeden og kan være sikret å få innfridd for eksempel
1623 lønnskrav som er misligholdt av arbeidsgiver.

1624
1625 Offentlig virksomhet må gå foran i kampen mot sosial dumping. Bedrifter som legger inn
1626 anbud må kunne dokumentere at de ikke skylder skatt og avgifter, har ordnede lønns- og
1627 arbeidsvilkår og et skikkelig system for helse, miljø og sikkerhet. Ved kontraktsinngåelse
1628 mellom offentlig sektor og privat virksomhet skal det ikke være anledning til å konkurrere på
1629 lønns-, pensjons- og arbeidsforhold. I tillegg skal alt arbeid som utføres av det offentlige og
1630 offentlig eide selskaper, utføres til norske lønns-, pensjons- og arbeidsvilkår. Selskapene skal
1631 også primært være opplæringsbedrifter med lærlingeordning.
1632
1633 SV vil styrke Arbeidstilsynets, Skattedirektoratets og andre relevante instansers arbeid mot
1634 kriminalitet og sosial dumping. Strafferammen overfor bedrifter som begår ulovligheter må
1635 skjerpes, og politiet må prioritere etterforskning av slik kriminalitet. Selskap som blir stoppet
1636 på grunn av uforsvarlige arbeidsforhold må svartelistes for en periode.
1637
1638 Sosial dumping kan gi stor inntjening. Derfor må det bli mulig å ilegge bøter og inndra all
1639 fortjeneste fra ulovlig virksomhet. Arbeidstilsynet må også kunne ilegge bøter når et firma
1640 blir stoppet av tilsynet. I tillegg vil SV foreslå at selskaper som ikke ivaretar ansattes rett til et
1641 godt arbeidsmiljø, kan forbys å utføre oppdrag i kortere eller lengre perioder.
1642
1643 SV vil foreslå minstekrav til ansattes lønns- og arbeidsvilkår i selskaper som ønsker å bruke
1644 norske havner og flyplasser.
1645
1646 → For mer om EØS og sosial dumping, se 11.9 "Samarbeidet i Europa"

Kapittel 6: Kunnskap og mestring

1647
1648
1649
1650
1651
1652
1653
1654
1655
1656
1657
1658
1659
1660
1661
1662
1663
1664
1665
1666
1667
1668
1669
1670
1671
1672
1673
1674
1675
1676
1677
1678
1679
1680
1681
1682
1683
1684
1685
1686
1687
1688
1689
1690
1691
1692
1693
1694
1695

SV vil gjøre Norge til en solidarisk kunnskapsnasjon der økt kunnskap bidrar til å utjevne sosiale forskjeller og skjeve maktforhold i samfunnet.

Vår tids største samfunnsutfordringer krever at vi satser på kunnskap. Men først og fremst handler en solidarisk kunnskapspolitik om at hvert eneste menneske skal få utvikle sine evner slik at han eller hun kan mestre sin hverdag i arbeid og fritid og leve et godt liv.

Læring henger nært sammen med mestring. Målet må være at alle mennesker får mulighet for å mestre praktiske, estetiske eller teoretiske fagområder og tilegne seg de grunnleggende ferdighetene som kreves for å delta aktivt i samfunnet.

6.1. Et godt barnehage tilbud til alle barn

SV ser barnehagen som en integrert del av opplæringen, og vil på lang sikt gjøre barnehagen til et gratis tilbud. SV vil gjennomføre barnehageforlikets maksprisløfte gjennom å fryse prisen på 2008-nivå i stortingsperioden. SV vil innføre en ordning med 12 timer obligatorisk gratis kjernetid i barnehagen for femåringer. Ordningen skal være bygget på førskolepedagogikk. Det bør være minst to hovedopptak i året i alle kommuner.

Alle som ønsker det skal være garantert barnehageplass for sine barn. Neste skritt i barnehagereformen må være å høyne kvaliteten på tilbudet. SV vil i fireårsperioden prioritere å styrke det pedagogiske tilbudet og de ansattes kompetanse slik at barna får best mulig oppfølging.

Barnehagene i Norge er i dag drevet dels av det offentlige, dels av ideelle og dels av kommersielle aktører. SV ønsker å stanse muligheten for å ta ut overskudd av barnehagedrift - på samme måte som i skolesektoren. Private barnehager må ha like strenge standarder og like gode lønns-, pensjons- og ansatterettigheter som offentlige barnehager.

I områder med minoritetspråklige barn, må tilbudet av flerspråklige barnehager sikres.

→ *For kontantstøtten, se kapittel 9.1 "Et likestilt arbeidsliv"*

6.1.1 Økt kvalitet og kompetanse

SV ser på førskolelæreren som nøkkelen til økt kvalitet i barnehagen. SV vil styrke førskolelærerutdanninga og sikre bedre grunn- og videreutdanning for ansatte i barnehagene, herunder følge opp rekrutteringsstrategien og kompetansestrategien for barnehagesektoren.

SVs mål er at alle som arbeider i barnehagen har høy kompetanse, og at flere er førskolelærere. Det må legges bedre til rette for at assistenter i barnehagen kan oppnå formalkompetanse.

En viktig oppgave for barnehagene er å fange opp og støtte barn som opplever omsorgssvikt. Dette skjer i for liten grad i dag. SV mener førskolelærerutdanninga må gi bedre grunnlag for å oppdage seksuelle overgrep og vold mot barn. Det må legges økt vekt på tverrfaglig samarbeid med etater som skole og barnevern, for å fange opp og hjelpe utsatte barn så tidlig

1696 som mulig.

1697

1698 SV mener et viktig mål med barnehagene må være å bidra til å bekjempe tradisjonelle
1699 kjønnsrollemønstre. Økt bevissthet og kompetanse om kjønnsroller må bli en viktigere del av
1700 førskolelærerutdanninga.

1701

1702

1703 **6.2. Kunnskap og mestring i fellesskolen**

1704

1705 Skolen er den viktigste fellesarenaen i samfunnet i dag. SV vil styrke den offentlige
1706 fellesskolen og utvikle den til en enda bedre arena for kunnskap og mestring. Gjennom tidlig
1707 innsats for læring, flere og bedre lærere og mer praksis i undervisningen, vil skolen bedre
1708 kunne gi kunnskap og mestring til alle elever.

1709

1710 Gode fysiske forhold er også viktig for en god skole. SV vil fortsatt bidra med midler slik at
1711 kommuner og fylker kan pusse opp nedslitte skolebygg.

1712

1713 6.2.1. Tidlig innsats gir bedre læring

1714 Den norske skolen bidrar til å reprodusere sosial ulikhet. I dag vet vi at tidlig innsats for
1715 elevenes grunnleggende ferdigheter bidrar sterkt til at flere elever lykkes i resten av
1716 utdanningsløpet. SV vil derfor sette inn større ressurser i de første skoleårene, for å sikre at
1717 alle elever lærer seg å lese, skrive og regne så tidlig som mulig.

1718

1719 Vi skal gjennom tidlig, målrettet innsats redusere muligheten for demotivasjon, frafall og
1720 bortvalg i skoleløpet, og legge grunnlaget for livslang læring. Høyere lærertetthet, spesielt på
1721 1. til 4. trinn, skal sørge for at alle elever får god hjelp når de trenger det. Mer ressurser skal
1722 rettes inn mot å lære hver enkelt elev å lese, skrive og regne i de første skoleårene, blant annet
1723 gjennom økt bruk av tilpassa opplæring. Lesing skal prioriteres i alle fag, også etter 4. trinn.
1724 Det skal gis leksehjelp innenfor rammen av skoledagen, som sikrer at alle elever får hjelp
1725 uavhengig av foreldrenes innsats og kompetanse. Skolen skal følge opp alle elever tett, og
1726 sette inn raske tiltak overfor de som sliter på skolen, men også sikre at alle opplever mestring
1727 gjennom utfordringer tilpasset deres nivå.

1728

1729 Skole-hjem-samarbeidet må styrkes og formaliseres fra første skoleår av. Et godt skole-hjem-
1730 team øker lærings- og mestringsgraden.

1731

1732 6.2.2 På vei mot en ny skoledag med et helhetlig kunnskapssyn

1733 SVs mål er en ny skoledag; en utvidet og variert skoledag som tar hensyn til at elever lærer
1734 forskjellig og har anlegg for å mestre ulike fag. I den nye skoledagen er leksehjelp, skolemat,
1735 fysisk aktivitet, kunst og kultur og andre læringsfremmende aktiviteter en naturlig del av
1736 skoledagen. Alt skolearbeid er lagt til skoledagen, og lekser er ikke en del av elevenes fritid. I
1737 heldagsskolen er det rom for et mer helhetlig kunnskapssyn. Større mangfold og mer tid til
1738 hver elev gir bedre læring. Mer tilrettelagt undervisning, leksehjelp på skolen og større vekt
1739 på ikke-teoretiske ferdigheter gjør at heldagsskolen bidrar til å bekjempe sosial ulikhet i
1740 utdanningen. Skolen må legge til rette for fysisk aktivitet hver dag.

1741

1742 SV vil i stortingsperioden ta skritt i retning av en slik skoledag. En ny skoledag lar seg
1743 imidlertid ikke realisere på fire år. Det er et hovedmål for SV å øke lærertettheten, og en
1744 gradvis utvidelse av timetallet i skolen må ta hensyn til dette.

1745

1746 I den nye skoledagen er tilbudet i skolefritidsordningen (SFO) en integrert del av skoledagen.
1747 Som et første skritt mot dette vil SV innføre gratis kjernetid i SFO, og legge denne
1748 kjernetiden inn i skoledagen. SV vil innføre en makspris for den øvrige skolefritidsordningen.
1749
1750 SV vil ha klarere retningslinjer for innholdet i SFO, og krav til utdanning for de ansatte. SV
1751 vil innføre et gratis skolemåltid i grunnskolen.
1752
1753 SV har et helhetlig kunnskapssyn. Vi mener praktisk, sosial og estetisk kompetanse må
1754 vektlegges sterkere gjennom hele opplæringen. Dette vil øke læringsutbyttet for elevene, både
1755 fordi det gir økt bredde i læringen, og fordi ulike elever lærer forskjellig. Mer praksis i skolen
1756 vil også bidra til å bekjempe frafall og bortvalg. SV vil styrke de estetiske fagene i skolen,
1757 den kulturelle skolesekken og samarbeidet mellom skolen og kulturskolen.
1758
1759 → *Se også 8.2 "Kunst og kultur for alle"*
1760
1761 SV mener et mangfold i fagtilbudet på ungdomskolen og i videregående opplæring er viktig
1762 for at alle elever skal trives og lære. Ikke minst gjelder dette et godt språkopplæringstilbud der
1763 elevene kan velge mellom ulike fremmedspråk. Ordningen med valgfag i ungdomsskolen må
1764 gjenopprettes.
1765
1766 Norge sliter med rekrutteringen til realfagene. Realfagene er viktig for norsk næringsliv, men
1767 også for å løse store utfordringer innen klima og miljø. SV vil fortette den realfagsatsingen
1768 som den rød-grønne regjeringen har gjennomført.
1769
1770 Skolen må gi elevene en digital dømmekraft, gjennom å bidra til refleksjon rundt
1771 problemstillinger knyttet til bruk av IKT. Læreren må gis riktig kompetanse påfyll til å kunne
1772 utnytte informasjonsteknologi som et godt verktøy i undervisningen.
1773
1774 En tett kontakt mellom skole, samfunns- og arbeidsliv gjennom for eksempel utplassering og
1775 elevbedrifter, vil gi økt motivasjon, bedre undervisning og flere elever mulighet for å mestre
1776 et fag. Andre yrkesgrupper enn lærere skal trekkes inn i undervisningen. Samarbeid mellom
1777 skole og lokalt næringsliv må skje på skolens og fellesskapets premisser.
1778
1779 6.2.3 Et løft for yrkesfagene
1780 Norge har en av verdens beste ordninger for yrkesutdanning, men mye må styrkes for å sikre
1781 den nødvendige kompetansen og erfaringa i norsk arbeidsliv. Frafallet i den videregående
1782 opplæringa er spesielt bekymringsfullt innen yrkesfag. SV mener integreringa mellom teori
1783 og yrkespraksis må bli bedre.
1784
1785 Fellesfagene må gjøres mer relevante for elevenes yrkesopplæring, og ikke bare ta sikte på
1786 muligheten for generell studiekompetanse. Dette er spesielt viktig innen språkfagene, der
1787 yrkesfagelevne må gis muligheten til å spesialisere seg innen relevant fagspråk.
1788
1789 SV ønsker å styrke elevenes mulighet for å praktisere yrket gjennom å styrke yrkesteorien og
1790 knytte den til praksis allerede ved første skoleår. 2+2-modellen bør løses opp og gjøres langt
1791 mer fleksibel, slik at elevene i opplæringstida får bedre forutsetninger for å omsette
1792 yrkesteorien i god praksis. Dette forutsetter at fylkeskommunen tar et tydeligere ansvar for
1793 lærlingepolitikken.
1794

1795 Alle elever i den videregående skolen må gis muligheter for mestring gjennom en tilpasset
1796 opplæring. En tett kontakt mellom skole, samfunns- og arbeidsliv gjennom for eksempel
1797 utplassering og elevbedrifter vil kunne motivere flere elever og gi dem mestringsopplevelser.
1798

1799 Entreprenørskap er i stor grad knyttet til studiespesialiseringsfagene i dag. Mer av denne
1800 virksomheten bør også inn i yrkesfagene.
1801

1802 Statens bidrag til lærlingetilskudd må styrkes. På sikt vil SV lovfeste retten til lærlingeplass.
1803

1804 Offentlig sektor bør ta et større ansvar for å skaffe lærlingeplasser, og se dette arbeidet i
1805 sammenheng med ulike behov i det offentlige. Fylkeskommunen bør gis større kontroll over
1806 koordineringa av lærlingeplasser, slik at kvaliteten på tilbudet ikke avhenger av bransje.
1807 Samhandlinga mellom skolene og opplæringskontorene må styrkes, og fylkeskommunen eller
1808 skolene bør ha ansvar for oppfølging av lærlinger.
1809

1810 Skolenes og opplæringskontorenes samarbeid med partene i arbeidslivet er svært viktig for
1811 arbeidslivet, og må styrkes. Det må være et mål å øke andelen fagorganiserte lærlinger, og
1812 styrke rettighetsopplæringa.
1813

1814 SV ønsker at alle fylker skal ha et lærlinge- og elevombud.
1815

1816 SV er bekymret over den sterke kjønnsdelinga innen yrkesvalg. Rådgivingstjenesten i
1817 ungdomsskolen må styrkes med spesielt fokus på dette området, og ses i sammenheng med
1818 frafallsproblematikken.
1819

1820 Yrkesfaglærerutdanninga må styrkes. Yrkesfaglærere bør sikres tilbud om opphold i bedrifter
1821 med visse mellomrom.
1822

1823 Det er viktig at fagarbeidere stimuleres til å ta yrkesfaglærerutdanning. Det er spesielt viktig
1824 at fagarbeidere av begge kjønn gis like muligheter til dette. Det må innføres en stipendordning
1825 som gjør det mulig å ta yrkesfaglærerutdanning, og som gir fagarbeiderne en viss trygghet
1826 ved slutført utdanning.
1827

1828 6.2.4 Kartlegging, tilbakemelding og motivasjon

1829 SV mener prøver og kartlegging i skolen må gjennomføres på måter som fremmer læring. SV
1830 vil beholde et system med nasjonale prøver samt kartleggingsprøver, som sammen med god
1831 oppfølging kan bidra til å bedre opplæringa. Prøvene skal brukes til forbedring, ikke
1832 rangering. SV vil gå imot rangering og offentliggjøring av den enkelte skoles resultater i
1833 nasjonale prøver.
1834

1835 Dagens vurderingsformer i ungdomsskolen og i videregående opplæring gir ikke en
1836 tilstrekkelig god tilbakemelding på elevens arbeidsinnsats og prestasjoner, og er for vilkårlig.
1837 SV ønsker derfor å utrede endringer i systemet for vurdering i ungdomsskolen og
1838 videregående opplæring, med sikte på å forbedre dagens vurderingssystem. Målet med en slik
1839 utredning må være å finne vurderingsformer som gir en mer presis og helhetlig
1840 tilbakemelding til eleven, og som sier fra om eleven er klar for å gå videre i utdanningsløpet
1841 eller ikke. Et godt system for vurdering må inneholde krav til en mer løpende evaluering av
1842 hvor godt eleven ligger an i forhold til kompetansemålene på gjeldende trinn, ha større fokus
1843 på hva elevene må arbeide med for å forbedre seg og bidra til motivasjon framfor
1844 sortering. Utredningen må også vurdere endringer i opptakssystemet til høyere utdanning.

1845
1846 SV mener det må satses mer på å kvalifisere lærere til å drive den typen vurdering og
1847 tilbakemelding som fremmer læring.
1848
1849 En god rådgivningstjeneste er avgjørende for at elevene skal kunne orientere seg i et stadig
1850 mer komplisert utdanningssystem, og vil bidra til å redusere frafall og bortvalg. SV ønsker å
1851 styrke og profesjonisere rådgivningstjenesten gjennom økte ressurser og klarere kriterier for
1852 kompetanse. SV vil innføre obligatorisk yrkesveiledning fra 8. klasse for alle elever.
1853
1854 6.2.5 Læreren – skolens viktigste ressurs
1855 Læreren er skolens viktigste ressurs. Kompetente lærere er en nødvendig forutsetning for å nå
1856 våre mål om tidlig innsats og tilpasset opplæring for alle elever. SV vil spille på lag med
1857 lærerne og deres organisasjoner for å øke læreryrkets status gjennom bedre lønn og
1858 arbeidsforhold.
1859
1860 SV vil styrke rektors rolle som pedagogisk leder, og mener derfor det skal være et krav at alle
1861 skoleledere skal ha gjennomført en egen rektorutdanning etter at de er tilsatt. Vi vil heve
1862 kompetansekravene for skoleledere og lærere.
1863
1864 SV vil ha lærere som både fører videre lærerens rolle som allmenndanner, og har faglig
1865 spesialkompetanse. Vi vil ha en mer differensiert lærerutdanning, med faglig metodisk bredde
1866 og fordypning. Det må bli bedre sammenheng mellom praksis, fagstudium, fagdidaktisk og
1867 pedagogisk teori i utdanningen. All praksis må foregå i et forpliktende samarbeid mellom
1868 utdanningsinstitusjonene, praksisskolene og studentene. SV mener det bør stilles sterkere
1869 praksiskrav også til lærerne i lærerutdanningen. Lærerutdanningen må bli mer
1870 praksisorientert.
1871
1872 SV vil arbeide for en jevnlig og systematisk kompetanseutvikling for alle lærere. Det bør
1873 være krav til hver enkelt skole om å ha en helhetlig, forpliktende utviklingsplan for
1874 kompetanseheving, knyttet til skolens kompetansebehov. For å bedre nivået på
1875 kompetanseutviklingen, må samarbeidet mellom lærerutdanningene og skolene styrkes. SV
1876 mener lærerutdanningsinstitusjonene må få ansvar for at lærerne blir fulgt opp med veiledning
1877 også etter at de er ferdig utdannet.
1878
1879 I dag opplever mange lærere at de bruker for lite av sin tid til undervisning. SV vil forenkle
1880 styringssystemene i skolen og styrke støtteapparatet rundt lærerne for at lærerne i størst mulig
1881 grad skal få bruke tiden sin på aktiviteter som virker direkte inn på elevenes læringsutbytte.
1882
1883 SV mener det er en styrke for skolen hvis de ansatte representerer det brede mangfoldet i
1884 elevmassen bedre enn i dag. Det må være et mål å skaffe flere kvalifiserte lærere og andre
1885 skolearbeidere med ulik sosial, etnisk og språklig bakgrunn.
1886
1887 SV mener forhandlingsansvaret for lærerne bør flyttes tilbake til staten.
1888
1889 **Dissens 7:**
1890 *Et mindretall på 11 i landsstyret vil stryke setningen over.*
1891
1892 6.2.6 Fellesskolen – lik rett til utdanning
1893 Lik rett til utdanning er et grunnprinsipp i en solidarisk kunnskapspolitik. SV arbeider for at
1894 forskjeller i sosial og kulturell bakgrunn, økonomiske eller geografiske forhold, kjønn, alder,

- 1895 seksuell orientering eller funksjonsgrad skal ikke være til hinder for muligheten til å ta
 1896 utdanning.
 1897
 1898 Flere privatskoler vil øke de sosiale forskjellene i samfunnet, og svekke den offentlige skolens
 1899 rolle som felles møtested for barn og ungdom med ulik bakgrunn. SV vil derfor forsvare
 1900 dagens privatskolelov slik at kommersielle aktører ikke skal kunne drive private skoler.
 1901 Religiøse og pedagogiske alternativer i skolesektoren bør underlegges strengere retningslinjer
 1902 og kontroll, og bør ikke ha adgang til å bruke offentlige midler på reklame.
 1903
 1904 **Dissens 8:**
 1905 Et mindretall på 15 i landsstyret vil erstatte den forrige setningen med følgende:
 1906 *Pedagogiske og religiøse alternativer skal på sikt avvikles. Barn som har behov for alternativ*
 1907 *pedagogikk skal få det i den offentlige skolen.*
 1908
 1909 SV er mot rent karakterbasert opptak, såkalt "fritt skolevalg", som inntaksform til
 1910 videregående opplæring. SV vil arbeide for gode videregående opplæringstilbud i distriktene
 1911 for å motvirke at ungdom må flytte for å ta videregående opplæring.
 1912
 1913 **Dissens 9:**
 1914 Et mindretall på 9 i landsstyret vil ha følgende tillegg:
 1915 *I dag kommer de aller fleste elever inn på sitt førstevalg for videregående utdanning. SV*
 1916 *mener alle elever skal ha rett til å komme inn på sitt førstevalg. Dette kan gjøres mulig med*
 1917 *en omfattende styrking av rådgivertjenesten i ungdomsskolen, som tidligere gir elever hjelp til*
 1918 *å søke seg til utdanninger der de kan trives, utvikle seg og mestre opplæringa.*
 1919
 1920 En viktig forutsetning for å sikre lik rett til utdanning, er at skoletilbudet er gratis. SV vil
 1921 verne om gratisprinsippet i skolen, og sørge for at alle læremidler og skoleaktiviteter er gratis
 1922 i hele skoleløpet. Vi vil fullfinansiere leirskoleordningen, og gjøre leirskole til en obligatorisk
 1923 del av det ordinære skoleløpet. SV vil styrke stipendordningen for borteboende elever i
 1924 videregående opplæring.
 1925
 1926 **Dissens 10:**
 1927 Et mindretall på 9 i landsstyret vil ha følgende tillegg:
 1928 *SV går inn for at Statens lånekasse skal gi stipend til elever i videregående skole som velger å*
 1929 *ta et utvekslingsår på skole i utlandet, både når dette året erstatter, og når det kommer i*
 1930 *tillegg til, et skoleår i Norge.*
 1931
 1932 Alle barn skal lære, mestre og trives i fellesskolen. SV mener det må satses sterkere på
 1933 konkrete tiltak for å bekjempe mobbing, rasisme og diskriminering på grunnlag av kjønn,
 1934 seksuell orientering og religion.
 1935
 1936 Barn med nedsatt funksjonsevne skal gis et like godt undervisningstilbud som andre barn.
 1937 Retten til å gå på sin nærskole må sikres gjennom universell utforming av alle skolebygg og
 1938 tilgang til kompetanse og riktige hjelpemidler uavhengig av bostedskommune. Transport til
 1939 og fra SFO må lovfestes som en rettighet på lik linje med transport til og fra skolen. Retten til
 1940 tilrettelagt undervisning må følges opp gjennom tilsyn og korrigerende tiltak.
 1941
 1942 → Se også 4.2 "Universell utforming og tilgjengelighet"
 1943

1944 Alt for mange elever opplever seksuell trakassering på skolen. Uønsket oppmerksomhet
1945 knyttet til kropp, kjønn og seksualitet er et problem som har vært for lite undersøkt i norsk
1946 skole. SV ønsker en forsøksordning med feministisk selvforsvar i den videregående skolen.
1947 SV mener seksualundervisningen i skolen må forbedres, og ta opp spørsmål knyttet til kjønn
1948 og makt i tillegg til å bidra til trygghet og åpenhet rundt kjønn, kropp og seksualitet.
1949 Lærerutdanningen må gi studentene bedre kunnskap om seksualitet, kjønn og kjønnsroller.
1950
1951 → *Se også kapittel 9 "Feminisme, kjønnspekt og motmakt"*
1952
1953 Innholdet i skolen må avspeile en flerkulturell virkelighet. Gode kunnskaper i eget språk gjør
1954 det enklere å lære norsk, og er en styrke for den videre læringen. SV mener
1955 minoritetsspråklige barn og unge skal få tilpasset morsmålsopplæring i form av lese- og
1956 skriveopplæring og tospråklig fagopplæring på morsmålet sitt. Det skal være mulig å velge
1957 morsmål som andre fremmedspråk både i ungdomsskolen og på videregående skole. Foreldre
1958 må kunne få informasjon om skolen på sitt eget morsmål. Det skal gis tolkebistand på
1959 foreldremøter i barne-, ungdoms- og videregående skole.
1960
1961 → *Se også kapittel 10 "Likestilling og likeverd"*
1962
1963 Fellesskolen skal være trosnøytral. Endringene i skolens og barnehagens formålsparagraf og
1964 det nye RLE-faget er viktige skritt mot en inkluderende skole. SV vil fortsette arbeidet for at
1965 skolen og barnehagen ikke favoriserer et bestemt tros- eller livssyn, men bygger sitt arbeid på
1966 universelle verdier nedfelt i menneskerettighetene.
1967
1968 SV arbeider for en skole som oppmuntrer til selvstendig, kritisk tenkning og stimulerer til økt
1969 demokratiforståelse og deltakelse. SV vil styrke den strukturelle elevmedvirkningen, blant
1970 annet gjennom økt elevrepresentasjon i skoleutvalg og andre representative organer.
1971 Elevrådsbudsjettene må styrkes ved at en fast sum per elev går direkte til elevrådet.
1972
1973 Fellesskolen har et spesielt ansvar for å fange opp og hjelpe barn som er utsatt for
1974 omsorgssvikt eller overgrep. Dette krever systematisk samordning mellom barnehage, skole,
1975 PPT, barnevern, helsestasjon, utekontakt, fritidsklubber og andre instanser som arbeider med
1976 barn og unge. Det forebyggende barne- og ungdomsarbeidet krever også økt kompetanse. SV
1977 arbeider for at lærernes kompetanse om vold og overgrep skal økes, blant annet gjennom
1978 sterkere fokus på dette i lærerutdanningen. Skolens helsetjeneste må styrkes, og det skal være
1979 sosialfaglig kompetanse på alle ungdomsskoler. På hver videregående skole skal det være
1980 tilgang til sosialfaglig kompetanse.
1981
1982 → *For mer om forebygging, se 4.1.7 "En trygg oppvekst"*
1983
1984 Skolen har en spesiell forpliktelse for alle barn og unge som for kortere eller lengre perioder
1985 får alternative skoletilbud i eller utenfor institusjoner. Dette krever god samordning og
1986 samhandling mellom ulike etater og profesjoner. SV vil arbeide for at disse barnas rettigheter
1987 etter opplæringsloven blir godt ivaretatt.
1988
1989 Folkehøgskolene representerer et verdifullt pedagogisk tilbud i tillegg til videregående
1990 opplæring. Folkehøgskolene må sikres gode og forutsigbare rammebetingelser.
1991

1992 SV ser på voksenopplæring gjennom frivillige organisasjoner som en viktig del av
1993 kompetanseutviklingen i Norge. SV vil styrke studieforbundene virksomhet gjennom gode
1994 støtteordninger og et hensiktsmessig lov- og regelverk.

1995
1996

1997 **6.3. Høyere utdanning og forskning**

1998

1999 Framtidas viktigste utfordringer krever at vi satser på forskning og høyere utdanning. SV
2000 arbeider for økt kvalitet i norsk forskning og høyere utdanning gjennom lik rett til utdanning,
2001 fortsatt autonomi og demokrati ved utdanningsinstitusjonene og en styrking av
2002 forskningsevnen. Norsk høyere utdanning skal være av høy internasjonal kvalitet og være
2003 basert på det fremste innen forskning og utvikling.

2004

2005 6.3.1. Lik rett til høyere utdanning

2006 Høyere utdanning i Norge har gått fra eliteutdanning til masseutdanning, men fortsatt er
2007 rekrutteringen til høyere utdanning svært skjev. SV arbeider for at muligheten til å ta høyere
2008 utdanning skal være lik for alle, uavhengig av sosial eller kulturell bakgrunn, kjønn, bosted,
2009 seksuell legning eller funksjonsevne.

2010

2011 Offentlig høyere utdanning må være gratis. Alle former for skolepenger øker
2012 skjevrekutteringen til høyere utdanning. SVs langsiktige mål er en studiefinansiering på et
2013 nivå av 2G (to ganger grunnbeløpet i folketrygden) som sikrer studentene mulighet til å
2014 studere på heltid. I denne stortingsperioden vil SV prioritere å utvide studiestøtten til å gjelde
2015 for 11 måneder. Reisestipendet må økes. SV vil arbeide for at lav politisk styrt rente blir
2016 gjeninnført i Statens lånekasse. Stipendandelen av støtten må gradvis økes. SV mener det må
2017 gjennomføres en helhetlig satsing for å bedre studiestøtten og studentvelferden. Det skal
2018 bygges minst 1000 nye studentboliger hvert år i stortingsperioden. I tillegg må tilskuddsatsene
2019 for studentboligbygging oppjusteres, i takt med reell kostnadsutvikling. Det må også innføres
2020 ordninger som gjør det lettere å kombinere det å ha barn med studier. Innen første år etter
2021 avsluttede studier må studenter sikres seks måneders permisjonsrettigheter.

2022

2023 → *For mer om bolig, se 3.4 "En sosial boligpolitikk"*

2024

2025 Ungdom under videregående og høyere utdanning har svake sosiale rettigheter ved sykdom
2026 og livskriser. SV vil utrede en ordning der ungdom under utdanning sikres på linje med
2027 arbeidstakere. Andelen med psykiske lidelser er høyere blant studenter enn i befolkningen
2028 som helhet. SV vil gjennomføre en nasjonal kartlegging av studentenes tilgang på
2029 psykososiale tjenester. SV vil øke den økonomiske støtten til studentsamskipnadenes psykiske
2030 helsetilbud.

2031

2032 SV vil arbeide for at rekrutteringen til høyere utdanning blir mindre avhengig av kjønn, klasse
2033 og etnisitet. Det må legges til rette for målrettede tiltak som kan rette opp skjevheter i
2034 rekrutteringen, for eksempel egne rekrutteringsdager for underrepresenterte grupper og
2035 styrking av rådgivingstejenesten i den videregående skolen. SV mener at flest mulig
2036 studieretninger skal være åpne, samtidig som nivået ved utdanningsinstitusjonene
2037 opprettholdes.

2038

2039 Antall studenter ved ulike fag vil variere, og de små fagene er nødvendige for å sikre
2040 samfunnet et bredt utdanningstilbud med ulike typer kompetanse. SV mener
2041 finansieringsordningene må ta vare på mangfoldet i fagtilbudet, og sikre stabile rammer og

2042 høy faglig standard også ved mindre fag. Finansieringen av universitetene og høyskolene skal
2043 i større grad belønne institusjoner som prioriterer kjerneoppgaver fremfor reklame. Det må
2044 vurderes kvoteordninger på studier der etnisk mangfold er særlig viktig.

2045
2046 SV arbeider for at det skal finnes et godt høyere utdanningstilbud over hele landet.
2047 Kompetanseutviklingen kan skje mer lokalt og desentralisert enn i dag. SV vil styrke
2048 desentralisert høyere utdanning, og styrke og videreutvikle profesjonsutdanningene.
2049 SV mener det ikke er et mål at flest mulig utdanningsinstitusjoner får universitetsstatus. SV er
2050 positive til samarbeid og sammenslåinger i utdannings-Norge, men det må være basert på
2051 faglige vurderinger og skje frivillig.

2052
2053 IKT-baserte utdannings- og læringstilbud vil sikre at flere kan ta høyere utdanning uten å
2054 være avhengige av å flytte fra sine hjemsteder. SV ønsker økt bruk av IKT for å sikre flere
2055 slik adgang, og samtidig øke fleksibiliteten i hver enkelt students hverdag og
2056 studieprogresjon.

2057
2058 Behovet for etter- og videreutdanning innebærer at mange tusen nye studenter vil trenge
2059 utdanning ved høyskoler og universiteter i årene som kommer. Utdanningen på disse
2060 lærestedene må utvides og endres slik at de nye studentgruppene får et godt tilbud.
2061 Utdanningen må legges opp slik at den blir lettere å kombinere med arbeid.

2062
2063 Utdanningsinstitusjonene har plikt til å sikre studenter med funksjonsnedsettelse tilrettelagt
2064 utdanning. Det må sikres universell utforming av fysisk miljø og IT-miljø, hjelpemidler,
2065 inntaksregler og tilretteleggelse av læremidler og eksamen. Også boforhold, transporttilbud og
2066 velferdstilbud må tilrettelegges på studiestedet. Studenter med funksjonsnedsettelse trenger
2067 en styrket studiefinansiering, og det må sikres at disse studentene ikke får en økt
2068 lånebelastning på grunn av funksjonsnedsettelsen.

2069
2070 Den stadig økende internasjonaliseringen gjør det viktigere å tilrettelegge for at alle studenter
2071 kan ta kvalitetsutdanning i utlandet, både hel- og delgradsstudier, uavhengig av økonomisk og
2072 sosial bakgrunn. SV vil gjøre det mer lønnsomt for institusjonene å gjøre delgradsstudier i
2073 utlandet til en integrert del av studieløpet. For å sikre bred internasjonal kompetanse, er det et
2074 mål at flere studenter tar gradsstudier i ikke-engelskspråklige land. Finansieringssystemet bør
2075 legges om slik at institusjonene ikke taper penger på at studentene deres reiser på utveksling.

2076
2077 6.3.2. Demokratisk styring og akademisk frihet

2078 Universitetene skal ivareta den akademiske bredde. Høyskolene skal være spesialiserte og
2079 profesjonsorienterte, både i undervisning og forskning. All norsk, høyere utdanning skal være
2080 forskningsbasert.

2081
2082 SV er kritisk til tendensene til kommersialisering og ensretting i høyere utdanning, blant annet
2083 ved at forskningen gjøres mer avhengig av eksternt finansiering. SV vil arbeide for å
2084 opprettholde kunnskapsinstitusjonene som frie, uavhengige institusjoner med stor autonomi,
2085 eid og finansiert av det offentlige. SV vil øke basisfinansieringens andel av de totale
2086 bevilgningene til feltet, slik at institusjonene får større frihet og langsiktighet i sin
2087 planlegging. De totale bevilgningene til universiteter og høyskoler må økes.

2088
2089 Demokratiet styrkes av kritiske intellektuelle som har tid og ressurser til å kombinere
2090 vitenskapelig arbeid med å delta i samfunnsdebatten. SV vil derfor gi kunnskapsinstitusjonene
2091 økt frihet. Samtidig arbeider SV for et mer levende demokrati på alle nivåer i norske høyere

2092 utdanningsinstitusjoner. Vi mener det før innføres obligatorisk samråd og vil vekte
2093 studentinnflytelsen høyere. SV mener Universitets- og høyskoleloven bør endres slik at det
2094 blir obligatorisk med valg av rektor og fakultets- og instituttledelse.

2095

2096 **Dissens 11:**

2097 *Et mindretall på 10 i landsstyret vil stryke siste setning.*

2098

2099 SV vil gå inn for å redusere midlertidigheten i academia, og mener at det må lages en plan for
2100 å redusere antall midlertidige stillinger i løpet av neste stortingsperiode.

2101

2102 Kvalitetsreformen har medført økt fokus på oppfølging av studentene, men fortsatt har
2103 undervisning av studenter og formidling av forskningsresultater for lav status.

2104

2105 **6.3.3. Styrk forskningsevnen**

2106 SV arbeider for at det skal forskes mer og bedre i Norge. Skal vi nå dette målet må vi bruke
2107 en større andel av BNP på forskning, bedre rekrutteringen og styrke det nasjonale og
2108 internasjonale forskningssamarbeidet. Basisfinansiering til forskning bør økes, på bekostning
2109 av konkurransebasert oppdragsforskning.

2110

2111 SV ser på forskning og utvikling som et viktig element i utviklingen av et bærekraftig
2112 næringsliv og en velfungerende offentlig sektor. Samtidig er det viktig å sikre fri og
2113 uavhengig forskning for å unngå at tunge næringsinteresser og kortsiktige forretningshensyn
2114 får en dominerende kontroll over deler av forskningen. Universiteter og høyskoler må derfor
2115 sikres en offentlig finansiering som setter dem i stand til å utvikle samarbeidet med
2116 næringslivet på egne premisser, og med basis i et helhetlig samfunnsansvar. Den offentlige
2117 finansierte infrastrukturen for forskning må styrkes gjennom økte grunnbevilgninger til
2118 universiteter, høyskoler og forskningsinstitutter, og likebehandling ved objektive baserte
2119 tildelingskriterier. Det må likevel finnes politisk handlingsrom til konkrete, avgrensede
2120 satsinger.

2121

2122 SV mener én prosent av Norges BNP bør brukes til offentlig finansiert forskning. SV vil ha
2123 en jevn opptrapping av de offentlige forskningsbevilgningene for å nå dette målet i
2124 stortingsperioden. I tillegg er det et mål å styrke næringslivets forskningsbidrag vesentlig. SV
2125 vil foreslå et eget trepartsutvalg der fagbevegelsen, NHO og staten sammen arbeider for å øke
2126 forskningsinnsatsen i næringslivet.

2127

2128 Økt forskningsinnsats krever flere forskere. For å sikre bedre rekruttering må det opprettes
2129 flere stipendiatstillinger, flere faste forskerstillinger og flere vitenskapelige stillinger for dem
2130 som er ferdige med doktorgraden. SV vil foreslå tiltak for å øke andelen kvinnelige forskere.
2131 Først og fremst ved stimulerende tiltak for stipendiater og bedre kriterier for tilsetning i post-
2132 doc-stillinger, men om nødvendig også gjennom øremerking av forskerstillinger. SV vil
2133 arbeide for at lovgivningen innenfor EU-området (som Norge er bundet av) endres slik at blir
2134 mulig å øremerke faste stillinger for kvinner.

2135

2136 En styrket forskningsevne krever et mangfold av virkemidler. SV vil kombinere spissmiljøer
2137 som sentrene for fremragende forskning, med god breddeforskning. Anvendt forskning på
2138 spesielle satsingsområder der Norge er i front, som velferdsforskning og energiforskning, må
2139 kombineres med annen, mer nysgjerrighetsdrevet forskning. Det må i større grad legges til
2140 rette for fri grunnforskning i tillegg til, og løsrevet fra, de større programsatsningene i Norges
2141 forskningsråd. SV vil understreke behovet av å sikre en bred humanistisk forskning og kritisk

2142 samfunnsforskning. SV er opptatt av at offentlig finansiert forskning er et offentlig gode, og
2143 derfor av at alle forskningsinstitusjoner har klare strategier for open-access publisering av
2144 forskningsresultater.
2145
2146 SV er opptatt av at forskerne skal få mest mulig sammenhengende tid til forskning, og vil
2147 støtte tiltak som kan frigjøre mer forskningstid. Det må fortsatt stilles sterke krav til
2148 forskningskvalitet, knyttet til blant annet publikasjon, samarbeid og oppfølging av unge
2149 forskningstalenter. Arbeidet for bedre forskningsgrupper og bedre forskningsledelse må
2150 styrkes. Institusjonene må settes bedre i stand til forskning, blant annet gjennom oppdatert
2151 vitenskapelig utstyr.
2152
2153 SV vil satse på forskningssamarbeid mellom forskningsinstitutter, institusjoner og
2154 næringslivet. Et slikt samarbeid kan skape flere kunnskapsbaserte bedrifter, og bidra til bedre
2155 undervisning og større relevans i forskninga. Samtidig må det offentlige øke de direkte
2156 bevilgningene og sette inn stimuleringsiltak overfor næringslivet for å sikre et høyt nivå på
2157 næringsrettet forskning. SV vil styrke mulighetene til kompetanseoverføring mellom
2158 næringslivet og forskningssektoren gjennom virkemidler som nærings-phd (stipendiater
2159 delfinansiert av næringslivet), utveksling av personell, traineeordninger og andre former for
2160 samarbeidsavtaler.
2161
2162 SV vil gå inn for at det offentlige skal øke sin innsats i form av støtte og lån til anvendt
2163 forskning i bedriftene. Staten bør legge forskning og innovasjon inn som et kriterium for sin
2164 innkjøpspolitikk.
2165
2166 Hvis forskningen skal løse de internasjonale utfordringene, må det internasjonale
2167 forskningssamarbeidet intensiveres. SV mener Norge må være en pådriver for å styrke dette
2168 samarbeidet. Norge er et lite land, og vi kan ikke forvente å være i front på alle
2169 forskningsområder. SV mener forskningssamarbeidet mellom norske forskere og miljøer i
2170 utlandet må styrkes betraktelig. Det må legges bedre til rette for at norske forskere får delta i
2171 internasjonale forskningsnettverk, og flere ledende utenlandske forskere må inviteres til å dele
2172 sin kunnskap med norske forskningsmiljøer.
2173
2174 → For mer om forskning og utvikling, se kapittel 7 "En framtidrettet næringspolitikk"
2175 → For mer om forskning og miljø, se også kapittel 2 "Klima og miljø"

2176 **Kapittel 7: En framtidrettet** 2177 **næringspolitikk**

2178
2179 SV arbeider for en aktiv, framtidrettet næringspolitikk, hvor det offentlige spiller en viktig
2180 rolle i utviklingen av nye næringer og i å legge til rette for sysselsetting og verdiskaping. SV
2181 vil ikke støtte en næringsnøytral politikk som overlater avgjørende veivalg for samfunnet vårt
2182 til markedskreftene.

2183
2184 Norsk næringslivs viktigste fortrinn vil være kompetanse. Kostnadsnivået i Norge er høyt og
2185 det er derfor enda viktigere å produsere varer og tjenester med høye krav til kompetanse, som
2186 andre land ikke så lett kan kopiere.

2187
2188 → *For mer om forskning og kunnskapsutvikling, se kapittel 6.3 "Forskning og høyere*
2189 *utdanning"*

2190
2191 SVs næringspolitikk skal bidra til å skape trygge arbeidsplasser over hele landet. Det
2192 offentlige må bidra til å utvikle et variert arbeidsliv i distriktene. I tillegg må det legges til
2193 rette for en god infrastruktur.

2194 2195 2196 **7.1 Næring og miljø**

2197
2198 Næringspolitikken må bidra til å løse klima- og miljøproblemene. Målet er å gå fra et
2199 næringsliv som i for stor grad skaper klimaendringer, til et næringsliv som i større grad skaper
2200 verdier ved å løse klimaproblemet. Gjennom å satse på miljøteknologi kombinerer vi miljø og
2201 framtidretta arbeidsplasser. Den offentlige støtten til forskning, utvikling og bruk av ny
2202 miljøvennlig teknologi må styrkes.

2203
2204 SV vil satse på kunnskapsbedrifter som bidrar til mer forskning og utvikling på miljøområdet,
2205 som for eksempel fornybar energi, framtidige energibærere og andre miljøvennlige
2206 teknologier. Ordningene med industrielle forskningskontrakter (IFU) og offentlige
2207 forskningskontrakter (OFU) bør styrkes. I tillegg vil SV innføre bedre avskrivningsregler for
2208 å gjøre det lettere for næringslivet å modernisere sin produksjon, ikke minst ved å gjøre den
2209 mer miljøvennlig.

2210
2211 → *For mer om miljø og næringsutvikling, se kapittel 2 "Klima og miljø"*

2212 2213 2214 **7.2. Aktivt og langsiktig offentlig eierskap**

2215
2216 Staten har opp gjennom historien hatt en aktiv rolle for å utvikle norsk næringsliv. Hel- eller
2217 deleide statlige selskaper har vært sentrale for å utvikle norsk næringsliv, både på land og på
2218 norsk sokkel.

2219
2220 Det statlige eierskapet har vært viktig for å sikre nasjonal kontroll over viktige ressurser. Økt
2221 liberalisering, ikke minst på grunn av EØS, forsterker behovet for styring gjennom offentlig
2222 eierskap.

2223

2224 For å sikre demokratisk og effektiv styring av samfunnsutviklingen bør det offentlige
2225 eierskapet være omfattende innenfor infrastruktur og nøkkelnæringer. Det offentlige
2226 eierskapet bør være større og langt mer aktivt enn i dag. SV vil jobbe for å sikre nasjonal
2227 forankring av hovedkontorfunksjoner hos de selskapene der staten er eier. Dette vil sikre
2228 videre utvikling av teknologi, kompetanse, forskning, arbeidsplasser og verdiskapning i
2229 Norge.

2230

2231

2232 **7.3. Økt produktivitet**

2233

2234 Produktiviteten i norsk næringsliv er i dag høy. En viktig årsak til dette er den norske
2235 velferdsmodellen. Den sikrer kompetanse, høy yrkesdeltakelse og sosiale sikkerhetsnett som
2236 gjør omstilling mulig. Også det høye lønnsnivået i Norge bidrar til effektivisering og rasjonell
2237 bruk av arbeidskraft. En sterk offentlig sektor og sosial utjevning er derfor god
2238 næringspolitikk.

2239

2240 → *Se også 3.1 "Den økonomiske politikken"*

2241

2242 SV vil støtte langsiktig eierskap, blant annet ved å arbeide for at en større del av de verdiene
2243 som skapes i en bedrift bidrar til å videreutvikle bedriften. SV vil at aktivt og langsiktig
2244 eierskapskal være et kriterium i vurderingen av offentlige utviklingstilskudd. SV vil også
2245 jobbe for at staten med sin kapitalstyrke skal sikre at viktige nasjonale næringsmiljøer forblir i
2246 Norge.

2247

2248 Det må stilles krav til nye eiere som vil overta en virksomhet. Slike krav vil kunne være
2249 videreføring og utvikling av arbeidsplasser, en strategi for utvikling av bedriften, plan for
2250 forskningsaktiviteter og kompetanseutvikling, krav til miljøforbedringer og lignende.

2251

2252 SV vil tilrettelegge bedre støtteordninger og rådgivning for de som vil skape sin egen
2253 arbeidsplass. Statlige bevilgninger til kommunale næringsfond bør økes betydelig fra dagens
2254 nivå gjennom regionale utviklingsmidler.

2255

2256 For å gjøre det enklere å starte bedrift må det offentlige kunne tilby god rådgivning. SV
2257 mener bedrifter med bare én ansatt i en oppstartsfase bør tilbys å få regnskap og revisjon
2258 utført via en offentlig myndighet til selvkost.

2259

2260

2261 **7.4. Regional utvikling**

2262

2263 Målet er å ta hele landet i bruk. SV vil opprettholde hovedtrekkene i bosetningsmønsteret ved
2264 å gi folk muligheten til å bo og arbeide der de ønsker. En mer miljøvennlig framtid vil føre til
2265 at det kan skapes mange arbeidsplasser i distriktene, blant annet i tilknytning til miljøvennlig
2266 energi.

2267

2268 Mange områder i Norge er godt egnet til å produsere fornybar energi. Det gjelder ikke minst
2269 bioenergi. Biovarme vil være en god erstatning for oppvarming basert på strøm eller olje. SV
2270 vil arbeide for at skog- og landbruksavfall i mye større grad går med til å produsere biovarme.
2271 I tillegg vil SV arbeide for å ta i bruk ressurser i skogen til å produsere biodrivstoff.

2272

2273 Staten må engasjere seg mer for å skape arbeidsplasser i distriktene. Innovasjon Norge må
2274 bruke en større andel av sine midler til å skape vekst utenfor pressområder. I tillegg må det
2275 stimuleres til at bedrifter lokalisert i pressområder legger noe av sin virksomhet til steder der
2276 presset er mindre. I tillegg vil SV tilføre såkornfondene, de såkalte Ryanfondene, mer statlig
2277 kapital for å skape flere arbeidsplasser i distriktene.

2278
2279 For å skape utvikling i alle landsdeler, må staten lokalisere arbeidsplasser til ulike byer og
2280 tettsteder. I dag lokaliseres for mange i og rundt Oslo, ikke minst ved at etablerte etater og
2281 tilsyn vokser. Prinsippet bør derfor være at flere statlige arbeidsplasser legges andre steder
2282 enn Oslo.

2283
2284

2285 **7.5. Bedre infrastruktur**

2286
2287 God infrastruktur er viktig for å skape bedre vilkår for verdiskapning, sysselsetting og
2288 bosetting i Norge. I dag er store deler av veinettet i distriktene preget av dårlig veistandard,
2289 som smale veier, dårlig kurvatur, flaskehals og aksellastbegrensninger. SV vil prioritere
2290 opprustning av veinettet i distriktene gjennom mer penger til standardheving, fjerning av
2291 flaskehals, rassikring og god vinterregularitet, samt satse på gang- og sykkelveier.

2292
2293 SV arbeider for en storsatsing på jernbaneutbygging. Samtidig er det viktig å opprettholde og
2294 heve standarden på banestrekninger som ikke inngår i den store moderniseringsplanen for de
2295 nærmeste årene. Også disse må sikres et godt vedlikehold, god framkommelighet ved
2296 tilstrekkelig med kryssingsspor, fjernstyringssystemer og et regionalt tilbud for kjøp av
2297 persontrafikkjenester. SV vil gjøre NSB mer attraktivt for pendlere og andre reisende ved å
2298 satse sterkere på punktlighet, gratis parkering i nærhet av stasjonene og enklere
2299 billettløsninger.

2300
2301 En rekke fergestrekninger har for dårlig tilbud og for lav kvalitet. SV vil gjøre tilbudet med
2302 ferjer og hurtigbåter bedre gjennom flere avganger, lavere billettpris og satsing på ny
2303 teknologi, klimanøytrale drivstoff og gassdrevne ferjer som reduserer miljøutslipp.

2304
2305 Kortbanenettet og stamrutenettet for flytransport er en viktig del av infrastrukturen i landet.
2306 For deler av Vestlandet og Nord-Norge er fly det viktigste alternativet til bil. SV vil arbeide
2307 for reduserte priser på flytilbudet på kortbanenettet der det ikke finnes andre fullgode
2308 transporttilbud.

2309
2310 Målet om at ingen skal omkomme eller få varige mén, nullvisjonen, ligger til grunn for SVs
2311 trafikksikkerhetsarbeid. SV vil prioritere økt utbygging av midtdele og andre fysiske tiltak
2312 for å trafikksikre veinettet samt gang- og sykkelveier. Også av hensyn til trygg trafikk er det
2313 viktig å få ned veksten i biltrafikk og overføre gods fra vei til bane. SV vil ha reduserte
2314 fartsgrenser der dette bidrar til tryggere trafikk og øke både manuelle og automatiske
2315 trafikkontroller samt innføre tøffere sanksjoner mot uaktsom kjøring.

2316
2317 Anbud i kollektivtrafikken kan føre til sosial dumping. I tillegg kan det gå ut over kvaliteten.
2318 SV vil arbeide for at kollektivtrafikk ikke legges ut på anbud. I tillegg vil SV gå imot OPS
2319 (offentlig- privat finansiering) som finansieringsform i veisektoren.

2320

2321 → For mer om transportpolitikk, se 2.3 "En klimavennlig transportpolitikk"

2322

2323 Posttjenester med god kvalitet og lik pris i hele landet, er viktig for å sikre muligheter for et
2324 mangfoldig næringsliv og bosetting i distriktene. Hvis EUs 3. postdirektiv blir norsk lov
2325 gjennom EØS, fører det til full liberalisering av det norske postmarkedet. SV vil at Norge
2326 reserverer seg mot EUs postdirektiv fordi direktivet vil føre til dårligere kvalitet og økt pris på
2327 posttjenestene i distrikts-Norge. Erfaringene fra andre europeiske land viser at liberalisering
2328 også fører til sosial dumping av lønns- og arbeidsvilkår i post- og transportbransjen.

2329

2330

2331 **7.6. Digital infrastruktur**

2332

2333 SV ønsker en delingskultur i det offentlige Norge. SV mener at programvare som er utviklet i
2334 offentlig regi skal tilgjengeliggjøres som fri programvare, slik at programvaren kan
2335 videreutvikles i samarbeid og at hvem som helst kan ta den i bruk. SV mener at offentlig
2336 sektor skal bruke åpne standarder i sin kommunikasjon med innbyggere og næringsliv og at
2337 åpne standarder stilles som krav ved innkjøp av programvare. SV vil arbeide aktivt nasjonalt
2338 og internasjonalt for å hindre at Norge blir omfattet av lovverk som gir mulighet til å
2339 patentere programvare.

2340

2341 Åpenhet er grunnlaget for at Internett har blitt slik det er i dag. En slik åpenhet bygger på at
2342 hvem som helst kan legge ut innhold på nettet og at ikke noe innhold har forrang foran annet
2343 innhold. SV mener at en situasjon hvor innhold prioriteres avhengig av betaling må unngås.
2344 Internett må være basert på nettnøytralitet. SV vil jobbe for flere offentlig eide åpne trådløse
2345 nett, og at sentrumsområder i byer og tettsteder skal ha full, åpen trådløsdekning.

2346

2347 SV mener forvaltningen i større grad må digitaliseres og utvikle elektronisk tjenester. Særlig
2348 innen helsevesenet er det store gevinster å hente. Arbeidet med eID bør forseres.

2349

2350 Nettilgang med stor kapasitet kan være en forutsetning for å trygge arbeidsplasser. SV
2351 arbeider for at nettilbudet skal være like godt over hele landet.

2352

2353 SV vil endre offentlighetsloven, slik at offentlig informasjon ikke skal være en inntektskilde.
2354 Kulturarven skal i størst mulig grad digitaliseres og tilgjengeliggjøres i en digital allmenning.
2355 SV mener at forskningsresultater skal publiseres med åpen adgang slik at alle kan benytte seg
2356 av kunnskapen, og vil innføre et krav om at offentlig finansiert forskning skal så langt mulig
2357 være fritt tilgjengelig.

2358

2359 → For digitalisering av åndsverk og ikke-kommersiell fildeling, se 8.3 "Mer og bedre kunst –
2360 bedre levekår for kunstnerne"

2361

2362

2363 **7.7. Energilandet**

2364

2365 Norge må utvikle sitt store potensiale når det gjelder miljøvennlig fornybar energi. SV ønsker
2366 en massiv satsing på flere former for alternativ, miljøvennlig energi. På samme måte som
2367 vannkraften, er vindkraft en evigvarende ressurs. Som vannkraften bør vindkraften først og
2368 fremst utnyttes av selskaper som er offentlig eid. SV vil derfor foreslå at tildelinger av
2369 vindkraftkonsesjoner skal gå til offentlig kontrollerte selskaper. Spydspissen for denne
2370 energiutbyggingen skal være et heleid statlig selskap.

2371

2372 For å sikre at evigvarende energiressurser er folkets eiendom, vil SV bevare hjemfallsretten.

2373

2374 → For mer om miljøvennlig energi, se 2.2 "En klimavennlig energipolitikk"

2375

2376

2377 **7.8. En miljøvennlig industripolitikk**

2378

2379 SV ønsker å bidra til å utvikle industrien i Norge slik at den kan levere miljøvennlige varer og
2380 tjenester over hele verden. Satsingen på fornybar energi skal bidra til å utvikle norsk industri
2381 på samme måte som da vi tok i bruk vannkraften og da vi utviklet vår egen oljeindustri.

2382

2383 Mange lokalsamfunn har lange industritradisjoner. SVs mål er at disse tradisjonene skal bidra
2384 til ny industriutvikling. Økt lokal ressursutnyttelse og økt industriell bearbeiding i Norge er et
2385 mål.

2386

2387 Ny industri må være miljøvennlig. Det innebærer at produksjonen må foregå på en måte som
2388 ikke bidrar til menneskeskapt klimaendring. Det skal ikke lenger tillates å bygge nye
2389 industrianlegg som innebærer store punktutslipp av klimagasser.

2390

2391 7.8.1. Prosessindustrien

2392 Prosessindustrien er hjørnesteinsbedrifter i mange samfunn. SV vil bidra til at slike
2393 hjørnesteinsbedrifter fortsatt kan eksistere i framtida. Det krever at industrien legger om til
2394 mer miljøvennlige produksjonsmetoder. SV vil arbeide for offentlig aktiv støtte til forskning,
2395 utvikling og implementering av ny miljøteknologi, slik at Norge blir ledende miljøteknologisk
2396 i blant annet å sette nye miljøstandarder (BAT). Dette vil gi norsk industri et
2397 konkurransefortrinn samt skape en teknologi som i seg selv er en eksportvare. I en slik
2398 samhandling vil SV arbeide for at industrien skal få langsiktige kraftkontrakter til
2399 konkurransedyktige priser.

2400

2401 Storsatsingen på ny, fornybar energi skal brukes til å skape arbeidsplasser i Norge, blant annet
2402 arbeidsplasser i kraftkrevende industri. Ikke minst kan utbygging av prosessindustri gå
2403 sammen med utbygging av havvindmøller. SV vil arbeide for at deler av den nye
2404 elektrisitetsproduksjonen brukes til å skape trygge arbeidsplasser i distriktene.

2405

2406 Overskuddsvarme i industrien kan brukes til oppvarming eller i annen industriproduksjon. SV
2407 vil arbeide for at industrien bedre kan nyttiggjøre seg denne energien.

2408

2409 7.8.2. Verft og leverandørindustrien

2410 SV vil bidra til at norske verfts- og leverandørbedrifter kan beholde sin sterke stilling. SV vil
2411 arbeide for at bedriftene i denne sektoren blir en viktig del av omstillingsprosessen til et
2412 bærekraftig samfunn. Bedrifter som i dag er avhengig av olje- og gassindustrien vil i
2413 framtiden kunne bidra til reduserte klimagassutslipp, blant annet ved å utvikle renseteknologi.
2414 I tillegg skal satsing på fornybare energikilder bidra til utvikling av norsk miljøvennlig
2415 industri.

2416

2417 7.8.3 Bygg-, anleggs- og eiendomsnæringen

2418 Bygg-, anleggs- og eiendomsnæringen er dominert av små bedrifter oppdelt etter fag og
2419 profesjon. Næringen er helt sentral for å oppnå redusert energiforbruk og utslipp av
2420 klimagasser. Disse utfordringene må møtes med mer samarbeid og innovasjon. SV vil arbeide
2421 for mer forskning og samarbeid mellom næringens ulike aktører for å utvikle gode løsninger
2422 for mer miljøvennlige nybygg og oppgraderinger av eksisterende bygg. SV vil arbeide for at

2423 myndighetene som lovgiver, forvalter og oppdragsgiver, støtter opp under de bedriftene som
2424 satser på kompetanseoppbygging og seriøsitet for å oppnå på høy produktivitet og kvalitet.

2425
2426 Bygg-, anleggs- og eiendomsnæringen er utsatt ved svingninger i økonomien. SV vil arbeide
2427 for at næringen får mer stabile rammevilkår, blant annet ved å satse på offentlige prosjekter i
2428 nedgangstider.

2429
2430 7.8.4. Olje- og gassutvinning
2431 Olje- og gassproduksjon utgjør en betydelig del av norsk verdiskaping og sysselsetter mange.
2432 SVs mål er at oljeinvesteringene dreies mot utnyttelse av ressursene i allerede åpnete felt og
2433 områder. SV vil arbeide for en konsesjonspolitikk som bidrar til dette.

2434
2435 SV vil foreslå at staten bruker sin eiermakt i StatoilHydro til å hindre at selskapet går inn i
2436 miljømessig risikable olje- og gassprosjekter i utlandet.

2437
2438 → For mer om olje- og gass, se 2.2 "En klimavennlig energipolitikk"

2439
2440
2441 **7.9 Privat tjenesteyting**

2442
2443 Privat tjenesteyting utgjør en stadig større andel av næringslivet. Det er i dag langt flere
2444 ansatte i privat tjenesteyting enn i industrien.

2445
2446 7.9.1. Informasjons- og kommunikasjonsteknologi
2447 Informasjons- og kommunikasjonsteknologi blir stadig viktigere for næringsutvikling i Norge,
2448 og IKT er også helt sentralt for utviklingen av offentlig sektor.

2449
2450 SV vil arbeide for at offentlig sektor utvikler systemer og programmer sammen med norsk
2451 næringsliv og dermed legger grunnlaget for eksport av slike tjenester. SV vil arbeide for at
2452 offentlige myndigheter legger til rette for at alle enkelt kan få offentlig informasjon og lett
2453 skal kunne kommunisere med offentlige myndigheter.

2454
2455 Programvarepatenter er til hinder for innovasjon i programvaresektoren. SV vil arbeide aktivt
2456 nasjonalt og internasjonalt for å hindre at Norge blir omfattet av et lovverk som gir mulighet
2457 til å patentere programvare.

2458
2459 7.9.2. Varehandelen
2460 Varehandelen preges av en altfor stor andel ufaglært arbeidskraft. Mange av dem som
2461 arbeider i varehandelen har lav lønn og dårlige arbeidsvilkår. For å styrke de ansattes lønns-
2462 og arbeidsvilkår vil SV satse på kompetanseheving. Økt kompetanse er ikke minst viktig for å
2463 gi mange kvinner høyere lønn.

2464
2465 Antallet bilbaserte kjøpesentre har økt, en utvikling som undergraver nær- og
2466 sentrumsbutikkene. I tillegg fører kjøpesentrene til mer trafikk og dermed økt forurensning.
2467 SV vil derfor arbeide for en arealplanlegging som reduserer behovet for bruk av bil når en
2468 skal gjøre innkjøp. SV vil videreføre støtteordningen for små distriktsbutikker. Kortreist mat
2469 og nisjeprodukter må sikres innpass i kjedebutikkene.

2470
2471 7.9.3. Reiseliv
2472 SV vil styrke markedsføringen av Norge som reisemål. I tillegg vil SV styrke naturbasert

2473 turisme, blant annet ved å foreslå en sertifiseringsordning for bedrifter som driver med
2474 økoturisme.

2475
2476 Det unike med Norge er sammenhengen mellom natur- og kulturlandskap. Levende distrikter
2477 er derfor en forutsetning for å få et mer mangfoldig reiseliv i alle deler av landet. Derfor er det
2478 viktig at reiselivsbedrifter har tilgang til lokal kapital og kompetanse slik at de kan utvikle nye
2479 tilbud.

2480
2481 Mange distrikter ser store muligheter innenfor reiseliv, men opplever samtidig store vansker
2482 med å utvikle prosjekter som løfter dette fram til en helhetlig satsing. SV vil styrke
2483 Innovasjon Norge slik at de kan ta sterkere grep.

2484 7.9.4. Transport og skipsfart

2485 SV vil arbeide for at transportnæringen kan utvikle seg på en miljøvennlig måte, og tilbyr
2486 gode lønns- og arbeidsvilkår for sine ansatte.

2487
2488 SV vil arbeide for at norske lønns- og arbeidsvilkår skal gjelde på norskregistrerte skip, og at
2489 alle norskeide skip har tariffavtaler. SV vil gjennom internasjonale organer jobbe for at den
2490 internasjonale skattekonkurransen mellom land opphører. SV vil arbeide for at skatteparadiser
2491 ikke regnes som lovlige registreringssteder for fly eller skip som ankommer Norge, og også
2492 arbeide for dette internasjonalt.

2493
2494 Mange fartøy som trafikkerer norskekysten er gamle og forurensrer mye. SV vil bytte ut denne
2495 flåten med fartøyer som ikke forurensrer, blant annet ved å etablere et moderniseringsprogram
2496 med stor vekt på utslippsreduksjon. SV vil dessuten jobbe for internasjonale avtaler som
2497 regulerer utslippene til skipsfarten.

2498
2499 SV vil arbeide for at Hurtigruten får langsiktige rammebetingelser som opprettholder et godt
2500 transporttilbud for personer og gods langs kysten, samtidig som den utvikles som en motor i
2501 norsk reiseliv.

2502
2503 → Se også 2.3 "En klimavennlig transportpolitikk" og 3.1 "Den økonomiske politikken" (om
2504 rederskatt)

2505
2506
2507

2508 **7.10 Produksjon av mat**

2509
2510 Matproduksjonen skal baseres på prinsippet om matsuverenitet. Det innebærer at alle land
2511 skal ha rett til å velge hvordan de skal produsere mat til egen befolkning. For å bidra til at det
2512 produseres nok mat til en voksende verdensbefolkning, må Norge ivareta sin evne til å
2513 produsere mat.

2514 7.10.1. Landbruk

2515 Et sterkt landbruk er viktig for landets matvaresikkerhet, for bosetting i distriktene og for
2516 bevaring av kulturlandskapet.

2517
2518 Matvaresikkerhet og distriktsbosetting krever utvikling av gårdsbruk med ulikt
2519 ressursgrunnlag og ulike produksjonsformer.

2520
2521

2522 SV vil arbeide for at landbruket skal få rammebetingelser som gjør at det kan bli mer
2523 miljøvennlig, ikke minst ved å bidra til kortreist mat. SV vil arbeide for at 15 prosent av all
2524 landbruksproduksjon er økologisk i 2015.

2525
2526 Støtten til landbruket må i større grad gå til å opprettholde det norske kulturlandskapet. En
2527 slik omlegging vil i tillegg bidra til å opprettholde distriktslandbruket. I tillegg vil SV satse på
2528 bygdenæringer, noe som vil bidra til økte inntektsmuligheter i landbruket.

2529
2530 SV vil arbeide for at beiteressursene i utmarka utnyttes bedre. Dette skal gjøres ved å styrke
2531 rammebetingelsene for husdyrhold over hele landet, spesielt utenfor de sentrale
2532 jordbruksområdene. Et godt pleiet kulturlandskap er avhengig av at landbruket har beitedyr.
2533 SV vil styrke jordvernet.

2534
2535 Alt husdyrhold, ikke minst i landbruket, skal foregå på måter som er dyreetisk forsvarlig. SV
2536 vil arbeide for en styrking av dyrevernet i Norge og internasjonalt, og vil føre det eksisterende
2537 systemet for fysisk oppsyn med tamdyrsbesetninger tilbake til et effektivt nivå for å sikre
2538 etisk og hygienisk forsvarlig dyrehold. Ved innføring av nye dyrevernsregler som medfører
2539 større investeringskostnader for landbruket, vil SV arbeide for at det gis investeringstilskudd
2540 til nødvendig ombygging og omlegging av produksjonen.

2541
2542 Erfaringene hittil tyder på at det er vanskelig å ha en pelsdyrproduksjon som sikrer god
2543 dyrevelferd. SV vil derfor arbeide for et forbud mot pelsdyrproduksjon i Norge.

2544
2545 7.10.2 Næringsmiddelindustrien
2546 Næringsmiddelindustrien er en viktig distriktsnæring. SV arbeider for sikre denne industrien
2547 norske råvarer til konkurransedyktige priser, uten at det skal gå ut over matkvalitet og
2548 miljøhensyn.

2549
2550 Foredling av råvarer og utvikling av merkevarer lokalt, kan bli en viktig distriktsnæring
2551 mange steder og gi bonden økte inntekter. Matvarekjedene må gi slike produkter større plass i
2552 sine hyller. I tillegg må det legges til rette for alternative salgskanaler som gårdsbutikker og
2553 Bondens Marked.

2554
2555 7.10.3. Fiske og fiskeindustri
2556 Fiskerinæringa er en bærebjelke for sysselsetting og bosetting langs kysten. Fiskeriene
2557 representerer også en av de viktigste eksportnæringene i Norge. Bærekraftig
2558 ressursforvaltning er en nødvendig forutsetning for en lønnsom fiskerinæring. En bærekraftig
2559 fiskeriforvaltning forutsetter et uttak av ressursene som er i tråd med føre var-prinsippet.
2560 Dette krever blant annet en omfordeling fra trålfiske til fiske med passive redskaper.

2561
2562 SV vil arbeide for at fiskeflåten reduserer sine utslipp av klimagasser. Dette innebærer en
2563 omlegging fra havgående trålere til kystfartøy. I tillegg vil SV foreslå å fjerne
2564 drivstoffsubsidiene i fiskeflåten, og øke fiskerfradraget tilsvarende.

2565
2566 SV ønsker mer åpenhet rundt kvoteforhandlinger og kvotefastsettelse. SV vil jobbe for at
2567 regionale folkevalgte organer skal få økt innflytelse over utviklinga av fiskeriene, og vil prøve
2568 ut ulike modeller for fordeling og forvaltning.

2569
2570 Deltakerloven og råfiskloven må styrkes som redskap for bedre lønnsomhet i fiskerinæringa,
2571 og for å hindre sentralisering og privatisering av det økonomiske utbyttet. Det innebærer at

2572 SV vil skjerpe aktivitetskravet slik at en fisker bare kan eie et fåtall fartøyer. SV vil arbeide
2573 for å tilbakeføre fiskerettighetene til fellesskapet. I tillegg vil SV at staten fordeler
2574 strukturkvoter, blant annet til ungdom som ønsker å etablere seg i næringa.
2575

2576 Økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet i fiskerinæringa er uakseptabelt fordi det bidrar
2577 til undergraving av regulerings- og forvaltningsregimet. SV vil sette i verk tiltak mot slik
2578 kriminalitet. Kystvakta må få tilstrekkelige økonomiske ressurser til å utnytte kapasiteten
2579 optimalt. Fiskeridirektoratets kontroller på land og til havs må også styrkes. I tillegg vil SV
2580 skjerpe innsatsen mot norsk deltagelse i ulovlig fiske selv om dette skjer med fartøy under
2581 andre lands flagg, eller der nordmenn deltar i omsetning eller transport av ulovlig fangst.
2582

2583 SV vil fordele ressursene mer rettferdig, ved å gi en større andel av kvoten til kystflåten. I
2584 tillegg bidrar kystflåten til en bedre forvaltning fordi den fanger større fisk, og har mindre
2585 innslag av småfisk. Kystflåten er også viktig for å sikre spredt bosetting langs kysten, ikke
2586 minst fordi den skaper flere årsverk per fiskeenhet.
2587

2588 For å bidra til spredt bosetting vil SV satse på små og mellomstore foredlingsbedrifter. Fokus
2589 på kvalitet, utnytting av bi- og bioprodukt, utforskning av nisjeprodukt, utvikling av
2590 hjemmemarkedet, markedsføring og forbedra logistikk er vesentlige framtidsstrategier for
2591 fiskerinæringa.
2592

2593 7.10.4 Havbruk

2594 Verdiskapingen i havbruket kan økes, blant annet ved å øke foredlingsgraden i Norge.
2595

2596 SV vil arbeide for et internasjonalt forbud mot ”utkast” av fisk.
2597

2598 Oppdrett av laks og ørret har ført til press på andre fiskearter som brukes til fôr. Oppdrett må
2599 ikke ødelegge bestanden av andre arter. Tilgangen på fisk til fôr legger derfor en klar
2600 begrensning for veksten i oppdrett av slike arter. Det må bli et lavere forbruk av ville
2601 fiskeressurser i fôret og strenge miljøkrav på alle råvarer. For å hindre oppblomstring og
2602 spredning av sykdommer vil SV arbeide for en strengere regulering av havbruksnæringen.
2603

2604 SV vil styrke den offentlig finansierte forsknings- og utviklingsinnsatsen retta mot
2605 havbruksnæringa, særlig innenfor miljøkonsekvenser, produktutvikling og markedsføring og
2606 oppdrett av nye arter. Miljøhensyn må få økt prioritet i forvaltningen av oppdrettsnæringen.
2607

2608 Rømming er fortsatt et stort problem. SV vil arbeide for rømmingssikre anlegg. I tillegg vil SV
2609 stimulere til oppdrett basert på lokale, fornybare ressurser. SV mener det fortsatt må være
2610 produksjonsbegrensninger i havbruksnæringen.
2611

2612 Konesjonstildeling må være et virkemiddel for å styrke bosetting og næringsutvikling i
2613 distriktene. Konesjonene må ikke kunne omsettes fritt eller auksjoneres bort. SV vil innføre
2614 et midlertidig forbud (moratorium) mot å sette ut og produsere genmodifiserte arter i
2615 oppdrettsnæringa. Det skal også være forbud mot genmodifisert fôr.
2616

2617 Norske selskaper er svært store aktører i oppdrettsnæringen i andre land. SV vil arbeide for at
2618 disse selskapene følger norske retningslinjer for miljø, sikkerhet og faglige rettigheter ved
2619 sine anlegg i utlandet. I tillegg vil SV at Norge innleder samarbeid med andre land som driver
2620 tilsvarende oppdrett. Formålet med samarbeidet skal være å få høyere standarder i arbeidslivet
2621 og når det gjelder helse, miljø og sikkerhet, blant annet for å hindre spredning av sykdommer.

Kapittel 8: Kultur og idrett

2622
2623
2624
2625
2626
2627
2628
2629
2630
2631
2632
2633
2634
2635
2636
2637
2638
2639
2640
2641
2642
2643
2644
2645
2646
2647
2648
2649
2650
2651
2652
2653
2654
2655
2656
2657
2658
2659
2660
2661
2662
2663
2664
2665
2666
2667
2668
2669
2670

Kunst og kultur gjør samfunnet rikere på opplevelser og gir menneskene bedre muligheter til å utvikle sine egne, skapende evner. Alle må sikres tilgang til ulike kulturtilbud. SV vil øke kulturbudsjettet til én prosent av statsbudsjettet.

SV vil føre en liberal kulturpolitikk. Vår støtte til flerkulturelle, solidaritetsfremmende og demokratiserende kulturtiltak skal aldri innebære at vi stenger for kunst og kultur som verdimessig eller ideologisk står oss fjernt.

8.1. Det store kulturløftet

Regjeringa er i ferd med å gjennomføre en historisk satsing på kunst og kultur i Norge. Det store kulturløftet innebærer at kulturbudsjettets andel av statsbudsjettet vil økes til én prosent innen 2014, dersom SV, Ap og SV får ny tillit. Kulturløftet er et gjennomslag for SVs store kulturpolitiske ambisjoner.

Kulturløftet har blant annet sørget for en ny kulturlov, viktige satsinger innenfor film og dans og en egen melding om kunstnernes levekår. SV skal i stortingsperioden være en garantist for å oppfylle Kulturløftet, og for å forsvare verdien av en offensiv, mangfoldig og liberal kulturpolitikk.

Det må være et mål at statlige institusjoner som Rikskonsertene og Riksgalleriet når større deler av distrikts-Norge.

8.2. Kunst og kultur for alle

Den nye kulturloven slår fast det offentliges ansvar for et godt kulturtilbud. SV ser retten til kulturell deltakelse som en grunnleggende rettighet. SV vil derfor påse at Kulturloven følges opp med konkrete tiltak, slik at alle innbyggere i Norge faktisk sikres adgang til kunst og kulturopplevelser gjennom fysisk tilrettelegging, rimelige priser og fleksible åpningstider, uavhengig av inntekt, bosted, funksjonsevne, alder eller etnisk bakgrunn. SV vil vurdere tiltak for økt bruk av CC-lisenser i kulturlivet, som gjør kunstverk tilgjengelige for alle.

Den kulturelle infrastrukturen er avgjørende for at alle kan delta i kulturlivet. SV vil derfor arbeide for et løft for folkebibliotek, kulturskoler og lokale kulturbygg over hele landet. For SV vil det være viktig å arbeide for at kunst og kultur blir skapt rundt i hele landet. SV vil derfor arbeide for å styrke kommuneøkonomien for å styrke det lokale kulturlivet, men også arbeide for at statlige kulturmidlene blir jevnere fordelt utover i hele landet. Vi vil også styrke de frivillige kulturorganisasjonens virksomheter, både økonomisk og ved delegering av makt.

SV vil videreutvikle lokale og regionale kulturbygg og møtesteder. Samtidig vil vi skape større rom for kultur der folk er til daglig, som på skolen, i barnehagen, på arbeidsplassen, på sykehus, institusjoner og i fengsler.

SV er særlig opptatt av barn og unges rett til å oppleve og utøve kultur. Vi vil videreutvikle og styrke kulturskoletilbudet, slik at det finnes plasser til alle som ønsker det innenfor

2671 rimelige økonomiske rammer. SV mener det bør innføres en nasjonal makspris for
2672 kulturskolen. SV vil styrke samarbeidet mellom skolen, kulturskolen og andre kulturaktører.

2673
2674 SV vil styrke de estetiske fagene i skolen, og vektlegge estetisk kompetanse sterkere gjennom
2675 hele opplæringen. Vi vil utvide kulturformidlingen i den kulturelle skolesekken til å gjelde
2676 alle barn og unge fra barnehage til videregående skole. Den kulturelle skolesekken må også
2677 inneholde et bredt tilbud av produksjoner på nynorsk. Vi ønsker å gjøre forsøksordningen
2678 med kulturkort for barn og unge til en permanent ordning for hele landet.

2679
2680 → *Se også 6.2.2 "På vei mot en ny skoledag med et helhetlig kunnskapssyn"*

2681
2682 Folkebibliotekene er en av de mest brukte offentlige institusjonene og er svært viktig for å
2683 styrke og oppretthold fortsatt sosial og kulturell utjamning. Bibliotekene retter seg til alle
2684 grupper i samfunnet som det er viktig å inkludere i informasjons- og kunnskapssamfunnet.
2685 Biblioteket er møtested for alle, blant annet fordi det gir et mangfoldig tilbud til publikum
2686 som aktuell mediesamling, funksjonelle lokaler med plass for studier, oppdatert IKT-utstyr og
2687 kompetent personale. SV mener at folkebibliotekene bidrar til å fremme kunnskapsutvikling,
2688 kulturformidling, demokrati og ytringsfrihet. Gode bibliotektenester er avgjørende for
2689 utviklingen av kunnskapssamfunnet. SV vil fortsatt arbeide for prinsippet om bibliotek i alle
2690 norske kommuner, og for at alle bibliotektenestene skal være gratis. I stedet for at
2691 bibliotekene kjemper om ressurser nok til å opprettholde et minimumstilbud, ønsker SV at
2692 bibliotekene skal være oppdaterte møteplasser for kultur, kunnskap og informasjon for hele
2693 befolkningen. SV ser biblioteksbusser/båter som et viktig supplement til biblioteket.

2694
2695 SV vil styrke museenes muligheter til å fungere som arenaer for kulturopplevelser,
2696 kunnskapsformidling og nyorientering. Et nasjonalt nettverk av levende museer og samlinger
2697 er nødvendig for realiseringen av Den kulturelle skolesekken.

2698
2699 Den kulturelle spaserstokken skal sørge for at eldre over hele landet får et profesjonelt
2700 kulturtilbud, på de arenaer hvor eldre vanligvis ferdes. Dette tilbudet må gjelde alle
2701 kommuner.

2702
2703 Kirken er en viktig kulturbærer. SV vil arbeide for at viktige kirkebygg bevares, og legge til
2704 rette for at kirken kan være et åpent kulturrom.

2705
2706 Kulturpolitikken må bedre reflektere at Norge er et flerkulturelt samfunn. SV vil skape
2707 møteplasser mellom majoritets- og minoritetskulturer, og øke støtten til aktører på det
2708 flerkulturelle feltet. Vi ønsker å bedre rekrutteringen av kunstnere med minoritetsbakgrunn til
2709 blant annet de nasjonale kulturinstitusjonene, og er positive til kvoteringsordninger for å nå
2710 dette målet. SV vil styrke samisk kultur ved å bedre Sametingets muligheter til å drive en
2711 aktiv kulturpolitikk, og ved å støtte tiltak og institusjoner som formidler samisk kultur.

2712
2713 → *For mer om minoritetskultur og samisk kultur, se kapittel 10 "Likestilling og likeverd"*

2714 2715 2716 **8.3. Mer og bedre kunst - bedre levekår for kunstnerne**

2717
2718 Uten kunstnere blir det ingen kunst. SV vil gjøre det mulig for flere kunstnere å leve av sitt
2719 kunstneriske arbeid, både gjennom en generell styrking av kulturbudsjettet og gjennom
2720 målrettede tiltak som offentlige innkjøp og utsmykninger, stipender og andre støtteordninger.

2721 I tråd med resultatene fra levekårsundersøkelsen bør det gis stipender som gjør det mulig for
2722 kunstnerne å konsentrere seg om sitt kunstneriske arbeid. Garantiinntekten må opprettholdes.
2723 SV vil arbeide for økt likestilling i kulturlivet.
2724

2725 SV arbeider for at forvaltningen av kunst- og kulturpolitikken skal bygge på faglighet og
2726 prinsippet om «armlengdes avstand». Dette innebærer at politikerne ikke tar detaljavgjørelser,
2727 og at kulturfaglig kompetanse tillegges stor vekt når politikere oppnevner medlemmer av
2728 kulturlivets styringsorganer. Prinsippet om at statlig finansierte institusjoner ikke skal kunne
2729 motta statlig finansierte prosjektmidler må mykes opp.

2730 SV vil styrke musikklivet – folkemusikk, klassisk musikk og rytmisk musikk. Etter et viktig
2731 løft for festivalene, mener SV fokuset nå i større grad bør rettes mot helårsarrangørene og
2732 deres daglige drift. SV mener den nye, samordnede tilskuddsstrukturen til rytmisk musikk vil
2733 være en styrke for feltet, men vil foreslå at de fire hovedtilskuddsordningene suppleres med et
2734 «mikrofond» hvor mindre arrangører kan søke om midler. Mikrofondet bør administreres av
2735 musikkorganisasjonene etter modell fra Frifond-ordningen. SV mener innkjøpsordningen for
2736 norske fonogrammer bør utvides.
2737

2738 Digitalisering av åndsverk er viktig for å sikre verkenes tilgjengelighet, og for å bevare
2739 verkene for ettertiden. SV vil øke bevilgningene til digitalisering av åndsverk på kulturfeltet.
2740 SV vil utrede muligheten for å gjøre ikke-kommersiell fildeling av musikk utført av
2741 privatpersoner lovlig, i kombinasjon med en lisensavgiftsløsning for betaling til
2742 rettighetshaverne. På sikt bør også andre medietyper utredes.
2743

2744 Filmpolitikken skal ha som mål å sikre et mangfold av filmuttrykk med høy kunstnerisk
2745 kvalitet. Økt produksjonsstøtte er nødvendig for å nå målene satt i filmmeldinga, og støtten
2746 bør dreies mot å sterkere premiere kunstnerisk vågale prosjekter framfor bare prosjekter med
2747 stort markedspotensiale. Den gode satsinga på spillefilm må videreføres til dokumentarfilm,
2748 animasjonsfilm, videokunst og kortfilm.
2749

2750 Scenekunstopolitikken omfatter både viktige, bærende institusjoner, og et stadig sterkere fritt,
2751 profesjonelt scenekunst- og dansefelt. SV vil i perioden spesielt prioritere å gi frie grupper økt
2752 støtte og mer forutsigbare rammer, og arbeide for at regionteatrene turnerer i alle fylker. SV
2753 vil arbeide for en helhetlig offentlig politikk for dansekunst som kan ivareta hele
2754 sjangerbredden innenfor dans.
2755

2756 SV vil legge til rette for mer mangfold i norsk billedkunst og kunsthåndverk, og ønsker en
2757 sterkere innsats for kunst, arkitektur og design i det offentlige rom. SV vil arbeide for at
2758 billedkunstnere sikres langt bedre vilkår enn idag gjennom stipendordninger, tilgang på
2759 atelier- og utstillingsplass og offentlige oppdrag.
2760

2761 Kunst- og kulturytringer følger ikke nasjonale grenser. Stadig flere får sin kunstutdanning i
2762 utlandet og noen kunstnere fra utlandet kommer også til Norge. Kunstnerne bruker sine
2763 internasjonale nettverk i produksjon og gjennomføring av prosjekter, og publikum får økt
2764 tilgang til kunst og ytringer fra hele verden. Snevre nasjonale forskrifter hindrer ofte
2765 tilskuddsgivere i Norge å støtte utstillinger eller prosjekter med en internasjonal dimensjon.
2766 SV vil derfor utvide mandatet til bevilgende myndigheter slik at det er mulig å integrere en
2767 internasjonal dimensjon og tilpasse tilskuddsordningene en ny virkelighet.
2768

2769 Kulturbasert næringsutvikling blir stadig viktigere. Ved å satse på næringsutvikling som også

2770 er basert på kultur, opplevelser og fritid så vil dette være med å gi identitet og attraktivitet til
2771 et sted. SV vil bidra til å styrke denne utviklingen.

2772

2773 **8.4. Språkpolitikk**

2774

2775 Å beherske språk og tekst, skriftlig og muntlig, blir stadig viktigere i arbeidslivet og
2776 demokratiet. SV vil styrke norsk språk og litteratur blant annet gjennom å opprettholde
2777 fastprissystemet på bøker og ved å utvide antall titler i innkjøpsordningen for sakprosa til 150
2778 titler per år. Innkjøpsordningene må videreutvikles slik at de bidrar til å gjøre
2779 folkebibliotekene attraktive. Tilskuddsordningen til norskspråklige lærebøker for høyere
2780 utdanning må utvides kraftig.

2781

2782 Likestilling mellom målformene nynorsk og bokmål er et viktig prinsipp. SV vil styrke
2783 nynorskopplæringa både som hoved- og sidemål. Læremidler, både bøker og dataprogram,
2784 skal finnes på begge målformer. Forlagene må sanksjoneres dersom nynorske læremidler
2785 kommer senere enn bokmålsversjonen. Nynorskspråklige studenter skal ha rett til å få
2786 eksamensoppgaver på nynorsk på alle utdanningsinstitusjoner. For å sikre sosial og kulturell
2787 integrering av minoritetsspråklige i nynorskområder, må det utvikles flere og bedre
2788 læremidler på nynorsk for disse.

2789

2790 Et særlig viktig tiltak for videre styrking av nynorsk er et allment leksikon på nynorsk på
2791 internett. SV vil også, i tråd med mållova, styrke nynorskens stilling i det offentlige. SV
2792 slutter opp om arbeidet med en norsk språkbank.

2793

2794 SV vil jobbe for at de samiske skriftspråkene blir sikret en levedyktig utvikling. Også andre
2795 minoritetsspråk i Norge må få høyere status i det offentlige rom.

2796

2797 → *For mediepolitikken, se 12.4 "Den demokratiske samtalen"*

2798

2799

2800 **8.5. Kulturvern**

2801

2802 Kulturvern er viktig for å styrke ulike gruppers kulturelle identitet, og for å ta vare på kultur-
2803 og naturminner for våre etterkommere. SV vil arbeide for bedre samordning av
2804 kulturvernpolitikken mellom departementene, mellom forvaltningsnivåene og mellom
2805 offentlige og frivillige aktører. SV vil følge opp de nasjonale målene i tråd med
2806 Kulturminnemeldinga, men ønsker en dreining i kulturvernpolitikken slik at den i større grad
2807 fanger opp og ivaretar et bredt samfunnshistorisk bilde, uavhengig av eierform. Et godt
2808 kulturvern er avhengig av kunnskap og engasjement i befolkningen. SV vil derfor satse på
2809 gode informasjons- og formidlingstiltak, særlig tiltak rettet mot barn og unge. SV vil også
2810 styrke Norsk kulturminnefond.

2811

2812 → *For kulturlandskapsvern, se 2.5 "Naturmangfoldet"*

2813

2814

2815 **8.6. Idrett og friluftsliv**

2816

2817 Idrett og friluftsliv gir positive opplevelser, økt livsutfoldelse og en viktig helsegevinst både
2818 for den enkelte og for samfunnet. SV mener det er et offentlig ansvar å legge til rette for at

2819 mulighetene for å drive idrett og friluftsliv blir så gode som mulig. SV arbeider for at idretten
2820 skal fremme verdier som likeverd, toleranse, solidaritet og demokrati.
2821
2822 Det frivillige arbeidet innen idrett og friluftsliv representerer en betydelig dugnadsverdi. SV
2823 vil arbeide for at idrettslagenes og friluftslivsorganisasjonenes viktige arbeid styrkes og
2824 videreutvikles. I samarbeid med skoler, barnehager og SFO, fritidsklubber, helse- og
2825 omsorgsinstitusjoner, arbeidsplasser, NAV-kontorer eller asyl- og flyktningsmottak kan
2826 friluftslivet og idretten bidra til bedre folkehelse, forebygging og inkludering. SV vil legge til
2827 rette for at dette samarbeidet styrkes, og sikre at idretten og friluftslivsorganisasjonene
2828 kompenseres økonomisk for dette arbeidet.
2829
2830 God breddeidrett og god toppidrett er avhengige av hverandre. SV vil legge til rette for at
2831 både bredde- og mosjonsidrett, konkurranse- og eliteidrett får utvikle seg på egne vilkår og på
2832 utøvernes ulike premisser og ulike ambisjonsnivå. SV vil opprettholde landslinjene for idrett.
2833 Grunnlaget for et etisk, dopingfritt og faglig kvalifisert toppidrettsmiljø må sikres.
2834
2835 SV arbeider for en langsiktig og stabil finansiering av norsk idrett. Det må sikres gode
2836 offentlige idrettsanlegg i hele landet, som er tilgjengelige for brukerne gjennom ordinær
2837 idrettslagsvirksomhet. Konkurransen fra private treningsinstitutter og annen kommersiell
2838 idrettsvirksomhet må møtes med offentlige, ikke-kommersielle tilbud som er tilgjengelige for
2839 alle. Det er i dag et stort etterslep på utbygging og vedlikehold av norske idrettsanlegg. SV
2840 mener det må gis statlige tilleggsbevilgninger til nasjonale anlegg og svømmeanlegg for å
2841 redusere dette etterslepet.
2842
2843 SV vil sette fokus på lederutvikling og gode sosiale miljøer i klubbene, og arbeide for økt
2844 bredde i rekrutteringsarbeidet. Ikke minst er det viktig at idrettsmiljøene gjenspeiler det
2845 flerkulturelle samfunnet, siden idretten er en av de viktigste arenaene for integrering.
2846 Terskelen for å drive med idrettsaktiviteter bør være så lav som mulig. SV arbeider for å
2847 styrke det uorganiserte tilbudet, gjennom blant annet åpne flerbrukshaller, balløkker, isflater
2848 og lignende.
2849
2850 Norsk idrett har gjort en imponerende innsats for å inkludere personer med
2851 funksjonsnedsettelse i sine aktiviteter. SV vil arbeide for at dette inkluderingsarbeidet styrkes
2852 ytterligere. Alle nye eller renoverte anlegg må tilrettelegges for brukere med nedsatt
2853 funksjonsevne. Det må gis støtte til lag og foreninger som arbeider aktivt overfor denne
2854 brukergruppa. Samarbeidet med behandlingssinstitusjonene må styrkes.
2855
2856 → Se også 4.2 "Universell utforming og tilgjengelighet"
2857
2858 Allemannsretten gir alle rett til hensynsfull ferdsel i norsk natur. SV vil hegne om og styrke
2859 denne retten i tråd med samfunnsutviklinga. Vi arbeider for en revisjon av Friluftsloven som
2860 blant annet gjør fri ferdsel i strandsonen til hovedregel, tar retten til sanking inn i loven, og
2861 gjør at skogplantefelt regnes som utmark. SV vil arbeide for en grunnlovsfesting av
2862 allemannsretten.
2863
2864 Plan- og bygningsloven må brukes aktivt for å sikre naturområder for friluftsliv, og attraktive
2865 nærfriluftsområder til boligområder, barnehager og skoler må ivaretas. SV vil samtidig
2866 prioritere midler til kjøp, tilrettelegging og drift av de mest verdifulle friluftslivsområdene.
2867 Særlig innsats må rettes mot grupper som ut fra kulturell bakgrunn, funksjonsnedsettelse og
2868 sosiale skjjevheter i samfunnet ikke har fullgode friluftslivsmuligheter.

2869

2870 Grøntområder i og rundt byer må bevares og utvikles slik at de i størst mulig grad kan
2871 benyttes av innbyggerne. SV mener viktige bymarker skal vernes etter mønster for vern av
2872 Oslomarka.

2873

2874 → *For mer om naturvern, se 2.5 "Naturmangfoldet"*

2875 **Kapittel 9: Feminisme, kjønnsmakt og** 2876 **motmakt**

2877
2878 SV er et feministisk parti. SV legger derfor en forståelse av kjønnsmakt til grunn for
2879 politikken. Det norske samfunnet gjennomsyres av det ujevne maktforholdet mellom menn og
2880 kvinner. Kvinner er underrepresentert i maktposisjoner, kvinner eier mindre og tjener mindre
2881 enn menn, og lønnsforskjellene øker. Fordi makten mellom kvinner og menn er ulikt fordelt,
2882 vil tilsynelatende kjønnsnøytral politikk slå ulikt ut for menn og kvinner og forsterke
2883 ulikhetene i makt, muligheter og ressurser. SV mener det er nødvendig å ta i bruk radikale
2884 virkemidler for å utfordre strukturene som opprettholder de skjeve maktforholdene mellom
2885 kjønnene.

2886
2887 Fortsatt er kvinner klart underrepresentert i folkevalgte organer. SV vil derfor fremme forslag
2888 om kjønnskvoltering på partienes valglister.

2889 **Dissens 12:**

2891 Et mindretall på 9 i landsstyret vil erstatte forrige setning med følgende tekst:

2892 *SV vil fremme forslag om kvotering av kvinner i kommunestyrene og på partienes valglister.*

2893
2894 SV vil også arbeide for at spørsmål som angår kvinners hverdag får en større plass i
2895 politikken. SV vil at offentlige budsjetter skal kjønnstestes for å sikre at de
2896 likestillingspolitiske målene nås.

2897 2898 2899 **9.1. Et likestilt arbeidsliv**

2900
2901 Et likestilt arbeidsliv er en forutsetning for kvinnefrigjøring. I dag diskrimineres kvinner i
2902 arbeidslivet, ikke minst fordi kvinnedominerte yrker har gjennomgående lavere lønn enn
2903 sammenliknbare mannsdominerte yrker. SV krever at arbeid av lik verdi lønnes likt. SV vil
2904 derfor foreslå utvidede rammer for lønnsoppgjøret i offentlig sektor, en likelønnsrett, for å nå
2905 dette målet. SV vil likestille sammenliknbar skift og turnus. SV vil også arbeide for jevnere
2906 rekruttering for å utviske skillet mellom manns- og kvinnedominerte yrker. Lønnsforskjellene
2907 mellom kvinner og menn har også sammenheng med at langt flere kvinner arbeider deltid. SV
2908 vil lovfeste rett til heltid. Det er en menneskerett å ha en jobb man kan leve av.

2909
2910 → *Se også 5.5 "Likelønn"*

2911
2912 SV støtter kvotering som virkemiddel i yrker og utdanninger hvor et kjønn er kraftig
2913 underrepresentert. SV vil også arbeide for at det ansettes flere kvinnelige ledere.

2914
2915 Arbeidslivet må endres slik at det blir lettere for både kvinner og menn å forene yrkesarbeid
2916 og barneomsorg. Samtidig må omsorgen for barn fordeles likere mellom fedre og mødre.
2917 Dette vil endre samfunnets, og ikke minst arbeidsgivernes, aksept for kvinnelige og mannlige
2918 arbeidstakere med små barn. SV vil utvide dagens foreldrepermisjon til 52 uker med full
2919 lønnskompensasjon. Ni uker skal være forbeholdt mor som i dag, og av den øvrige
2920 permisjonstiden skal en tredel være forbeholdt mor og en tredel forbeholdt far. Det er videre
2921 viktig at far opptjener selvstendige permisjonsrettigheter, og at all forskjellsbehandling av
2922 foreldre må fjernes. SV vil øke engangsstønaden.

2923
2924 SV vil arbeide for å erstatte dagens "offentlig tjenestemann" med "offentlig tjenesteyter".
2925
2926 Kvinner har rett til ikke å bli diskriminert på bakgrunn av sitt kjønn. Dette må også gjelde for
2927 religiøse trossamfunn. Derfor går SV inn for å fjerne likestillingslovens unntaksadgang for
2928 indre forhold i trossamfunn.

2929
2930 **Dissens 13:**

2931 Et mindretall på 10 i landsstyret vil endre siste setning til:
2932 *Trossamfunn som benytter seg av unntaksadgangen i likestillingsloven og diskriminerer ved*
2933 *ansettelse, mister retten til statstilskudd.*

2934
2935 Ordningen med kontantstøtte har bidratt til at flere kvinner er hjemmeværende, jobber deltid
2936 eller bruker dagpasser. I tillegg fører kontantstøtten til at enkelte barn som kunne ha særlig
2937 fordel av å gå i barnehage, holdes hjemme. SV ønsker derfor å avvikle kontantstøtten.

2938
2939
2940 **9.2. Helse og reproduktive rettigheter**

2941
2942 Kvinner skal ha rett til å bestemme over sin egen kropp, og kampen for selvbestemt abort har
2943 derfor vært helt sentral i kampen for kvinnefrigjøring i Norge. SV vil arbeide for at retten til
2944 selvbestemt abort utvides til også å gjelde mellom 12. og 16. svangerskapsuke, slik at
2945 nemndene ikke lenger kan bestemme over kvinners kropp i denne perioden.

2946
2947 **Dissens 14:**

2948 *Et mindretall på 5 i landsstyret vil stryke siste setning*

2949
2950 SV ønsker å avvikle abortregisteret.

2951
2952 SV vil styrke arbeidet mot uønsket graviditet og seksuelt overførbare sykdommer. Alle typer
2953 prevensjon må gjøres lett tilgjengelig, blant annet gjennom gratis utdeling til ungdom. Skolen
2954 og skolehelsetjenestens rolle i forhold til å forebygge uønsket graviditet og fremme sikker
2955 seksuell atferd må styrkes.

2956
2957 Det må bli enklere og rimeligere å adoptere.

2958
2959 Det forskes fortsatt for lite på tradisjonelle kvinnesykdommer og på hvordan kvinner rammes
2960 av sykdommer. I tillegg blir sykdommer og skader som kvinner pådrar seg i arbeidslivet
2961 sjelden definert som yrkesskader og kvinner blir fratatt viktige trygderettigheter. SV vil
2962 derfor foreslå egne bevilgninger som er øremerket forskning på typiske kvinnesykdommer. I
2963 tillegg må listen over godkjente yrkessykdommer utvides, slik at også de skader kvinner
2964 pådrar seg i arbeidslivet blir inkludert.

2965
2966 Reklamens skjønnhetsideal skaper et skjønnhetspress som rammer barn og unge. Dette presset
2967 utnyttes av slanke- og skjønnhetsindustrien og utgjør et stadig økende samfunnsproblem. SV
2968 vil arbeide for å redusere dette presset, blant annet ved å begrense reklamen i det offentlige
2969 rom og foreslå merking av retusjerte bilder.

2970
2971 For å bekjempe kvinne-diskriminering vil SV arbeide for en strengere og mer konsekvent
2972 håndheving av markedsføringsreglene, og foreslå at markedsføringsloven endres slik at det

2973 blir enklere å stoppe kvinnekriminerende reklame. I tillegg vil SV foreslå et generelt
2974 forbud mot markedsføring av kosmetisk kirurgi og slankemidler. Aldersgrensen for
2975 kosmetiske operasjoner bør heves til 20 år.

2976
2977 Spiseforstyrrelser er et økende problem blant ungdom. SV vil arbeide for at det opprettes
2978 gode behandlingstilbud i alle deler av landet, og at helsestasjonene utvikler tilbud til ungdom,
2979 blant annet ved å arbeide forebyggende i ungdomsmiljøene. I tillegg vil SV støtte foreninger
2980 som arbeider med spiseforstyrrelser.

2981
2982

2983 **9.3 Menns vold mot kvinner**

2984
2985 Vold mot kvinner er et alvorlig samfunnsproblem. SV vil styrke det forebyggende arbeidet
2986 mot vold og seksuelle overgrep, og arbeide for at flere overgrep politianmeldes og
2987 etterforskes på en forsvarlig måte. SV vil innføre skjerpet straff for seksuelle overgrep. SV vil
2988 arbeide for at det etableres en krisetelefon og opprettes flere krisesentre og voldtekstmottak.
2989 SV vil også arbeide for at ordningen med jentevakt for jenter mellom 12 og 25 blir et
2990 tilgjengelig tilbud over hele landet.

2991
2992 Mange kvinner er på flukt fra voldelige menn. Disse kvinnene lever i ufrihet samtidig som
2993 mannen går fri. SV støtter derfor en ordning med såkalt omvendt voldsalarm. Det betyr at
2994 politiet blir varslet automatisk hvis mannen oppsøker kvinnen han truer. I tillegg vil SV
2995 foreslå at alle politidistrikt ansetter en familievoldkoordinator. SV vil også bedre skoleringen
2996 av alle aktuelle offentlig ansatte slik at de lettere kan avdekke vold i nære relasjoner.

2997
2998 SV vil opprette voldsmottak knyttet til akuttmottaket på sykehusene, bedre
2999 trygghetsalarmtjenesten for voldsutsatte kvinner og øke støtten til behandling av overgripere
3000 og voldsutøvere. Alternativ til vold må bli et reelt landsomfattende tilbud for voldsutøvende
3001 menn. Vi vil også arbeide for at det er overgriperen som skal fjernes fra hjemmet i
3002 familievoldssaker, gjennom umiddelbare og vesentlig sterkere straffereaksjoner for trusler og
3003 brudd på oppholds- og besøksforbud. SV mener krisesentrene og støttesentrene mot incest
3004 skal være lovfestet og hovedfinansiert av staten.

3005
3006 Det er anslått at bare én av tolv voldtekter blir anmeldt, og mindre enn hver tiende
3007 voldtekstanmeldelse ender med dom. Voldtekt er dermed en forbrytelse med lav risiko for å
3008 bli straffet, og der kvinners rettssikkerhet er alvorlig svekket. Voldtatte kvinner må få den
3009 hjelpen de trenger, blant annet rett til bistandsadvokat. SV vil foreslå egne
3010 kompetansehevingstiltak for politijurister, statsadvokater og dommere. I tillegg må legevakt
3011 og akuttmottak ha kompetanse og utstyr til å sikre bevis.

3012 → Se også 4.3 "Kriminalpolitikk"

3013
3014 Seksuell trakassering må betraktes som et kollektivt, strukturelt og kulturelt problem og ikke
3015 som et individuelt problem eller som et resultat av enkelte menns avvikende atferd.
3016 Undersøkelser viser at seksuell trakassering er et utbredt problem både i skolen og på
3017 arbeidsplassen. SV vil arbeide for en offensiv satsing mot seksuell trakassering, med økte
3018 bevilgninger til forskning, kartlegging og konkrete prosjekter, samt økt støtte til
3019 organisasjoner som jobber mot seksuell trakassering. Som et ledd i denne satsingen vil SV
3020 foreslå at det etableres et kompetansesenter på seksuell trakassering.

3021

3022 → For mer om kamp mot seksuell trakassering i skolen, se 6.2.6 "Felleskolen – lik rett til
3023 utdanning"

3024

3025

3026 **9.4 Porno, prostitusjon og menneskehandel**

3027

3028 Porno- og prostitusjonsmarkedet er basert på fornedring og utnyttelse av kvinner, og er et
3029 marked med enorm lønnsomhet for kapitalkreftene som står bak. Politi- og påtalemyndigheten
3030 må aktivt håndheve lovverket som forbyr kjøp av seksuelle tjenester, samt hallik- og
3031 bordellvirksomhet. SV vil fremme hjelpetiltak som gir kvinner muligheten til å komme seg ut
3032 av prostitusjon, og blant annet etablere et støttesenter for prostituerte og eks-prostituerte. SV
3033 vil også styrke det holdningssskapende arbeidet mot kjøp av sex, med fokus på
3034 skadevirkninger av prostitusjon. SV vil skjerpe pornolovgivningen.

3035

3036 SV mener det internasjonale arbeidet mot trafficking må styrkes. Det må legges økt press på
3037 land som tillater menneskehandel. Statens eierskap må benyttes aktivt for å etablere etiske
3038 regler mot kjøp av seksuelle tjenester for ansatte i bedrifter hvor staten er eier eller deleier,
3039 slik staten har gjort for egne ansatte. De etiske retningslinjene i Statens Pensjonsfond Utland
3040 må klargjøres for å sikre at bedrifter staten investerer i tar aktive grep for å hindre at
3041 virksomheten bidrar til handel med kvinner og barn. Vi vil arbeide for at Norge utøver press
3042 på FNs medlemsland for å innføre "codes of conduct" for FN-soldater, slik at det slås ned på
3043 handel med kvinner og barn. SV vil innføre nulltoleranse for kjøp av seksuelle tjenester også
3044 for kommuneansatte, og arbeide for at private bedrifter gjør det samme. Muligheten for asyl
3045 for traffickingofre må forenkles og traffickingofrenes sikkerhet og rettssikkerhet må ivaretas.

3046

3047

3048 **9.5 Minoritetskvinnens rettigheter**

3049

3050 Kvinner med minoritetsbakgrunn opplever ofte dobbel diskriminering. Både på grunn av
3051 hudfarge, etnisk bakgrunn eller kultur - og fordi de er kvinner. SV arbeider for at kvinner med
3052 minoritetsbakgrunn blir fullt ut likestilt i samfunnet. Det innebærer at kvinnene blir
3053 økonomisk uavhengige, får full adgang til å delta i samfunnslivet og får makt over egen kropp
3054 og seksualitet. SV vil jobbe for at minoritetskvinner blir hørt i saker som angår dem.

3055

3056 Mange kvinner med minoritetsbakgrunn har store problemer med å få arbeid, samtidig som
3057 arbeid er nøkkelen til økt økonomisk uavhengighet, bedre språkforståelse og sterkere sosiale
3058 nettverk. SV vil arbeide for bedre arbeidsmarkedstiltak rettet mot kvinner med
3059 minoritetsbakgrunn.

3060

3061 Kjønnsslemlestelse er et svært grovt og ulovlig overgrep. SV vil styrke arbeidet mot
3062 kjønnsslemlestelse gjennom informasjonstiltak, en styrket skolehelsetjeneste, økt kompetanse i
3063 skoler og barnehager, og et bedre hjelpetilbud for dem som frykter eller har blitt utsatt for
3064 overgrep. SV vil foreslå påbud om offentlig påtale ved kjønnsslemlestelse.

3065

3066 **Dissens 15:**

3067 Et mindretall på 5 i landsstyret vil ha følgende tillegg:

3068 *SV motsetter seg forbud mot ekteskap mellom søskenbarn. Det må drives med*
3069 *informasjonsarbeid overfor befolkningen for å få fram hvilke ulemper det kan medføre.*

3070

3071

3072 **9.6. Lesbisk og homofil frigjøring**

3073

3074 SV vil bekjempe all diskriminering, vold og trakassering på grunnlag av seksuell orientering
3075 og kjønnsuttrykk. Alle unntaksbestemmelser i lovverket må fjernes, som reservasjonsretten
3076 for assistert befruktning av lesbiske, reservasjonsretten for religiøse ansettelser og
3077 begrensninger i muligheten for kirkelig vigsel.

3078

3079 SV mener samfunnet må sette inn langt større ressurser for at barn og unge kan få vokse opp i
3080 fordomsfrie miljøer der ingen føler seg truet, latterliggjort eller usynliggjort på grunnlag av
3081 sin seksuelle orientering. Innholdet i skolen må i større grad speile mangfoldet i samfunnet,
3082 blant annet gjennom samlivs- og seksualundervisningen. Samarbeidet mellom skolen og
3083 helsestasjonene må styrkes, og kompetansen og tilgangen på informasjon knyttet til seksuell
3084 orientering og kjønnsuttrykk må bli bedre.

3085

3086 Helsevesenet må styrke sin kompetanse på seksuell orientering og kjønnsuttrykk, slik at
3087 homofile og lesbiske lettere kan være åpne i sitt møte med helsevesenet. Helse- og
3088 omsorgsinstitusjoner (som pleie- og sykehjem) må ikke være heteronormative, men møte alle
3089 beboere med samme respekt og omsorg. Transpersoner må sikres mulighet for behandling.

3090

3091 SV vil arbeide for større aksept for lesbiske, homofile, bifile og transpersoner i etniske
3092 minoritetsmiljøer og religiøse miljøer, blant annet gjennom holdningsskapende arbeid.
3093 Kampen mot tvangsekteskap må også omfatte lesbiske og homofile som tvinges inn i
3094 heterofile ekteskap.

3095

3096 SV mener Norge må være en pådriver i det internasjonale arbeidet for å sikre rettighetene og
3097 bedre livsvilkårene for lesbiske, homofile, bifile og transpersoner.

Kapittel 10: Likestilling og likeverd

3098
3099
3100
3101
3102
3103
3104
3105
3106
3107
3108
3109
3110
3111
3112
3113
3114
3115
3116
3117
3118
3119
3120
3121
3122
3123
3124
3125
3126
3127
3128
3129
3130
3131
3132
3133
3134
3135
3136
3137
3138
3139
3140
3141
3142
3143
3144
3145
3146

Norge er et flerkulturelt samfunn. SV vil føre inkluderingspolitikk med særlig fokus på å sikre alle mennesker i Norge arbeid, utdanning og deltakelse i samfunnslivet. SV arbeider for et inkluderende samfunn der alle blir vurdert som enkeltindivider, uansett tro, etnisitet eller kulturell bakgrunn.

→ *For asyl- og flyktningepolitikken, se 11.13 "Et mer solidarisk Norge"*

→ *For arbeidsinnvandring, se kapittel 5 "Et rettferdig og inkluderende arbeidsliv"*

10.1 Inkludering fra dag én

SV arbeider for at alle som kommer til Norge så raskt som mulig skal inkluderes i samfunnet. Målet med integreringspolitikken er at alle innbyggere skal sikres like rettigheter, plikter og muligheter i samfunnet.

En sterk velferdsstat bidrar til god integrering. Barnehageplass til alle, en god offentlig fellesskole, trygge helse- og omsorgstilbud, en sosial boligpolitikk og et mangfoldig kulturtilbud er viktige integreringstiltak. SV arbeider for at de offentlige institusjonene legger bedre til rette for personer med etnisk minoritetsbakgrunn, blant annet gjennom språk- og informasjonstiltak, en bredere ansettelsespolitikk og mer tilrettelagte tilbud. Det offentlige må også øke sin flerkulturelle kompetanse.

Deltakelse i arbeidslivet er en nøkkel til god integrering. Arbeidssøkere med minoritetsbakgrunn er grovt overrepresentert på ledighetsstatistikken, blant annet fordi de utsettes for diskriminering på arbeidsmarkedet. SV mener arbeidslivet må gjenspeile befolkningssammensetningen, og vil bekjempe all diskriminering på arbeidsmarkedet.

→ *Se også 5.2 "Full sysselsetting"*

SV vil innføre kvotering av minoritetsspråklige arbeidssøkere ved ansettelser i offentlig sektor, og vil pålegge all offentlig virksomhet å ha rekrutteringsplaner for personer med minoritetsbakgrunn. Det må gjøres enklere å få godkjent utdanning og relevant arbeidserfaring fra utlandet. SV støtter ikke skjult identitet ved jobbsøknader. Holdningsendringer, påleggelse av aktivitetsplikt og positiv diskriminering for å rette opp skjevheter i arbeidsmarkedet er veien å gå fremfor anonyme jobbsøknader. SV vil arbeide for bedre oppfølging fra introduksjonsprogrammene og over til arbeidsmarkedet. Det må tilrettelegges bedre for språkopplæring på arbeidsplassen, og innsatsen for voksenopplæring og etter- og videreutdanning for personer med minoritetsbakgrunn må styrkes. Problemet med diskriminering på arbeidsmarkedet forsterkes når arbeidsløsheten er høy. Kampen for full sysselsetting er derfor en viktig del av kampen for et rettferdig flerkulturelt samfunn.

Situasjonen for flyktninger og asylsøkere på mottak må forbedres. Målet må være at tiden på mottaket i størst mulig grad er et første skritt på veien mot vellykket integrering. Det må gis tilbud om norskopplæring, psykiatrisk hjelp og ulike velferdstilbud, også barnehage. Introduksjonsprogrammet bør tilbys til alle som kommer til å bo i Norge, ikke bare flyktninger som i dag. Alle kommuner med asylmottak bør ha lokale integreringsprogram for å få flyktninger i utdanning eller arbeid så raskt som mulig. Staten må bidra med midler til

3147 dette arbeidet. SV mener det bør etableres en minimumsstandard for mottaksdrift, og vil bedre
3148 tilsynet med mottakene. Kvinner i asylmottak må sikres en trygg hverdag og beskyttelse mot
3149 vold. SV vil utvikle anbudsordningen og arbeide for en overgang til statlig eller ideell, ikke-
3150 kommersiell mottaksdrift.

3151
3152 Personer som befinner seg i Norge uten varig oppholdstillatelse bør gis mulighet til arbeid.

3153
3154 Barn bosatt i Norge har rett til opplæring. Det er forbudt å frata barn denne retten, blant annet
3155 ved å ta barn ut av skolen uten skolemyndighetenes godkjennelse. SV vil styrke arbeidet for å
3156 sikre alle barn en fullverdig utdanning.

3157
3158 Noen barn og ungdommer med minoritetsbakgrunn har problemer på skolen, blant annet fordi
3159 de ikke kan godt nok norsk. SV vil arbeide for at språkkompetansen økes gjennom tilrettelagt
3160 norskopplæring og morsmålsopplæring. Barnehagen er en viktig arena for å lære seg norsk.
3161 SV vil innføre gratis kjernetid på alle alderstrinn i barnehagen i områder der konsentrasjonen
3162 av språklige minoriteter er høy.

3163
3164 → *For mer om inkludering i skolen, se 6.2.6 "Felleskolen – lik rett til utdanning"*

3165
3166 SV vil motarbeide diskriminering på boligmarkedet gjennom en streng håndheving av
3167 antidiskrimineringslovverket, informasjons- og holdningsarbeid og en sterkere statlig
3168 boligpolitikk.

3169
3170 I en stadig mer global virkelighet er det mer og mer vanlig å ha to hjemland. SV vil innføre
3171 muligheten til dobbelt statsborgerskap. SV vil gjennomgå visumreglene for å lette besøk av
3172 familie, eller av besøkende kunstnere og vitenskapsfolk.

3173
3174 Arbeidet for å bekjempe tvangsekteskap må opptrappes. Alle har rett til fritt å velge hvem de
3175 vil gifte seg med. Kampen mot tvangsekteskap må føres gjennom et bredt holdningsskapende
3176 arbeid i samarbeid med skole, helsestasjoner, familievernkontorer og andre instanser.
3177 Kompetansen på feltet må heves og hjelpetilbudet til ofre for tvangsekteskap må styrkes.

3178
3179 Ektefeller fra utlandet bør gis selvstendig opphold fra dag én. SV vil endre rammen for
3180 forsørgerplikten ved familiegjennforening, og fjerne kravet om at personer som har opphold på
3181 humanitært grunnlag må ha fire års utdanning eller arbeidserfaring i Norge for å kunne
3182 innvilges familiegjennforening.

3183
3184 → *For mer om mangfold i kulturlivet og integrering i idretten, se kapittel 8 "Kultur og idrett"*

3185
3186

3187 **10.2 Kamp mot rasisme og diskriminering**

3188
3189 Svært mange med minoritetsbakgrunn har opplevd rasisme eller diskriminering i arbeidslivet,
3190 på boligmarkedet eller i nærmiljøet. SV vil styrke antidiskrimineringslovverket og
3191 håndhevingen av dette.

3192
3193 Trakassering, rasisme og vold rettet mot etniske minoriteter må bekjempes aktivt, blant annet
3194 ved at politiet følger nøye med i utviklingen i de høyreekstreme miljøene. Det må arbeides for
3195 å forhindre rekruttering til nynazistiske miljøer, og bruken av straffeloven må skjerpes for å
3196 forhindre diskriminering, trakassering og vold.

3197
3198 En forutsetning for vellykket inkludering i et flerkulturelt samfunn er gjensidig tillit og
3199 respekt. Det må derfor være rom for forskjell i levemåter, religioner og kultur. Ulike
3200 klesdrakter og kleskoder kan være viktige uttrykk for kulturell, sosial eller religiøs tilhørighet.
3201 SV er mot å forby klesdrakter eller kleskoder som uttrykker kulturell, sosial eller religiøs
3202 tilhørighet. SV mener det skal ligge svært tungtveiende hensyn til grunn dersom det innføres
3203 begrensninger i retten til å bære slike.
3204
3205 SV vil arbeide for at norsk lovverk, inkludert formålsparagrafen i skole og barnehage, bedre
3206 skal gjenspeile det flerkulturelle samfunnet og behovet for toleranse og trosfrihet.
3207
3208
3209 **10.3 Samer og nasjonale minoriteter**
3210
3211 Bestemmelsene i konvensjonen til Den internasjonale arbeidsorganisasjonen (ILO) om
3212 urfolks rettigheter og FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter er folkerettslig
3213 forpliktende og gir, sammen med FN-erklæringen om urfolk, det samiske folk et reelt
3214 utgangspunkt for å forme sitt eget samfunn. SV vil derfor arbeide for at det foretas en
3215 gjennomgang av lovverket med sikte på å regulere de samfunnsområder som ILO-
3216 konvensjon nr 169 omhandler.
3217
3218 Samene har, ut fra internasjonale konvensjoner og erklæringer og statens godkjenning,
3219 kollektiv rett til land og vann. Denne retten må utøves i samarbeid med den øvrige
3220 befolkningen som har tilhørighet til de samme områdene. SV vil arbeide for at samene sikres
3221 styring over og medbestemmelse i beslutninger som angår samiske næringer i de tradisjonelle
3222 samiske bosettingsområder.
3223
3224 SV vil arbeide for å styrke og utvikle Finnmarkseiendommen i sin eksisterende form.
3225
3226 Reindriften er en viktig bærer av samisk kultur og en viktig samisk næring. SV vil arbeide for
3227 at reindriften sikres rett til beiteområdene og at disse må vernes mot inngrep, samtidig som
3228 bruken av naturen i beiteområdene må skje på en måte som hindrer overbeite og varige skader
3229 på naturen. Finnmarkviddas tålegrense for antall dyr skal kartlegges i perioden.
3230
3231 Ressursene i havet er den viktigste fornybare ressursen som kan sikre bosetting og
3232 sysselsetting i Finnmark. SV vil støtte Smith-utvalgets forslag om at utnyttelsen av
3233 saltvannsressursene langs Finnmarkskysten vurderes i forhold til folkerettslige forpliktelser
3234 og tradisjonelle rettigheter med sikte på at folk i Finnmark får fortrinnsrett til ressursene.
3235
3236 Bevaring og videreutvikling av samisk kultur bidrar til å fremme samiske rettigheter og
3237 likeverd, og til et verdifullt kulturelt og sosialt mangfold i Norge. SV vil arbeide for å styrke
3238 samisk kultur ved å bidra til Sametingets mulighet til å drive en aktiv kulturpolitikk i samiske
3239 områder, og ved å støtte landsomfattende tiltak og institusjoner som formidler samisk kunst
3240 og kultur. Det er særlig viktig å sikre samisk kultur og språk også utenom de samiske
3241 kjerneområdene i Finnmark. SV vil arbeide for at sørsamene og lulesamene kan trygge og
3242 videreutvikle sine kulturtradisjoner. SV vil styrke samiske kulturinstitusjoner.
3243
3244 SV vil arbeide for å styrke Sametingets rolle som folkevalgt forsamling for den delen av det
3245 samiske folk som er bosatt i Norge. Sametinget og samiske organisasjoner må ha en sentral

3246 rolle i samarbeidet med naboland som har en samisk befolkning. SV vil derfor foreslå samisk
3247 representasjon i nordiske og regionale samarbeidsorganer som Nordisk Råd og Barentsrådet.
3248
3249 Fem folkegrupper fikk i 1999 status som nasjonale minoriteter – jøder, kvener, rom, romani
3250 og skogfinner - alle med langvarig tilhold i landet vårt og med en særegen historie og kultur.
3251 SV mener norske myndigheter må føre en mer aktiv politikk for å sikre at de nasjonale
3252 minoritetene får muligheter til å verne om og videreutvikle egen kultur og språk. Deres
3253 historie og situasjon skal representeres i skolen og andre institusjoner som bærer kulturarv.
3254 Barn av romfolket må sikres skolegang.

Kapittel 11: Fred og solidaritet

3255
3256
3257
3258
3259
3260
3261
3262
3263
3264
3265
3266
3267
3268
3269
3270
3271
3272
3273
3274
3275
3276
3277
3278
3279
3280
3281
3282
3283
3284
3285
3286
3287
3288
3289
3290
3291
3292
3293
3294
3295
3296
3297
3298
3299
3300
3301
3302

SVs visjon er en rettferdig verden der alle mennesker får dekket sine grunnleggende behov i en økologisk bærekraftig modell, og der konflikter håndteres fredelig. Det krever en kraftfull global miljøpolitikk, et sterkt FN og utjevning av de enorme forskjellene i levekår som preger dagens verden. Våre mål om fred og utvikling i verden avhenger også av at en dramatisk global oppvarming unngås. SVs internasjonale politikk må derfor ses i lys av vår politikk for å stoppe klimaendringene, som er nærmere beskrevet i miljødelen av dette programmet.

11.1 En bedre organisert verden

Finanskrisen retter et nødvendig fokus på mangelen på regulering i internasjonale politikk og økonomi. Krisen har samtidig bekreftet behovet for mye av SVs politikk på dette feltet. SV har hatt rett i sin kritikk av et internasjonalt økonomisk system med behov for utstrakt og gjennomgripende regulering, og med for lite fokus på utvikling, med for lite representasjon i et system hvor aktørene ikke stilles til ansvar for sine valg og handlinger.

SV arbeider for en rettferdig verdensorden der konflikter løses med fredelige midler og der alle land gis mulighet til å bestemme sin egen vei framover. Samtidig er det et akutt behov for et sterkt internasjonalt handlingsfellesskap, både på klimaområdet, i håndtering av internasjonale humanitære katastrofer som for eksempel i Kongo og i Palestina, og på andre områder. Som småstat er Norge avhengig av internasjonale spilleregler som forhindrer vilkårlig bruk av makt, og beskytter interessene til de svakeste. Små stater er også avhengige av at det finnes internasjonale organisasjoner som kan løse globale oppgaver.

Til grunn for SVs internasjonale politikk ligger målet om å forsvare og videreutvikle rettigheter for stater, folkegrupper og enkeltmennesker slik de er nedfelt i FN-pakten, Genèvekonvensjonene og FNs Menneskerettighetserklæring. Særlig for små land er det avgjørende at den sterkeste rett ikke får avløse internasjonale rettsregler basert på staters suverenitet. Når USA og andre stormakter påberoper seg retten til å gå til angrepskrig, såkalte ”preventive kriger” eller ”forkjøpskriger”, undergraver det disse reglene. SV forsvarer FN-pakten og folkerettens forbud mot angrepskrig.

FN er verdens viktigste organisasjon for samarbeid, konfliktforebygging, konfliktdeмпing og fredsbygging. SV støtter arbeidet med å gjøre FN mer effektiv, slik at organisasjonen blir mer handlekraftig og ressursene utnyttes bedre. En forutsetning for at FN kan fungere er at medlemslandene oppfatter FN som demokratisk og konsekvent, og ikke som et verktøy for stormaktene.

SV ønsker en grunnleggende endring av Sikkerhetsrådets sammensetning, slik at den bedre avspeiler verdens befolkningssammensetning. Målet må være at de fem stormaktenes vetorett oppheves. I tillegg ønsker SV å styrke samvirket mellom Sikkerhetsrådet og Generalforsamlingen, slik at Generalforsamlingens ansvar kan utvides.

Norge må arbeide for at alle FNs medlemsland oppfyller sine økonomiske forpliktelser. Samtidig bør FN gjøres mindre avhengig av medlemslandene ved å få adgang til å ha og forvalte egne inntekter. Valutaskatt og skatt på internasjonal transport og våpenhandel er mulige inntektskilder.

3303 **11.2 Demokrati og menneskerettigheter**

3304

3305 Globaliseringen har svekket demokratiet i mange land fordi nasjonale politiske myndigheter
3306 har fått svekket sitt handlingsrom. Til gjengjeld har mange tidligere autoritære stater innført
3307 demokratiske styreformene. I det siste har denne demokratiseringsprosessen stanset opp, og nye
3308 autoritære tendenser har vist seg i mange land. Dette ser vi både i stater som utfordrer Vesten
3309 og USAs dominans, og innad i de vestlige land og deres samarbeidspartnere under dekke av
3310 en såkalt "krig mot terror". Angrep på demokratiske rettigheter kan ikke aksepteres, uansett
3311 hvor de forekommer. SV vil jobbe for at Norge øker støtten til uavhengige valgobservatører.

3312

3313 SV vil at Norge skal arbeide aktivt for å styrke de faglige, sosiale og demokratiske
3314 rettighetene i så vel fattige som rike land, og gi politisk og økonomisk støtte til fagbevegelse,
3315 demokratibevegelser og sosiale bevegelser. Sterke, uavhengige folkelige organisasjoner i
3316 sivilsamfunnet er en forutsetning for et velfungerende demokrati. SV kan ikke akseptere at
3317 frykt for terror brukes til å undergrave grunnleggende rettigheter. Staten, kommuner og
3318 fylkeskommuner må i sin innkjøpspolitikk sikre seg at varer er produsert på en lovlig og etisk
3319 forsvarlig måte, og at produsenten ikke bryter folkeretten eller internasjonale arbeids- og
3320 menneskerettskonvensjoner. Offentlig sektor skal ikke investere i slike selskaper.

3321

3322 → Se også kapittel 12 "Mye mer demokrati"

3323

3324

3325 **11.3 Mer rettferdig fordeling**

3326

3327 Den globale kapitalismen bidrar til at omkring en milliarder lever i den dypeste fattigdom, de
3328 fleste av dem i Sør-Asia og Afrika. Viktige forutsetninger for å skape utvikling og å bekjempe
3329 fattigdom og sult er en mer rettferdig fordeling, grunnleggende endringer i nasjonale og
3330 globale maktforhold og økonomisk framgang innenfor en forsvarlig økologisk ramme.

3331

3332 Fattigdommen i deler av verden er nært knyttet til de fattige landenes plass i den globale
3333 fordelingen av makt og arbeid. Disse landene er utsatt for betydelig grad av styring utenfra,
3334 og mangler det politiske handlingsrommet som gjør vekst og bedre fordeling mulig. Et
3335 urettferdig handelssystem, stor gjeldsbyrde og en liberalistisk økonomisk politikk fremmet av
3336 IMF, Verdensbanken og vestlige bistandsgivere gjør handlingsrommet mindre. Interne
3337 problemer som korrupsjon, mangel på folkelig organisering og væpnede konflikter i mange
3338 land bidrar til det samme. Mange av verdens fattige bor i ressursrike land med en velstående
3339 økonomisk elite som ikke investerer sin kapital i det lokale næringsliv. I disse landene er en
3340 annen fordelingspolitikk avgjørende for å bekjempe fattigdom. Omfordeling er viktig både for
3341 å skape rettferdighet og for å tilføre kapital til lokal næringsutvikling.

3342

3343 SVs langsiktige mål er at IMF og Verdensbanken erstattes av demokratiske organisasjoner
3344 under FN-kontroll. Disse institusjonene er udemokratiske, fordi de gir noen rike stater
3345 betydelig makt over andre land. De mangler dessuten åpenhet, og viktige beslutninger tas uten
3346 innsyn for offentligheten. Fortsatt er politikken deres altfor ofte preget av råd til gjeldstyngede
3347 land om kutt i offentlige utgifter, privatisering og åpning av markeder. SV vil derfor foreslå
3348 omfattende reform av disse institusjonene. SV går inn for en dreining av støtten fra
3349 Verdensbanken til FN-organisasjonene.

3350

3351 Det må bli slutt på at lån fra IMF og Verdensbanken kobles til krav om privatisering, kutt i
3352 offentlige tjenester eller liberalisering av økonomien. Norge må fortsette å holde tilbake

3353 bidrag når dette skjer. IMF og Verdensbanken må demokratiseres ved at de fattige landene får
3354 en større stemmeandel i institusjonene. Det må innføres full åpenhet i beslutningssystemene,
3355 slik at de ulike landenes stemmegivning blir synliggjort. Praksisen med at de to
3356 institusjonenes ledere utpekes av henholdsvis EU og USA må avvikles. IMF skal ikke ha
3357 noen rolle innen langsiktig utviklingsfinansiering.

3358
3359 Norge må fortsette å jobbe for at all illegitim gjeld slettes både i Norge og internasjonalt, og at
3360 det opprettes en internasjonal gjeldsdomstol fortrinnsvis i FN-regi som vurderer gjeld basert
3361 på kriterier om legitimitet og bærekraftighet. Norge bør også foreta en gjennomgang av norsk
3362 utlånspraksis, herunder Garantiekspertinstituttet (GIEK) og norske statsobligasjoner. I tillegg
3363 bør Norge ta initiativ overfor likesinnede land til å utarbeide retningslinjer for ansvarlig utlån
3364 og fremme prinsippet om kreditoransvar også i de internasjonale finansinstitusjonene, med
3365 mål om et bindende regelverk for ansvarlig långiving internasjonalt.

3366
3367 Bistand kan være et viktig bidrag til utvikling, men bistanden må ikke kobles til krav som
3368 reduserer fattige lands handlingsrom. Norge må derfor fortsette opptrappingen av bistanden.
3369 Bistanden må være klart fattigdoms- og kvinnevernet, og kvaliteten må vurderes kritisk for å
3370 sikre varige resultater i samsvar med intensjonene.

3371
3372 SV vil at norsk bistand skal gå til utvikling på mottakernes egne premisser, og at bistand både
3373 skal bidra til å redusere fattigdom og styrke folks mulighet til å påvirke sin egen situasjon.
3374 Kvinners rettigheter og deltakelse må prioriteres. Bilaterale bistandssamarbeid bør rettes
3375 særlig inn mot land og regjeringer som har en god utviklings- og fordelingspolitikk, og som
3376 viser en klar holdning til korrupsjonsproblematikken. Et sterkt sivilt samfunn er, sammen med
3377 stabile og velfungerende statlige strukturer, forutsetninger for demokrati, og SV ønsker å
3378 bruke bistand til å styrke både statlige strukturer og det sivile samfunn i land i Sør.
3379 Kvinneorganisasjoner, fagbevegelse og rettighetsbaserte sosiale bevegelser bør prioriteres
3380 innenfor sivilsamfunnsstyrking. Norske bevilgninger til utviklingssamarbeid bør trappes opp
3381 videre fra 1 prosent av bruttonasjonalinntekten.

3382
3383 Kvinner er i økende grad ofre for krigshandlinger, og seksuelle overgrep og tortur rammer
3384 mange kvinner også i forbindelse med krig og konflikt. SV vil jobbe for at FNs resolusjoner
3385 om kvinners rettigheter i og etter krig og konflikt, og om seksualisert vold som våpen i krig
3386 og konflikt, blir fulgt opp og implementert. Dette innebærer også at kvinner i større grad
3387 trekkes aktivt med i fredsprosesser.

3388
3389 SV vil at innsatsen for konfliktdemping og konfliktforebygging skal økes. I mange konflikter
3390 dør mennesker fordi nødhjelp ikke kommer fram raskt nok. SV vil bruke noe av rikdommen i
3391 oljefondet til et nødhjelpsfond. Et slikt fond vil være særlig viktig i katastrofesituasjoner som
3392 ikke får oppmerksomhet i media.

3393
3394 Helse og fordeling er knyttet nært sammen. Millioner av mennesker dør i dag av sykdommer
3395 det finnes kur for. Billige medisiner må stilles til disposisjon for befolkningen i fattige land.
3396 Det må derfor forhindres at internasjonale avtaler om patentrettigheter stanser muligheten til å
3397 produsere slike medisiner i nærheten av områdene der de trengs. I tillegg må det tas et globalt
3398 løft for å vaksinere barn og unge mot alvorlige sykdommer. Norge må støtte og ta initiativ til
3399 globale vaksinasjonsprogrammer, samtidig som det arbeides for at disse i større grad enn i
3400 dag passes inn i utviklingen av de enkelte lands helsevesen. SV vil arbeide for at en langt
3401 større del av medisinsk forskning skal brukes på de sykdommene som rammer mennesker i
3402 fattige land, som malaria og AIDS.

3403 Over 500 000 kvinner dør årlig som følge av graviditet, abort og fødsel, og millioner av
3404 kvinner blir lemlestet for livet. Kvinners seksuelle og reproduktive rettigheter må styrkes, og
3405 det er viktig å støtte kvinneorganisasjoner og sosiale bevegelser verden over som jobber for
3406 kvinners rett til å bestemme over egen kropp, inkludert kvinners rett til selvbestemt abort.
3407
3408

3409 **11.4 En regulert verdensøkonomi**

3410
3411 En verdensøkonomi uten demokratisk styring og reguleringer er ødeleggende for både vekst
3412 og fordeling i så vel fattige som rike land. SV jobber derfor for et mer rettferdig
3413 handelssystem og mot en uregulert spekulasjonsøkonomi.
3414

3415 Deregulering av økonomien har ført til at stater og folkevalgte verden over har lite kontroll.
3416 Enorme mengder kapital flyttes i dag uhindret over landegrensene. Dette skaper stor
3417 ustabilitet i mange lands økonomi, og gjør at folkevalgte myndigheter må ta uforholdsmessig
3418 store hensyn til kapitaleiernes interesser. Spekulasjon kan skape store finanskriser og
3419 ødelegge mange års arbeid for næringsutvikling og fattigdomsreduksjon. Det må derfor
3420 innføres begrensninger i den frie flyten av kapital. Enkeltstater må ha frihet til å innføre ulike
3421 former for kapitalkontroll.
3422

3423 Skatteparadiser fungerer som tilretteleggere for korrupsjon, og økt skattekonkurransen hindrer
3424 fattige land i å utvikle velferd for sin befolkning. Norge må jobbe internasjonalt for at ingen
3425 stater skal kunne fungere som skatteparadiser, for eksempel gjennom et globalt regelverk for
3426 offentlig innsyn i skatteparadis.
3427

3428 Skal den økonomiske situasjonen stabiliseres, som er en forutsetning for at land skal kunne
3429 utvikle seg, kreves en sterkere regulering av økonomien. Skatt må brukes som et aktivt
3430 virkemiddel for å få den forutsigbare økonomien som trengs for å skape utvikling. På globalt
3431 nivå må Norge jobbe for å innføre en skatt på valutatransaksjoner.
3432

3433 Dagens internasjonale handelsregime er drevet fram av interessene til store konsern og rike,
3434 mektige land. SV går mot å ta fra fattige land styringsrett og virkemidler som har vært viktige
3435 for å utvikle vårt eget samfunn til et velferdssamfunn og vil støtte fattige lands tiltak for å
3436 fremme sine næringsinteresser på det globale markedet.
3437

3438 Handel kan være et viktig bidrag for å bekjempe fattigdom, men dette forutsetter at handelen
3439 skjer på vilkår som er til fordel også for de fattige statene og for den fattige delen av
3440 befolkningen. Fattige land må få bedre tilgang til industrilandenes markeder. Dette kan
3441 oppnås uten en generell liberalisering, ved at en utvider de handelspreferansene utviklingsland
3442 har i dag.
3443

3444 SV mener utviklingsland må ha rett til å beskytte næringer de ønsker å bygge opp som del av
3445 en nasjonal næringspolitikk, og at handelsreglene i WTO må gi tilstrekkelig politisk
3446 handlingsrom til å sikre dette. SV støtter kravet om at alle former for eksportsubsidier til
3447 landbruket fjernes raskest mulig. Norge må jobbe for at det gjeldende subsidieregimet legges
3448 om slik at overproduksjon og dumping ikke lenger premieres. Samtidig er det avgjørende at
3449 Norge åpner for økt import av landbruksvarer fra u-land og vrir norsk matimport bort fra EU
3450 over til land i sør. Handel med mat kan ikke sidestilles med handel med andre varer, og
3451 muligheten til å verne nasjonal produksjon med tollsatser må økes betraktelig, spesielt for
3452 utviklingsland.

3453 Det foregår nå forhandlinger om å øke den internasjonale handelen med tjenester innen
3454 rammen av WTOs GATS-avtale. Norge må ikke stille krav til land i den tredje verden om å
3455 åpne seg for utenlandsk konkurranse på viktige tjenesteområder, og offentlige tjenester må
3456 ikke berøres av GATS. I de tilsvarende forhandlingene om TRIPS-avtalen må Norge gå inn
3457 for å hindre at store medisinkonsern får patentrettigheter som hindrer tilgangen til billige
3458 medisiner mot livstruende sykdommer (for eksempel hiv/aids, malaria, tuberkulose) i fattige
3459 land. I WTOs forhandlinger om industrivarer må Norge ikke la hensyn til norsk eksport av
3460 sjømat gå foran utviklingslands muligheter til å beskytte sin industri og havnæringer.

3461
3462 SV støtter kravet fra de fleste land i den tredje verden om at WTO ikke må utvides med nye
3463 avtaler om investeringer, konkurranseregler, offentlige innkjøp og tilrettelegging for økt
3464 handel. SV vil også gå imot at Norge og EFTA bruker bilaterale handelsavtaler til å innføre
3465 regler på disse områdene som er avvist i WTO. Kriterier om faglige, sosiale og demokratiske
3466 rettigheter må være avgjørende når det forhandles om nye avtaler. SV vil ha åpenhet rundt
3467 norske posisjoner i handelsforhandlinger, og mener WTO-forhandlingene må demokratiseres.
3468 Som et skritt i denne retningen går SV inn for at forhandlinger og avtaler om nye
3469 handelsregler overføres til FN-organer.

3470
3471 SV ønsker et speilvendt alternativ til WTO. Vårt alternativ bygger på følgende prinsipper:
3472 Ethvert land bør ha handlefrihet til å gripe inn med aktiv styring på markedene for varer,
3473 tjenester, kapital og arbeidskraft. Hensyn til konkurranse og nasjonal ikke-diskriminering må
3474 ikke gå foran viktige samfunnshensyn. Hvilke samfunnshensyn som har forrang – og hvordan
3475 de kan beskyttes – kan spesifiseres i internasjonale avtaler. Slike avtaler kan bygges opp
3476 skrittvis mellom grupper av stater, men målet er å gjøre dem globale.

3477
3478 Ethvert land bør selv kunne velge de virkemidlene som trengs for å sikre levedyktige
3479 lokalsamfunn og en allsidig og forsvarlig ressursutnytting. De landene som ønsker det, må
3480 fritt kunne fastlegge betingelsene for utenlandske oppkjøp av bedrifter, naturressurser og
3481 eiendom. Ethvert land bør selv kunne forbedre sine miljøkrav, sitt forbrukervern og sitt vern
3482 om folks helse ut over det som følger av internasjonale avtaler.

3483
3484 Internasjonale avtaler er nødvendige i en verden der mennesker og samfunn knyttes stadig
3485 tettere sammen. Det trengs også avtaler der stater avgir suverenitet. Sentrale rettigheter for
3486 enkeltmennesker og samfunnsgrupper må beskyttes av folkerettslige avtaler. Viktige
3487 miljøhensyn kan bare trygges gjennom forpliktende internasjonale avtaler.

3488
3489 Det er avgjørende at slike avtaler ikke underordnes de handelsreglene som defineres av WTO,
3490 eller viker for vedtak i Verdensbanken og IMF. Der det er konflikt mellom WTO-regelverket
3491 og internasjonale miljøavtaler, skal miljøavtalene ha forrang. Det samme må gjelde i forhold
3492 ILOs konvensjoner om rettigheter i arbeidslivet.

3493
3494

3495 **11.5 Norske investeringer i utlandet**

3496
3497 SV vil at det skal stilles klare krav til norske bedrifter om å respektere ILOs
3498 kjernekonvensjoner, som blant annet sikrer organisasjonsfrihet og forbyr barne- og
3499 slavearbeid. Åpenhet og informasjon må sikres, slik at forbrukerne kan være med på å presse
3500 selskapene til en høy etisk standard i sin virksomhet. Statseide selskap må ha en særlig
3501 forpliktelse til å ikke utnytte dårlige arbeidsforhold i fattige land. Norske statseide selskap må
3502 derfor stå ansvarlig for arbeidsforholdene også hos underleverandører (solidaransvar).

3503 Norge må arbeide for å forplikte både stater, selskaper og internasjonale organisasjoner til å
3504 kjempe mot korrupsjon, ikke minst i forbindelse med olje- og annen naturressursutvinning i
3505 fattige land. Norske selskapers deltakelse må følge de strengeste internasjonale regler i den
3506 sammenheng. Programmet 'Olje for utvikling' i norsk utviklingssamarbeid må innrettes på å
3507 hjelpe utviklingsland til å utvikle en sosialt og økonomisk ansvarlig forvaltning av sine
3508 oljeressurser, ikke på å skaffe fordeler for norske selskaper.

3509
3510 De etiske retningslinjene for Statens pensjonsfond må brukes aktivt og utvikles videre.
3511 Retningslinjene må i framtiden også kunne brukes til å trekke investeringer ut av selskap som
3512 tilhører stater som er involvert i folkerettsbrudd eller brudd på menneskerettighetene. SV
3513 ønsker at fondet skal ta flere hensyn enn sikker avkastning i sine investeringer, og at det skal
3514 satse særlig på å tilføre kapital til utvikling av fornybare energikilder.

3515
3516

3517 **11.6 Solidaritet med undertrykte folk**

3518
3519 Stormakters militære og økonomiske dominans er en av de viktigste grunnene til
3520 underutvikling og manglende sosial og økonomisk framgang i mange land. De største statene
3521 søker å oppnå kontroll over strategisk viktige ressurser og områder, i verste fall med krig som
3522 redskap. USA står i en særstilling som verdens dominerende makt, med en politikk som har
3523 undergravd FN's autoritet og som har utfordret flere nasjoners selvvråderett, under dekke av en
3524 såkalt 'krig mot terror'.

3525
3526 For å sikre en fredelig utvikling er det avgjørende at krigføringen fra USA og landets allierte
3527 stanses i Irak og Afghanistan. Det militære nærværet må avvikles i en gradvis prosess der
3528 nasjonale demokratiske institusjoner tar kontroll på alle områder, med full råderett over egne
3529 ressurser - og uten fremmede militærbaser. SV vil arbeide for at Norge gir humanitær bistand
3530 til befolkningen i Irak og til irakiske flyktninger i nabolandene, samt fortsetter sitt humanitære
3531 arbeid i Afghanistan. SV ønsker også at Norge fortsetter sitt sivile utviklingssamarbeid med
3532 afghanske myndigheter og med det afghanske sivilsamfunnet. SV vil motsette seg ethvert
3533 norsk militært bidrag til den amerikanske krigføringen i Irak.

3534
3535 I Afghanistan har det skjedd en økende sammenblanding av ISAFs stabiliseringsoppdrag og
3536 krigføringen innenfor den amerikansk-ledede Operation Enduring Freedom. Det norske
3537 militære engasjementet i Afghanistan overbelaster hærens personell, og vanskeliggjør arbeidet
3538 med å kunne stille norske styrker til disposisjon for FN-oppdrag i andre land. Forutsetningene
3539 for å kunne bidra til en konstruktiv humanitær og sivil innsats i Afghanistan, med kontakt til
3540 alle befolkningsgrupper, vil bedres hvis Norge ikke samtidig deltar i det noen grupper
3541 oppfatter som fiendtlig krigføring. SV mener det norske militære engasjementet i ISAF-
3542 styrkene i Afghanistan må avvikles. Slik kan Norge konsentrere sin innsats på det sivile
3543 området og styrke mulighetene for en politisk løsning som gjør at FN overtar ansvaret for
3544 støtte til sikkerhet og stabilisering. SV er imot bidrag til ISAF i stortingsperioden.

3545
3546 SV støtter palestinernes kamp mot israelsk okkupasjon og påtvungent eksil, deres rett til en
3547 egen stat med Øst-Jerusalem som hovedstad og flyktingenes rett til å vende tilbake. SV vil
3548 legge press på Israel og være pådriver i kampen mot apartheidmuren på den okkuperte
3549 Vestbredden, i henhold til uttalelsen til den internasjonale domstolen i Haag. Israel må
3550 forhandle med palestinernes valgte representanter, uansett parti. Manglende internasjonalt
3551 press på Israel er en vesentlig årsak til at Israel kan fortsette okkupasjonen. SV vil arbeide for
3552 internasjonale sanksjoner mot Israel, og mener det må vurderes både økonomiske sanksjoner

3553 og sanksjoner innen kultur, idrett og akademia. Det er vesentlig at disse har støtte blant
3554 palestinerne. SV vil arbeide for en internasjonal våpenboikott og våpenembargo mot Israel så
3555 lenge staten fortsetter sine angrep på den palestinske sivilbefolkningen.

3556
3557 SV støtter Polisarios kamp for et fritt og uavhengig Vest-Sahara. Marokko må respektere
3558 avtalen om å arrangere en FN-overvåket folkeavstemning i Vest-Sahara, og akseptere
3559 resultatet av denne.

3560
3561 SV ser svært positivt på utviklingen i flere latin-amerikanske land, hvor progressive
3562 regjeringer har begynt omfordeling til fordel for de fattige. Norge må støtte opp om disse
3563 landenes forsøk på å skape sosial endring, og fortsette bilaterale samarbeid og bistand, med
3564 vekt på støtte til prosjekter rettet mot kvinner, urfolk, fagbevegelsen og sosiale bevegelser. Et
3565 tilnærmet enstemmig FN har gjentatte ganger fordømt den amerikanske blokaden av Cuba.
3566 SV støtter kravet om at blokaden oppheves, og vil ta initiativ til økt økonomisk samarbeid
3567 mellom Norge og Cuba. SV ønsker en aktiv politisk dialog med Cuba for å styrke demokratiet
3568 og for å støtte Cubas unike rolle blant utviklingsland som eksempel på offentlig helsetjeneste,
3569 utdanning og katastrofeforebygging.

3570
3571 Colombia er det landet i verden der flest fagforeningsaktivister blir forfulgt og drept og landet
3572 har flere ganger blitt dømt for brudd på menneskerettighetene i den interamerikanske
3573 menneskerettighetsdomstolen. SV mener at Norge bør ha en aktiv rolle ovenfor kolombianske
3574 myndigheter for å bidra til å få en slutt på grove menneskerettighetsbrudd og til en fredelig
3575 løsning på den voldelige konflikten.

3576
3577

3578 **11.7 Styrket samarbeid i nordområdene**

3579
3580 Barentshavet har enorme marine ressurser og petroleumsressurser. Klimaendringene kan i
3581 årene som kommer grunnleggende forandre forutsetningene for økonomisk samkvem og
3582 utvinning av ressurser i nordområdene. Nordøstpassasjen vil bli åpen for skipsfart i stadig
3583 større deler av året, og Polhavet kan bli seilbart. Det kartlegges stadig større forekomster av
3584 olje og gass i arktiske strøk, samtidig som fisken i Barentshavet er en av verdens viktigste
3585 kilder til mat.

3586
3587 Dette vil føre til økt internasjonalt fokus på nordområdene i årene som kommer. Det vil også
3588 tydeliggjøre at ulike stormaktsaktører kan ha kryssende, sammenfallende eller motstridende,
3589 interesser i våre nærområder. Norge må balansere mellom interessene til aktører som EU,
3590 Russland og USA. Norge har sterke nasjonale interesser i nordområdene og må være
3591 offensive i forhold til utviklingen i nord. Det er derfor viktig at Kystvakta og Forsvaret styrker
3592 den permanente tilstedeværelsen i nordområdene. SV ønsker en langt sterkere nasjonal
3593 nordområdesatsing.

3594
3595 SV ønsker at Norge utvikler og forsterker samarbeidet med Russland. Samarbeid er den beste
3596 garanti for et godt naboskap i nord. Samtidig skal dette ikke hindre Norge i å kritisere
3597 svekkelser av demokratiet i Russland eller aggressiv russisk utenrikspolitikk. Støtte til frie
3598 medier, organisasjoner og institusjoner som vil fremme demokrati, er derfor viktig.

3599
3600 SV ønsker en Barentshavsavtale med Russland for å lette samarbeidet på en rekke områder,
3601 og vil ha på plass et regelverk i Barentssamarbeidet. Langs en grense som markerer
3602 dramatiske levekårsforskjeller, er Barentssamarbeidet et velfungerende samarbeidsforum som

3603 er unikt i internasjonal sammenheng. Det utstrakte samarbeidet innen blant annet næringsliv,
3604 utdanning og forskning, miljø og helse og kultur og urfolk må videreutvikles.

3605

3606 SV vil styrke Norges bidrag til en langsiktig og forsvarlig håndtering av
3607 atomsikkerhetsspørsmålene i Russland. Norsk miljøbevegelse har spilt en viktig rolle i å rette
3608 søkelys mot problemene knyttet til både atomkraft, atomavfall og luftforurensing på Kola. SV
3609 vil støtte aktivt opp om miljøorganisasjonenes videre arbeid med dette.

3610

3611 → Se også 2.2 ”En klimavennlig energipolitikk”

3612

3613

3614 **11.8 Et sterkere fellesskap i Norden**

3615

3616 Klimaendringene i nord og de raske forandringene i internasjonal økonomi og maktforhold
3617 skaper nye utfordringer for Norge, som småstat med store naturressurser og ansvar for enorme
3618 havområder. Det krever nytenkning rundt Norges internasjonale samarbeid og
3619 sikkerhetspolitikk, og en styrking av båndene til land vi har sterke interessefelleskap med. SV
3620 ønsker derfor et tettere nordisk samarbeid, og mer felles opptreden fra de nordiske land
3621 internasjonalt.

3622

3623 SV støtter tendensen til økt forsvarssamarbeid i Norden. Det er store gevinster, både
3624 sikkerhetspolitisk, kapasitetsmessig og økonomisk, i et tett nordisk samarbeid på dette
3625 området. SVs visjon er at samarbeidet om forsvarsmateriell og felles FN-styrker skal
3626 videreutvikles i retning av at Norden blir Norges viktigste sikkerhetspolitiske forankring.

3627

3628 SV ønsker også økt økonomisk integrasjon i Norden, og vil oppmuntre til nordisk samarbeid
3629 om industriutvikling, ny teknologi og energi. Også innen utdanning og forskning må
3630 samarbeidet styrkes. Overvåking i nordområdene er også en oppgave som vil være tjent med
3631 et tettere nordisk samarbeid.

3632

3633 Nordisk Råd kan bli en god ramme for utviklingen av dette forsterkede nordiske samarbeidet.
3634 Men da må Nordisk Råd reformeres, slik at dets politiske viktighet og relevans styrkes
3635 vesentlig.

3636

3637

3638 **11.9 Samarbeidet i Europa**

3639

3640 SV ønsker et tett samarbeid mellom Norge og de andre landene i Europa. SV stiller seg
3641 imidlertid kritisk til den konsentrasjon av makt og svekking av folkestyret i medlemslandene
3642 som den nåværende utvikling i EU innebærer. SV ønsker norsk deltakelse i et mellomstatlig
3643 samarbeid, ikke en overnasjonal union som fører makten over viktige deler av
3644 samfunnsutviklingen ut av folkevalgte organer. SV sier derfor nei til norsk medlemskap i EU.

3645

3646 Norsk medlemskap i EU vil innebære større avstand mellom folket og beslutningstakerne på
3647 en rekke områder, og svekke folkestyret i Norge. EUs lovverk og praksis bygger dessuten på
3648 en markedsliberalisme som står i motsetning til den framtidens venstresiden i Europa kjemper
3649 for. Svekkede muligheter for styring av økonomien, og undergraving av fagbevegelsens
3650 samfunnsrett, kjennetegner EUs økonomiske modell.

3651 Den økonomiske og monetære union er en viktig forskjell mellom EU i 1994 og i dag.
3652 Medlemskap i ØMU vil bety at Norge mister muligheten til å føre en pengepolitikk som tar
3653 hensyn til norsk sysselsetting og næringsliv. Norsk økonomi utvikler seg ofte i utakt med de
3654 tyngste økonomiene i euroområdet, og Norge må derfor verne om retten til en egen
3655 pengepolitikk.
3656
3657 EØS-avtalen undergraver folkestyret ved å gjøre Norge til passiv mottaker av lovverk fra EU.
3658 Avtalen medfører en unødvendig detaljregulering av en rekke samfunnsområder i Norge, og
3659 undergraver viktige virkemidler i nærings-, arbeidslivs- og distriktpolitikk. Ulempene ved
3660 avtalen er betydelig større enn fordelene. SV arbeider derfor for at Norge innleder
3661 forhandlinger med EU om en mindre omfattende handels- og samarbeidsavtale, og at EØS-
3662 avtalen sies opp i forbindelse med dette. Så lenge EØS-avtalen består må reservasjonsretten
3663 tas aktivt i bruk av norske myndigheter. Særlig viktig er det å hindre at EF-domstolens mange
3664 kjennelser om avregulering av arbeidsmarkedet får effekt i Norge. SV går mot at EUs
3665 datalagringsdirektiv implementeres i Norge.
3666
3667 SV er sterk tilhenger av at Norge deltar i ulike former for europeisk samarbeid som øker
3668 samkvem og samarbeid innen blant annet utdanning, forskning, miljøvern og sosial utvikling.
3669 SV vil støtte forsterket norsk deltakelse i slike programmer, i og utenfor EU-samarbeidet. SV
3670 legger dessuten vekt på arbeidet i Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa, OSSE,
3671 og i Europarådet. Som den eneste alleuropeiske sikkerhetsorganisasjon må OSSE styrkes.
3672
3673 SV ønsker ikke at Norge bidrar til EUs nordiske kampgruppe.
3674
3675 **Dissens 16:**
3676 Ett medlem av landsstyret ønsker å erstatte 11.9 med følgende tekst:
3677 *SV ønsker et tett samarbeid mellom Norge og de andre landene i Europa. SV stiller seg*
3678 *imidlertid kritisk til den byråkratisering og svekking av folkestyret som den nåværende*
3679 *utvikling i EU innebærer.*
3680
3681 *Norsk medlemskap i EU vil innebære tettere kontakt med andre europeiske land i arbeidet for*
3682 *å redusere avstanden mellom folket og beslutningstakerne på en rekke områder, og for å*
3683 *styrke folkestyret. Store deler av EUs lovverk og praksis bygger på en markedliberalisme*
3684 *som står i motsetning til den framtiden venstresiden i Europa kjemper for. Svekkede*
3685 *muligheter for styring av økonomien, og undergraving av fagbevegelsens samfunnsrett, har*
3686 *kjennetegnet EUs økonomiske modell. Sammen med andre europeiske land ønsker vi å kjempe*
3687 *for en sosial og demokratisk utviklingsmodell.*
3688
3689 *Den økonomiske og monetære union er en viktig forskjell mellom EU i 1994 og i dag.*
3690 *Medlemskap i ØMU vil bety at Norge mister muligheten til å føre en pengepolitikk som tar*
3691 *hensyn til norsk sysselsetting og næringsliv. Norsk økonomi utvikler seg ofte i utakt med de*
3692 *tyngste økonomiene i euro-området, og Norge må derfor ikke slutte seg til ØMU, men verne*
3693 *om retten til en egen pengepolitikk også etter å ha oppnådd medlemskap i EU.*
3694
3695 *EØS-avtalen undergraver folkestyret ved å gjøre Norge til passiv mottaker av lovverk fra EU.*
3696 *Avtalen medfører en unødvendig detaljregulering av en rekke samfunnsområder i Norge, og*
3697 *undergraver viktige virkemidler i nærings-, arbeidslivs- og distriktpolitikk. Ulempene ved*
3698 *avtalen er betydelig større enn fordelene. SV arbeider derfor for at Norge innleder*
3699 *forhandlinger med EU med sikte på fullt medlemskap, slik at Norge kan få full medinnflytelse*
3700 *på det lovverket som regulerer norske forhold, og slik at Norge kan arbeide sammen med*

3701 *andre for å redusere detaljstyringen. Så lenge EØS-avtalen består, må reservasjonsretten tas*
3702 *aktivt i bruk av norske myndigheter. Særlig viktig er det å hindre at EF-domstolens mange*
3703 *kjennelser om avregulering av arbeidsmarkedet får effekt i Norge. SV går mot at EUs*
3704 *datalagringsdirektiv implementeres i Norge.*

3705
3706 *SV er sterk tilhenger av at Norge deltar i ulike former for europeisk samarbeid som øker*
3707 *samkvem og samarbeid innen blant annet utdanning, forskning, miljøvern og sosial utvikling.*
3708 *SV vil støtte forsterket norsk deltakelse i slike programmer, i og utenfor EU-samarbeidet. SV*
3709 *legger dessuten vekt på arbeidet i Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa,*
3710 *OSSE, og i Europarådet. Som den eneste alleuropeiske sikkerhetsorganisasjon må OSSE*
3711 *styrkes.*

3712
3713

3714 **11.10 Et forsvar for fred og sikkerhet**

3715
3716 SV ønsker et moderne, effektivt og defensivt forsvar. Utgangspunktet for forsvaret skal være
3717 våre nasjonale sikkerhetsoppgaver innenfor et tett nordisk samarbeid. Forsvarets ressurser er
3718 begrensede, og må konsentreres om å beskytte norske ressurser og interesser og å hevde norsk
3719 suverenitet i vår del av nordområdene. Dessuten må forsvaret støtte opp om den interessen
3720 Norge som småstat har av et styrket FN.

3721
3722 SV ønsker derfor en omlegging av norsk forsvarspolitik. Kapasiteten til å forsvare Norge og
3723 forvalte de norske havområdene må legges til grunn for prioriteringene, ikke utvikling av
3724 nisjekapasiteter for NATO og offensiv slagkraft. Forsvaret har i dag ikke planer og
3725 dimensjonering som passer de utfordringer som vil komme i årene framover, med
3726 nordområdenes økende strategiske og økonomiske betydning. Det haster med å vende
3727 forsvarets fokus bort fra ekspedisjonsforsvar og over til et oppdatert nasjonalt forsvar i tett
3728 samarbeid med de øvrige nordiske land.

3729
3730 Beredskap langs kysten må prioriteres høyere enn i dag, og forsvarets rolle i forhold til
3731 miljøovervåking og maritimt redningsarbeid styrkes. I denne forbindelse er det særlig viktig å
3732 styrke Kystvakten. Forsvaret må dimensjoneres slik at Norge hele tiden har en tydelig
3733 tilstedeværelse i nordområdene. Det betyr at antall utenlandsoppdrag må begrenses av
3734 hensynet til Hærens virksomhet hjemme, og at Luftforsvaret må ha god kapasitet til å
3735 overvåke havområdene.

3736
3737 Forsvarspolitikken må ses i sammenheng med en mer helhetlig samfunnssikkerhetspolitikk.
3738 Norge må styrke innsatsen for sivil beredskap og internasjonal konfliktforebygging. De
3739 viktigste truslene mot vår sikkerhet kan ikke bekjempes med militære midler. I lys av de nye
3740 utfordringene i nord må samarbeidet mellom ulike etater gjennomgås og forbedres, slik at
3741 ulike deler av forsvaret, samt politi, tollvesen, SFT, Kystverk og Kystvakt innrettes mot et
3742 samarbeid som er tilstrekkelig forberedt på de sikkerhetsmessige endringene som er på vei.

3743
3744 Det er avgjørende for norske interesser at småstater sikres av et fungerende internasjonalt
3745 lovverk for konflikthåndtering. Det er derfor en viktig del av norsk sikkerhetspolitikk å støtte
3746 opp om FNs kapasitet og autoritet i konfliktsituasjoner. Norge har altfor lenge nedprioritert
3747 FNs fredsbevarende operasjoner, til fordel for oppdrag i regi av NATO. Dette undergraver
3748 langsiktige norske interesser, samt internasjonalt fredsarbeid. SV vil derfor ikke støtte bruk av
3749 norske militære styrker i NATOs out of area-operasjoner. Norsk deltakelse i internasjonale
3750 operasjoner skal dessuten bare kunne skje etter behandling i Stortinget. Staten og forsvaret har

3751 et særlig ansvar for å følge opp de som har tjenestegjort i internasjonale operasjoner, og sørge
3752 for at fysisk og psykisk skadede veteraner får et godt økonomisk og helsemessig tilbud.

3753
3754 SV vil opprettholde den allmenne verneplikten. Et profesjonelt forsvar basert på vervede
3755 soldater vil svekke forsvarets folkelige forankring og legitimitet. Verneplikten kan imidlertid
3756 ikke opprettholdes hvis den bare skal gjelde et lite mindretall av hvert årskull. SV ønsker
3757 derfor en kortere samfunnstjeneste hvor den vernepliktige kan velge mellom å tjenestegjøre i
3758 Forsvaret eller i en fornyet sivil tjeneste rettet inn mot viktige samfunnsoppgaver. SV ønsker i
3759 forbindelse med dette å utrede en ordning med sivile fredsstyrker.

3760
3761 **Dissens 17:**

3762 Et mindretall på 8 i landsstyret vil ha følgende tillegg:

3763 *Når en slik verneplikt innføres må den gjelde både kvinner og menn.*

3764
3765

3766 **11.11 En ny alliansepolitikk for Norge**

3767
3768 NATO er i dag i økende grad irrelevant for norsk sikkerhet. Alliansen favner om land med en
3769 rekke motstridende interesser, og har vist seg ute av stand til å opptre samlet i viktige
3770 krisesituasjoner. NATOs operasjoner utenfor eget område gjør organisasjonen til et redskap
3771 for stormaktsinteresser, og undergraver FN's mulighet til å bygge ut en egen militær kapasitet.
3772 Norge kan derfor ikke fortsette å basere sin sikkerhetspolitikk på at NATO skal være garantist
3773 for norsk sikkerhet.

3774
3775 SV er også sterkt kritisk til andre sider ved NATO. Alliansen har fortsatt førstebruk av
3776 atomvåpen som del av sin strategi, og forbeholder seg retten til å bruke militærmakt utenfor
3777 sitt eget område, også uten FN-mandat. NATO-medlemskapet øker derfor faren for at Norge
3778 blir dratt med i angrepskriger i strid med folkeretten. Slik krigsdeltakelse trekker Norge
3779 dypere inn i stormaktspolitikken og vil svekke norsk evne til å spille en aktiv rolle i
3780 internasjonalt fredsdiplomati.

3781
3782 NATO-medlemskapet setter Norge i et spesielt avhengighetsforhold til USA, og gjør det
3783 vanskeligere å utvikle en norsk politikk uavhengig av USAs interesser. USA er en
3784 imperialistisk stormakt som setter egne strategiske og økonomiske behov foran hensynet til
3785 fred og utvikling mange steder i verden. Aggressiv utenrikspolitikk fra USA er en av årsakene
3786 til flere av verdens mest betente konflikter. USA nekter også å underlegge seg internasjonale
3787 avtaler, for eksempel om rustningskontroll og krigsforbryterdomstol. Norge er derfor tjent
3788 med å gjøre seg mer uavhengig av USA.

3789
3790 NATO-medlemskapet forplikter også Norge til å utvikle vårt forsvar i tråd med behovene til
3791 NATOs internasjonale operasjoner. Slik svekkes norsk evne til å møte utfordringene i våre
3792 nærområder. SV mener Norge må søke en annen sikkerhetspolitisk forankring enn NATO, og
3793 derfor forlate organisasjonen. Det er avgjørende at vi finner løsninger som knytter oss til land
3794 vi deler sikkerhetsutfordringer med. En ny alliansepolitikk for Norge innebærer først og
3795 fremst å bevege seg i retning et nordisk forsvars- og sikkerhetspolitisk fellesskap, og å styrke
3796 norsk innsats i FN.

3797
3798 **Dissens 18:**

3799 Ett medlem av landsstyret vil erstatte de to siste avsnittene med følgende tekst:

3800 *NATO-medlemskapet gir Norge mulighet for å spille en rolle i det sikkerhetspolitiske*

3801 *diplomati mellom USA og Europa, som i de siste årene har vært preget av stor uenighet og*
3802 *ulike interesser. USA har flere ganger satt egne strategiske og økonomiske behov foran*
3803 *hensynet til fred og utvikling mange steder i verden. Aggressiv amerikansk utenrikspolitikk er*
3804 *en av årsakene til flere av verdens mest betente konflikter. USA nekter også å underlegge seg*
3805 *internasjonale avtaler, for eksempel om rustningskontroll og krigsforbryterdomstol. Norge*
3806 *må støtte europeiske bestrebelsers på å påvirke USA i retning av en mer realistisk og*
3807 *tilbakeholdende utenrikspolitikk og respekt for internasjonale avtaler.*

3808
3809 *Et problem med NATO-medlemskapet er at det forplikter Norge til å utvikle vårt forsvar i tråd*
3810 *med behovene til NATOs internasjonale operasjoner. Slik kan norsk evne til å møte*
3811 *utfordringene i våre nærområder svekkes. SV mener Norge må supplere vår sikkerhetspolitisk*
3812 *forankring i NATO med et tettere nordisk samarbeid. Det er avgjørende at vi finner løsninger*
3813 *som knytter oss til land vi deler sikkerhetsutfordringer med. En ny alliansepolitikk for Norge*
3814 *innebærer først og fremst å bevege seg i retning et nordisk forsvars- og sikkerhetspolitisk*
3815 *felleskap, og å styrke norsk innsats i FN.*

3816
3817

3818 **11.12 Nedrustning og våpeneksport**

3819
3820 Norge må spille en aktiv rolle som pådriver i det internasjonale arbeidet mot spredning av
3821 atomvåpen, og for at atomvåpenstatene oppfyller sine nedrustningsforpliktelser i henhold til
3822 ikkespredningsavtalen. Målet må være full atomvåpennedrustning.

3823
3824 SV er motstander av NATOs planer om å bygge et rakettskjold i Øst-Europa. Rakettskjoldet
3825 vil føre til økt spenning og opprustning i Europa, og må derfor skrinlegges. Norge må ikke
3826 bidra til at rakettskjoldet virkeliggjøres.

3827
3828 Biologiske og kjemiske masseødeleggelsesvåpen er en stor trussel. SV vil derfor arbeide for
3829 at konvensjonene om slike våpen følges opp, at det etableres nye forbud mot slike våpen og at
3830 det skapes et internasjonalt press mot stater som måtte ha eller utvikle dem.

3831
3832 Håndvåpen og lette våpen er det største sikkerhetsproblemet for flest mennesker i verden. Det
3833 haster med å få bedre regelverk for å forhindre spredning av lette våpen til land med mye
3834 vold. SV vil at Norge skal innta en lederrolle for å få etablert en internasjonalt legalt bindende
3835 avtale som regulerer all handel med konvensjonelle våpen.

3836
3837 Skal Norge ha en forsvars- og sikkerhetspolitikk uavhengig av stormakter, trenger vi en viss
3838 grad av egen våpenproduksjon. SV vil imidlertid at denne produksjonen skal rettes inn mot
3839 våpen som passer inn i den defensive innretningen som norsk forsvarspolitikk må ha. SV vil
3840 arbeide for full åpenhet om norsk våpeneksport, og for at regelverket for våpeneksport
3841 håndheves langt strengere. SV vil arbeide for at det opprettes et eksportkontrollråd og at
3842 Stortinget involveres nærmere i godkjenning av våpeneksportlisenser.

3843
3844 Det må kreves sluttbrukererklæring fra alle land Norge selger våpen til, for å forhindre
3845 uønsket bruk eller reeksport til land Norge ikke ønsker å selge våpen til. Disse kravene må
3846 også gjelde ved salg til NATO-land. Staten må bruke sine eierandeler i norsk våpenindustri til
3847 å sørge for at salg av våpen og ammunisjon skjer etter like gode regler som de norske, også
3848 når det selges fra et norskeid konserns fabrikk i andre land.

3849
3850 Norge må innføre sporingsmekanismer på våpen og ammunisjon. Våpen og ammunisjon som

3851 produseres i Norge, må merkes med produsent, førstekjøper og produksjonsparti, og Norge
3852 må jobbe for en tilsvarende internasjonal merkingspraksis.

3853

3854

3855 **11.13 Et mer solidarisk Norge**

3856

3857 SV vil at Norge skal føre en human flyktningpolitikk, basert på klare prinsipper og kriterier.
3858 Norsk asylpolitikk er i dag for streng, og medfører at mennesker med behov for beskyttelse
3859 avvises.

3860

3861 De aller fleste av verdens flyktninger er på flukt i eget land, og er ikke omfattet av de
3862 internasjonale avtalene om flyktningers rettigheter. Det internasjonale samfunnet må sikre
3863 tilgang til humanitær hjelp, og Norge må arbeide for at FNs retningslinjer for vern av internt
3864 fordrevne blir etterlevd. Svært mange flykter til naboland, og noen få flyktninger havner i de
3865 rike landene. SV vil at Norge bidrar mer til å løse disse utfordringene, både ved å ta imot flere
3866 i Norge og ved å arbeide for et sterkere internasjonalt samarbeid. De landene som tar imot
3867 flest flyktninger, er fattige naboland. SV vil ta initiativ til at det etableres fond i FN-regi som
3868 kan bidra til å finansiere tiltak for beskyttelse av disse flyktningene.

3869

3870 Å søke asyl er en menneskerett. SV vil verne om retten til asyl, og sikre folk som flykter til
3871 Norge en rettferdig behandling av søknad om asyl. Et minstemål er at anbefalingene fra FNs
3872 høykommissær for flyktninger (UNHCR) følges. Norske myndigheter har ansvar for å bevise
3873 at det er trygt å sende asylsøkere med endelig avslag tilbake til hjemlandet. SV støtter rask
3874 tilbakesending av de som får avslag. SV støtter også tiltak som kan begrense at mennesker
3875 uten krav på beskyttelse kommer til Norge for å søke asyl. Men SV godtar ikke at slike tiltak
3876 svekker muligheten for beskyttelse av flyktninger som kvalifiserer til det. Innstrammingene i
3877 norsk asylpolitikk fra høsten 2008, som SV gikk imot, må derfor reverseres. Situasjonen for
3878 og rettighetene til ureturnerbare asylsøkere må forbedres. Så lenge den sikkerhetsmessige
3879 situasjonen fortsetter å forverres må Norge stanse tvangsutsendelser av afghanske asylsøkere.

3880

3881 **Dissens 19:**

3882 Et mindretall på 11 i landsstyret vil ha følgende tillegg:

3883 *Etter 5 år skal asylsøkeren få mulighet til ny vurdering av sin søknad. Etter 3 år skal barn og*
3884 *barnfamilier få ny vurdering. Ved ny vurdering skal ventetiden tillegges stor vekt.*

3885

3886 SV mener Norge bør ta imot et høyt antall flyktninger. Antallet kvoteflyktninger Norge
3887 mottar hvert år via UNHCR må økes fra dagens nivå. Dette må ses i sammenheng med det
3888 øvrige antallet asylsøkere som får opphold slik at vi sikrer at alle får rask bosetting i
3889 kommunene. EUs samarbeid om asyl-, flyktning- og visumpolitikk fører til en vilkårlig
3890 behandling av asylsøkere. SV vil at Norge skal tre ut av dette samarbeidet.

3891

3892 For å unngå at land føler seg tvunget til innstramninger i flyktningpolitikken og
3893 rettsikkerheten til mennesker på flukt, må Norge arbeide for en internasjonal
3894 flyktningsdomstol.

3895

3896 SV vil styrke asylsøkeres rettssikkerhet. Dagens system er for lukket, for lite etterprøvbart og
3897 for lite forutsigbart. Utlendingsnemnda bør derfor erstattes av et system med særdomstol som
3898 i Sverige. Slik vil asylsøkere vil få mulighet til å prosedere sine saker, og vanlige
3899 rettsprinsipper vil legges til grunn for behandlingen. I en slik omlegging må regjeringen
3900 likevel beholde sin adgang til å styre utlendingsfeltet gjennom forskrifter, slik at feltet ikke

3901 avpolitiseres.

3902

3903 → *For mer om inkludering, se kapittel 10 "Likestilling og likeverd"*

3904

Kapittel 12: Mye mer demokrati

3905 Folk har for lite makt over beslutninger som angår dem. Venstresiden har derfor alltid søkt å
3906 utvide, fordype og fornye demokratiet. Kjernen i en sosialistisk politikk er kampen for mer
3907 demokrati.

3908

3909 Grunnlaget for en rettferdig fordeling av goder og byrder i samfunnet vårt er en rettferdig
3910 fordeling av makt. Vanlige mennesker har fortsatt svært begrenset makt over eget samfunn og
3911 eget arbeid i Norge.

3912

3913

3914 **12.1 Å utvide demokratiet**

3915

3916 Målet er et folkestyre med større rekkevidde enn i dag. Demokratiet må utvides til de delene
3917 av samfunnet som i dag preges av at makten er konsentrert hos noen få. Særlig gjelder dette
3918 økonomien.

3919

3920 Offentlig eierskap skal sikre demokratisk styring og folkevalgt kontroll over nøkkelfunksjoner
3921 i samfunnet vårt. Et sterkt og aktivt offentlig eierskap har dessuten vist seg å være en effektiv
3922 måte å forvalte viktige nasjonale ressurser og verdier på. SV vil derfor gå imot all
3923 privatisering av statlig eiendom. I stedet vil SV øke det offentlige eierskapet, og arbeide for at
3924 tidligere privatiserte og delprivatiserte selskap føres tilbake til offentlig eie. Særlig ønsker SV
3925 å øke fellesskapets makt over viktig infrastruktur, nøkkelindustri, naturressurser og innen
3926 finanssektoren. På samme måte er det avgjørende for SV at samfunnets velferdstjenester og
3927 utdanningssystem er et offentlig ansvar, og under tydelig folkevalgt styring. Det statlige
3928 eierskapet må også bli mer aktivt. Eierskapsstrategien for hvert enkelt selskap staten har
3929 eierandeler i skal forankres i Stortinget.

3930

3931 SV vil utvikle en tredje sektor i norsk økonomi og næringsliv, basert på samvirke og bedrifter
3932 eiet av de ansatte. At de ansatte selv eier sin egen arbeidsplass vil bety mer makt over egen
3933 hverdag for lønnstakerne. Demokrati på arbeidsplassen vil også stimulere til å finne mer
3934 effektive løsninger, og være en form for eierskap som er mer opptatt av trygge arbeidsplasser
3935 enn å øke børsverdien. SV vil ha en ny selskapsform for slike demokratiske bedrifter som er
3936 eid og styrt av de ansatte i felleskap. SV ønsker også å legge til rette for å få flere
3937 samvirkebedrifter. Staten må legge til rette for utviklingen av en slik ny og mer demokratisk
3938 privat sektor gjennom tiltak som kan gi slike bedrifter tryggere rammevilkår. Staten bør for
3939 eksempel legge til rette for at det opprettes samvirkebaserte finansinstitusjoner som kan sørge
3940 for kapitaltilgang til en slik sektor, og at såkornfondene eller andre statlige fond får mandat til
3941 å bidra med kapital også til ansatteide bedrifter.

3942

3943 Eiernes mulighet til å flytte eller legge ned lønnsomme arbeidsplasser er et demokratisk
3944 problem. SV vil gi ansatte forkjøpsrett til egne arbeidsplasser, i samarbeid med
3945 myndighetene, når eierne vil flytte bedrifter ut av landet. Hvis bedriften likevel flyttes ut av
3946 landet, skal de ansatte ha krav på etterlønn. SV vil arbeide for en ny og sterkere ervervslov
3947 som kan hindre utflytting og spekulative oppkjøp.

3948

3949 Også i kapitalistiske bedrifter kan mye gjøres for å gjøre arbeidslivet mer demokratisk. SV vil
3950 foreslå at ansatte kan kreve styrerepresentasjon i bedrifter med mer enn ti ansatte. For å øke
3951 de ansattes innflytelse i selskapene vil SV i første omgang foreslå at deres andel av stemmene

3952 på selskapers generalforsamling økes til 40 prosent. En annen måte å flytte mer makt til
3953 arbeidstakerne er ved å stimulere til økt ansatteierskap i eksisterende bedrifter.

3954
3955 Mange bedrifter utbetaler store aksjeutbytter, og gir lederne store opsjoner og bonuser.
3956 Arbeidstakerne vil i mange tilfeller ha et annet perspektiv, og være mer opptatt av å bevare
3957 arbeidsplasser og verdiskaping i bedriften. SV vil derfor arbeide for at de ansatte får mulighet
3958 til å bestemme over deler av overskuddet i bedriftene.

3959
3960

3961 **12.2 Å fordype demokratiet**

3962
3963 SV vil arbeide for å styrke politikkenes makt over markedskreftene, styrke de folkelige
3964 bevegelsene, flytte beslutninger nærmere innbyggerne og gjennom det styrke tilliten til og
3965 innflytelsen av politisk arbeid. Dette kan skje gjennom å styrke nærmiljøarbeid, bydels- og
3966 bygdeutvalg, eller andre former for deltakende demokrati. Å flytte beslutninger og ressurser
3967 til nærmiljøet vil styrke lokalt engasjement, og ta i bruk lokal kunnskap og engasjement.

3968
3969 Staten bør støtte kommuner som ønsker å overføre makt direkte til kommunens innbyggere
3970 slik at de kan ha mulighet til å påvirke lokalsamfunnets prioriteringer. I tillegg til å legge til
3971 rette for å oppfylle kommunelovens bestemmelser om innbyggerinitiativ, kan dette for
3972 eksempel være aktiv bruk av folkeavstemninger, åpne spørretimer, utvidet høringspraksis og
3973 andre demokratifremmende ordninger.

3974
3975 SV går inn for reformer som vil skape et mer deltakende demokrati i Norge. Selv om vårt
3976 politiske system bygger på representative organer, er det mange politiske beslutninger som
3977 kan tas direkte av folk selv. Dette kan skje gjennom økt bruk av folkeavstemninger eller
3978 gjennom andre former for deltakende demokrati, for eksempel gjennom deltakende
3979 budsjettering i forbindelse med kommunebudsjettene. SV vil også at befolkningen skal få
3980 direkte forslagsrett i de folkevalgte organene på nasjonalt nivå.

3981
3982 Folkestyre må bety noe mer enn retten til å velge hvem som skal styre. Folkestyre må også
3983 bety at de folkevalgte kan stilles til ansvar utenom valgene. SV vil foreslå en ordning hvor
3984 velgerne gis rett til å kreve nytt valg av Storting hvis minst 25 prosent av velgerne skriver
3985 under på et slikt krav. Lignende ordninger bør innføres for fylkesting og kommunestyre.

3986
3987 En viktig del av styrkingen av demokratiet er å sørge for at alle deler av befolkningen har
3988 mulighet til deltakelse, og representasjon. Kvinner er fortsatt underrepresentert i de
3989 folkevalgte organene. Ungdoms mulighet for innflytelse må styrkes. En rekke plikter og
3990 rettigheter som er politisk bestemt gjelder fra 16 års alder. Det er derfor naturlig å senke
3991 stemmerettsalderen til 16 år.

3992
3993 → *For kjønnskvoltering i politikken, se kapittel 9 "Feminisme, kjønnsrett og motmakt"*

3994
3995 Det må bli enklere å avgi stemme, blant annet ved at videregående skoler og høyere
3996 utdanningssteder i større grad brukes som stemmesteder.

3997
3998 SV ønsker at beslutninger skal tas så nær dem det angår som mulig. Kommunen er den
3999 viktigste lokaldemokratiske arena. Den viktigste forutsetningen for et mer levende
4000 lokaldemokrati er derfor en fortsatt styrking av kommunenes økonomi, gjennom økte
4001 overføringer fra staten. Det er bedre økonomi som kan gi det lokale folkestyret

4002 handlingsrommet som trengs for å utvikle seg. SV mener kommunene også må få større
4003 mulighet til å bestemme over egne inntekter. SV vil derfor innføre kommunal beskatningsrett,
4004 også utover dagens adgang til å utskrive eiendomsskatt. Det vil skape en mer levende
4005 lokalpolitisk debatt, med et større handlingsrom for lokale beslutninger.

4006
4007 **Dissens 20:**

4008 *Et mindretall på 5 i landsstyret vil stryke de tre forrige setningene.*

4009
4010 SV ønsker en desentralisering av makt i Norge. Makt må overføres fra både statlig politisk
4011 nivå og forvaltning, til regionalt og lokalt politisk nivå. Færre av de statlige overføringene til
4012 kommunene bør være øremerket, selv om øremerking i en del tilfeller er nødvendig for å sikre
4013 likeverdige betingelser for folk over hele landet. Kommunestrukturen har ikke utvikla seg i
4014 forhold til oppgaver, endring i bo- og arbeidsmarked eller nye transportløsninger. SV vil
4015 arbeide for å bruke insentiver for å gjennomføre endringer som gjør kommune-Norge mer
4016 funksjonell, basert på størst mulig grad av frivillighet og lokal oppslutning.

4017
4018 **Dissens 21:**

4019 Et mindretall på 13 i landsstyret vil erstatte de to forrige setningene med følgende tekst:

4020 *SV går mot at kommuner skal slås sammen med tvang fra statlig hold, beslutninger om*
4021 *kommunesammenslåing må fattes lokalt.*

4022
4023 SV går inn for å opprettholde tre forvaltningsnivå. De tre forvaltningsnivåene må samhandle
4024 sterkere enn de gjør i dag, blant annet ved bruk av gjensidig forpliktende partnerskapsavtaler.

4025
4026 SV vil motarbeide en utvikling hvor politiske organer mister ansvar til fordel for byråkratiet
4027 og markedet. SV ønsker derfor færre direktorater, og mer direkte politisk styring.

4028

4029

4030 **12.3 Å fornye demokratiet**

4031
4032 SV vil at Grunnloven fornyes og oppdateres. Den må skrives i moderne norsk språkdrakt, for
4033 å gjøre den så tilgjengelig som mulig for befolkningen. Grunnloven må mer eksplisitt enn i
4034 dag beskytte menneskerettighetene og sentrale politiske rettigheter som forenings-,
4035 forsamlings- og demonstrasjonsfriheten, samt streikeretten.

4036

4037 **Dissens 22:**

4038 Ett medlem av landsstyret vil ha følgende tillegg:

4039 *For å skape klarere ansvarsforhold vil SV gå inn for at en regjering ikke kan dannes uten*
4040 *aktiv støtte fra et flertall i Stortinget.*

4041

4042 Monarkiet er en foreldet statsform. I et demokrati kan ikke viktige samfunnsposisjoner gå i
4043 arv. SV vil derfor avskaffe monarkiet og innføre republikk som styringsform i Norge. En
4044 norsk republikk bør bygge på den styringsform vi i dag har, og trenger ikke medføre noen ny
4045 presidentrolle.

4046

4047 Også ordningen med statskirke er foreldet. SV vil derfor gå inn for et fullstendig skille
4048 mellom stat og kirke. Norge er i dag et samfunn med stort religiøst mangfold. I tillegg er det
4049 en betydelig del av befolkningen som ikke bekjenner seg til noen religion. Staten må derfor
4050 være nøytral i trosspørsmål. Det er derfor heller ikke akseptabelt at folkeregisteret har fungert

4051 som medlemsregister for Den norske kirke. Kirken må gjennomføre en rundspørring av alle
4052 sine medlemmer, for å få klargjort hvem som ønsker å stå som medlemmer.

4053
4054

4055 **12.4 Den demokratiske samtalen**

4056

4057 En fri samfunnsdebatt er demokratiets livsnerve. Ytringsfriheten må derfor forsvares og
4058 utvides. I dag legger kommersialiseringen av det offentlige rom begrensninger på den frie
4059 samfunnsdebatten. Pengesterke grupperinger kan kjøpe seg plass i offentligheten gjennom
4060 reklame og eierskap i mediebransjen.

4061

4062 SV ønsker et spredt eierskap i mediene. Medieeierskapsloven har ikke i tilstrekkelig grad
4063 hindret konsentrasjon av eiermakt i mediene, det trengs derfor en helhetlig gjennomgang av
4064 mediepolitikken. Pressestøtten bør økes for å stimulere til en allsidig avisflora. Den skal
4065 brukes for å ivareta bredde og mangfold, både politisk og språklig. Pressestøtte må også
4066 kunne brukes til å styrke alternativer på internett, og slik bidra til utjevning når det gjelder
4067 muligheten til å nå ut med informasjon. Det må også bli mulig å støtte etablering av nye
4068 aviser. Produksjonstilskuddet skal ivareta små lokalaviser og nr 2-avisene i byene. Dette
4069 tilskuddet har lenge sunket i realverdi, og må økes betydelig om mangfoldet i mediene skal
4070 opprettholdes. NRK må videreutvikles som allmenkringkaster.

4071

4072 Åpenhet i offentlig sektor er avgjørende for demokratiet. Ansattes og tillitsvalgtes rett til å
4073 uttale seg til offentligheten må beskyttes. Det bør også så langt mulig være innsyn i hvem som
4074 forsøker å påvirke beslutningstakere. SV mener derfor at det må innføres et lobbyregister for
4075 Stortinget og regjeringen, hvor lobbyisters møtevirksomhet med politikere registreres.

4076

4077 SV vil verne om enkeltmenneskets rett til privatliv, og til politisk organisering uten innsyn fra
4078 myndighetene. Enkelte lovendringer, samt trekk ved den teknologiske utviklingen, har de
4079 seneste årene gjort overvåking av borgerne enklere og mer utbredt. SV vil stoppe denne
4080 tendensen, og legge stor vekt på Datatilsynets anbefalinger i denne type saker. SV vil være
4081 svært restriktiv når det gjelder adgang til datalagring av opplysninger om innbyggernes
4082 kommunikasjon og bevegelser, samt når det gjelder adgang til kameraovervåking og
4083 avlytting.

4084

4085 Norge må ikke bli et teknologisk delt samfunn med et skille mellom de som har tilgang på
4086 informasjon og teknologi, og andre som ikke har det. SV ønsker derfor økt bruk av åpne
4087 standarder, og vil legge til rette for dette i offentlig forvaltning.

4088

4089

4090 **12.5 Forbrukermakt**

4091

4092 Den enkelte forbruker er ofte maktesløs mot selskapenes informasjonsovertak og store
4093 muligheter for markedspåvirkning. Arbeidet med å styrke forbrukernes rett til informasjon og
4094 mulighet for å klage på dårlige produkter og tjenester må derfor fortsette.

4095

4096 Altfor store ressurser i vårt samfunn forsvinner i markedsføring. Den store reklamemengden
4097 betyr at penger er avgjørende for tilgang til offentligheten og offentlige rom. SV ønsker en
4098 vesentlig reduksjon i reklamepresset i Norge. Reklameboards i byene bør forbyes. Mengden
4099 reklame i posten kan reduseres drastisk gjennom å innføre et prinsipp om at bare de som sier
4100 aktivt ja skal motta uadressert reklame i posten. Telefonsalg skal på samme måte bare kunne

4101 gjennomføres overfor kunder som har sagt aktivt ja til dette. SV vil ha et restriktivt regelverk
4102 når det gjelder fjernsynsreklame, med et fortsatt forbud mot politisk reklame på TV.

4103
4104

4105 **12.6 Demokratisk mobilisering**

4106
4107 Folkelig mobilisering og engasjement er en forutsetning for demokratisk og radikal
4108 forandring. SV ønsker derfor å spille på lag med folkelige bevegelser i vårt arbeid for å skape
4109 en mer rettferdig verden og for å forandre Norge.

4110
4111 Norge har en stolt tradisjon med et allsidig organisasjonsliv som har drevet fram en
4112 demokratisk og sosial utvikling. Ved å organisere oss i frivillige organisasjoner har hver og en
4113 av oss større mulighet til å påvirke beslutninger og å skape noe sammen. SV vil styrke de
4114 frivillige organisasjonenes arbeid gjennom å sørge for stabile og forutsigbare
4115 rammebetingelser, og gjennom å skape et nært samarbeid mellom organisasjonene og det
4116 offentlige. Det er i denne forbindelse også viktig at staten tar ansvar for å stimulere til økt
4117 fagorganisering.

4118
4119 De folkevalgte organene må ha høy legitimitet. Det er derfor viktig å videreføre skillet
4120 mellom Stortingsvalg og lokal- og fylkestingsvalg slik at det blir lettere å etablere lokale
4121 dagsordener. Det bør iverksettes forsøk hvor fylker og kommunene i disse fylkene kan
4122 avholde valg på forskjellige tidspunkt, for å styrke den lokale dagsorden.

4123
4124

Dissens 23:

4125 Et mindretall på 7 i landsstyret vil erstatte avsnittet over med følgende tekst:
4126 *Høy valgdeltakelse er avgjørende både for de folkevalgte organenes legitimitet, og for den*
4127 *politiske mobiliseringen blant folk. Det er også viktig at de politiske partiene er noe mer enn*
4128 *konstante valgkampmaskiner. Begge disse hensyn tilsier at valgene i Norge samles på en*
4129 *felles valgdag, for både Stortings- og lokalvalg. Innenfor en gitt tidsramme må imidlertid*
4130 *kommuner og fylker ha mulighet til å avholde sine lokalvalg på egne datoer, dersom det er*
4131 *tilstrekkelig lokal interesse for dette.*

4132
4133

4134 **12.7 Mindre marked, mer frihet**

4135
4136 I Norge har konkurranse og marked blitt innført på en rekke samfunnsområder de siste to
4137 tiårene. Markedssamfunnet skaper også en maktforskyvning. I stedet for at makt over
4138 utformingen av samfunnet ligger i politiske organer, blir det plassert i institusjoner hver enkelt
4139 har liten mulighet til å påvirke. I markedet står individet alene, ofte mot aktører med mye
4140 større ressurser og langt mer innsyn. I mange tilfeller blir resultatet derfor dyrere og mindre
4141 effektive tjenester. Den samme utviklingen har også ført med seg en byråkratisering og
4142 rettsliggjøring som har mange negative konsekvenser. SV vil erstatte tenkningen fra New
4143 Public Management med en samhandlingsmodell som bygger på samarbeid og helhet, framfor
4144 konkurranse og markedsteoretiske prinsipper.

4145
4146 Det er tid for igjen å satse på å løse flere oppgaver i felleskap. Det gir den enkelte mer frihet.
4147 Fordi det gir større påvirkningsmuligheter, og fordi det ikke tvinger folk inn i en kunderolle i
4148 stadig flere deler av tilværelsen. SV går inn for at det settes ned en kommisjon for å
4149 gjennomgå resultatene av den deregulerings- og konkurranseutsettingspolitikk som tidligere

4150 har vært gjennomført i Norge, med sikte på å foreslå reversering av de reformene som har
4151 vært til skade.

